

Χ Ρ Υ Σ Α Λ Λ Ι Σ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΑ, ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Γ΄. | 28 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ, 1865. | ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 52.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ ΦΙΛΑΡΑΣ
Ο ΑΘΗΝΑΙΟΣ.

Ο ΓΑΙΕΙΣ εκ των ημετέρων εγραφέ τι περί του Έλληνοσ τούτου, τόν όποϊον ή μεγάλη παιδεία και ή περί τά πολιτικά περίνοια είς ύψηλήν άνεβίβασαν περιωπήν. Ο βίος του Αθηναίου Φιλάρᾶ είνε διά τήν επί Τουρκοκρατίας σκοτεινήν Ιστορίαν τής Ελλάδος σπουδαιότατος, και διότι πρώτος ετιμήθη εν Εύρώπη ώς πληρεξούσιος πρός συνολόγησιν ειρήνης μεταξύ διαμαχομένων εθνών, και διότι υπήρξεν ό ένθερμος υποκινητής τής διοργανισθείσης περί τās αρχάς του ΙΖ΄ αϊώνος εν Ελλάδι επανάστασεως πρός ενθρόνισιν Γάλλου ήγεμόνος, θείᾳ όμως επινεύσει ναυαγησάσης πρός σωτηρίαν τής κλυδωνισθείσης ορθοδοξίας. Καθ' εν μόνον ή Ιστορία θέλει καταδικάσει τόν Λεονάρδον Φιλάρᾶν, διότι εθεώρησε τόν πρός τήν πατρίδα έρωτα άνωτερον του τής έρεᾶς ήμῶν θρησκείας.

Η έλευθερία αναδεικνυσι τούς άνδρας, ή δε δουλεία ταπεινοί τούς χαρακτηῖρας. Ο Τουρκικός ζυγός μισητός κατέστη είς άπαντας τούς Έλληνας, οϊτινες άδυνατουδντας πρός άπόσεισιν αυτου,

μάτην επεκαλοῦντο τήν άρωγήν τών ξένων. Αν και πικρού πορελθόντος πείρα κατέδειξεν είς τούς τλήμονας Έλληνας, ότι ή Εύρώπη έμμεταλλευομένη τά πατριωτικά αισθήματά των μόνον πρός τό ίδιον συμφέρον απέβλεπεν' αν και τό παράδειγμα τής μετά τήν κοσμοβόητον τής Ναυπάκτου ναυμαχίας, είς ήν και οὔτοι τά μέγιστα συνετέλεσαν, υποκινήσει του νικηφόρου των Λατινών στόλου, διεγερθείσης επανάστασεως και τής αίσχρας εγκυκαταλείψεως ζωντανόν εισέτι παρίστατο διά των έσπαρμένων και άτάφων όστων των δυστυχών επαναστατών, τής υπεκκαιομένης τέφρας των και ταστραφισών πόλεων, σπινθήρ έλπίδος διέλαμπεν εισέτι είς τās πατριωτικές ψυχάς των. Αφ' έτέρου δε ό Πάπας εποφθαλμιών τήν σχισματικήν Ελλάδα ώς θυμα διαφυγόν τούς όνυχάς του, δέν έπαυεν εργαζόμενος πρός πνευματικήν κατάρτησιν του άποσκιρτήσαντος δῆθεν παιμνίου του. Είς μόνος λόγος ήρκει ίνα μεταβάλη τήν Ελλάδα από χώρας δούλων είς χώραν έλευθέρων' ή υποταγή είς τήν δυτικήν εκκλησίαν!

Οί Έλληνες θεωροῦντες τόν παπισμόν ελευθεριότερον του Τουρκικού ζυγού ενεκαρτέρου εν τῇ δουλείᾳ, πιστοί είς τήν άμόμητον θρησκείαν των πατέρων των. Επὶ τέλους όμως ό Μουσουλμανικός ζυγός, έννεκα τών άδιαλείπτων πρός τούς Ένε-

τοὺς ἐν Ἑλλάδι πολέμων, κατέστη μισαρότατος. Ἐν τῇ ἀπελπιστικῇ ἐκείνῃ ἀνάγκῃ οἱ Ἕλληνες ἠνγκυκιάσθησαν ἵνα διαπραγματευθῶσι περὶ τῆς ἐλευθερίας μετὰ Γάλλου ἡγεμόνος, καυχωμένου διὰ τὴν ἐκ τῶν Ἑλλήνων αυτοκρατόρων καταγωγὴν του, λαβόντες ὡς ἀφετηρίαν τῆς ἐνεργείας αὐτῶν τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν ἐνθρόνισιν τοῦ παπισμοῦ ἐν Ἑλλάδι· δευτερευόν ζήτημα θεωρήσαντες. Εἰς ἐκ τῶν μᾶλλον συντελεσάντων πρὸς συννομολόγησιν τῶν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ παπισμοῦ συνθηκῶν, ἐπὶ τῷ ὄρει τῆς ἐλευθερίας, ὑπῆρξεν ὁ Λεονάρδος Φιλαρᾶς.

Ἰωάννης Φιλαρᾶς ἐκαλεῖτο ὁ πατὴρ τοῦ Λεονάρδου, εὐπατρίδης Ἀθηναῖος· ἐγεννήθη ὁ Λεονάρδος περὶ τὰ τέλη τῆς 1571. ἑκκονταετηρίδος, καὶ μετέβη, ἀγνωστον ἀκριβῶς πότε, εἰς Ῥώμην πρὸς σπουδὴν τῶν φιλοσοφικῶν ἐπιστημῶν.

Ἐνῶ ὁ Φιλαρᾶς διέτριβεν ἐν Ῥώμῃ, διέμενεν ἐν τῇ μητροπόλει ταύτῃ τοῦ παπισμοῦ ὡς πρέσβυς τοῦ Ἑβραίου Δ'. τῆς Γαλλίας, Κάρολος Γονζάγγιος· δούξ τοῦ Νεβέρ, ἰσχυρίζομενος κληρονομικὰ δικαιώματα ἐπὶ τοῦ θρόνου, ὡς κατιῶν ἀπύγονος Ἀνδρονίκου τοῦ Γηραιοῦ, ποτὲ αυτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ φιλόδοξος δούξ ἀείποτε ὠνειρεύετο τὴν ἐπανάκτισιν τοῦ θρόνου τῶν προγόνων του. Σχετισθεὶς μετὰ τοῦ Φιλαρᾶ καὶ ἄλλων ἐν Ῥώμῃ παρεπιδημούντων Ἑλλήνων τοῖς ἐξηγήθη τὰ ὄνειρά του, καὶ ἐζήτησε τὴν σύμπραξίν των πρὸς ἐπανάστασιν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῶν κρατούντων Τούρκων. Συννοήθη δι' ἐπιστολῆς μετὰ τῶν ἐπισκόπων, τῶν προκρίτων, καὶ τῶν ὀπλαρχηγῶν τῆς Βοσνίας, Δαλματίας, Ἑρζεγοβίνης, Ἀλβανίας, Ἡπείρου, Αἰτωλίας, Μάνης κλπ, οἵτινες προθύμως παρεδέχθησαν τὸ σχέδιόν του, εἰδοποιούντες, ὅτι εἰσὶν ἔτοιμοι ἵνα ἀναπατάσῃ τὴν σημαίαν τῆς ἐπανάστασεως καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἅμα ἐν πλοῖον τοῦ δουκὸς ἐνεφανίζετο εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἀκτὰς. Κληρικοί καὶ λαϊκοὶ τὸν ἀνηγόρευσαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος. Συνελύσει γενικαί ἐν Ἡπείρῳ ἐγένοντο τῶν ὀπλαρχηγῶν, καὶ ἀπεστάλη εἰς τὸν δούκα Νεβέρ τὸ σχέδιον τῆς γενικῆς κατὰ τῶν Τούρκων προσβολῆς, παροτρυνόμενον ἵνα ἐπισπεύσῃ τὴν ἐμφάνισίν του, παραβαλλόμενον πρὸς τὸν ὑπὸ τῶν Ἑβραίων ἀνταχθένον Μεσσίαν, καὶ προσαγορευόμενον νέον *Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον*.

Ἡ αὐλὴ τῆς Ῥώμης διορῶσα ὅτι ἦτο κατάλληλος ὦρα πρὸς πραγματοποίησιν τῶν προκλι-

νίων σχεδίων τῆς, παρενέβαλε κωλύματα εἰς τὴν συγκρότησιν τῆς ὑπὸ τοῦ δουκὸς Νεβέρ διηργαζομένης νέας σταυροφορίας. Ὁ Κάρολος διατρίβων τότε εἰς Γαλλίαν ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Λεονάρδον Φιλαρᾶν ἐπισήμως τὴν ἐνεργεῖαν πρὸς ἐξομάλυσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Πάπα παρεμβαλλομένων ἐμποδίων. Μετὰ πολλὰς ἐνεργείας ὁ Πάπας συνήνεσεν εἰς τὴν συγκρότησιν τῆς νέας ταύτης σταυροφορίας ἐπὶ τῷ ὄρει· οἱ ἐλευθερωθησόμενοι ὑποσχέσθαι ἐπισήμως ὅτι θέλουσιν ἀσπασθῆ τὰ δουρικῶν δόγματα. Ὁ ὅρος οὗτος παρεδέχθη, καὶ ἐτέθη εἰς τὸ μετὰξὺ τοῦ δουκὸς Νεβέρ καὶ τῶν Ἑλλήνων συμφωνητικόν. Τοῦ Πάπα πύσαντος ἵνα παρεμβάλῃ ἐμπόδια, γενικὸς ἐνθουσιασμός· κατέλαθε τοὺς τυχοδιώκτας ἱππότες τῆς Εὐρώπης, οἵτινες κατέτασσοντο εἰς τὰ διοργανιζόμενα Τάγματα, κατὰ ἐξοπλιζόμενα πέντε πλοῖα. Δυστυχῶς ὅμως ἡ ἐπανάστασις ἐκείνη ἐνηργήθη μόνον ἐπὶ τοῦ χάρτου, ὡς πικρατρεῖ ὁ K. Blanchet· καὶ ὁ νέος *Κωνσταντῖνος* πομπηδῶς διακηρύττων τοὺς τίτλους αὐτοῦ εἰς οὐδὲν ἀνδρικὸν μέτρον προέβη· ἐπὶ τέλους δὲ, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἀδρανείας, πυρκαϊὰ κατέστρεψε τὰ πέντε πλοῖα τοῦ δουκὸς Νεβέρ, καὶ οἱ δυστυχεῖς Ἕλληνες μάτην ἄχρι τοῦδε περιμένουσι τὴν ἐλευσίαν τοῦ *λαμπροῦ Μεσσίου*. (1).

(1) Χάριν μᾶλλον τῆς γλώσσης καταχωροῦμεν μίαν ἐπιστολὴν τῶν Μανιατῶν πρὸς τὸν δούκα, διορθώσαντες μόνον τὸ ἀπειρον πλῆθος τῶν ἀνορθογραφικῶν.

« Ὑψηλότατε καὶ ἀφέντη δούκα τῆς Νεβερσίας, Παλαιολόγο. Ἐγγύκισα με μεγάλη χαρὰ καὶ ἀγαλλίασιν ἀπὸ τὸν ἐκλαμπρότατον κόντε ντὶ Καστελ Ρινάλδος (*) μαζὴ με τὸν ἐκλαμπρότατον σινιὸρ Πιέρο ντὶ Μεδιτζι, συντροφόν των καὶ συμπατριώτης μας, τὴν ἀγάπῃ τῆς ὑψηλοτάτης σου ἀφεντίας καὶ τὴν μεγάλην προθυμίαν ὅπου ἔχεις διὰ τὴν ἐλευθερίαν, ὅπου ἔχεις διὰ τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων, τοῦ ὁποῖου εὐχαριστοῦμε καὶ προσκυνούμε τὴν ὑψηλοτάτη σου ἀφεντία, νὰ σοῦ δώσῃ ὁ Θεὸς χάρι νὰ ἐλευθερωθῇς με νίκης καὶ δυναμίας καὶ τάξης, ὅπου πρέπει διὰ νὰ πᾶμε κόντρα τῶν Ἀγαρηνῶν. Καὶ ὅποτε ἔρτεις με ταῖς δυναμίας ἐκείναις, ὅπου μᾶς ἐπροείπαν οἱ ἄνωθεν εἰρημένοι, καὶ ὅποτε ἡ ὑψηλοτάτη σου ἀφεντία θέλεις ἔρτει με ἐκείναις ταῖς δυναμίας καὶ τάξαις ὅπου μᾶς εἶπαν οἱ ἄνωθεν, εἴμεσταν προθυμοὶ νὰ προσκυνήσωμεν τὴν Ἀλτίτζα σου καὶ νὰ τὴν ἀκολουθήσωμε καὶ νὰ χύσωμε τὸ αἷμά μας διὰ τὴν ἀγάπῃ τοῦ ἐσταυρωμένου Χριστοῦ, τοῦ ὁποῖου θέλομε ζητήσῃ καὶ νὰ ἀποθάνωμε ἀντάμος ἕως ἐφ' ὄρου τῆς ζωῆς μου· με τοῦτο νὰ ἔχωμε δύναμι καὶ ἐμπιστοσύνην ἀπὸ τὸν γαληνότατον καὶ χριστιανικώτατον

(*) Chateaurenaud, εἰς τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ Νεβέρ σταλεὶς ὑπὸ τούτου εἰς Μάνην.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς σχεδιασθείσης Ἑλλη- νικῆς ἐπανάστασεως ὁ Φιλαρᾶς μετέβη εἰς Γαλλίαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ὑπουργοῦ Ρισγιλιέ, ὅστις στενῶς τὸν συνέστησεν εἰς τὸν δούκα τῆς Πάρμας Ὁδοάρδον Φαρνεζίου, ὃν ἀκολουθήσας μετέβη εἰς Ἰταλίαν.

Ἐν ἔτει 1640, ἕνεκα τῆς μεταξὺ τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ δουκὸς διενέξεως, ἀπεστάλη ὁ Λεονάρδος ὑπὸ τοῦ Φαρνεζίου πρὸς συννομολόγησιν τῆς εἰρήνης. Τότε δὲ συνέταξεν Ἑλληνιστὶ ὠδὴν εἰς τὴν *Ἀναμάρτητον Σύλληψιν τῆς Θεοτόκου*, ἣτις ἐ-

ρήγαν, νὰ μὴ μᾶς ἐξαφήσῃ εἰς ἀπωλείας καὶ χαθόμε εἴμεῖς καὶ τὰ παιδιὰ μας, ὅτι τώρα δὲν εἶνε ὡσὺν ἄλλαις βλααῖς νὰ μᾶς συμπαθήσουν, ὅπου ὁ Ἀγαρηνὸς μᾶς ἐχάλα καὶ πάλε μᾶς ἐσυμπάθει, ἀμὴ τώρα ἂν μᾶς νίκησῃ δὲν εἶνε ν' ἀφήσῃ ψυχὴ ἀπὸ τὸν κόσμον ἐτοῦτον. Τὸ λοιπὸν ἡ ὑψηλοτάτη σου ἀφεντία θέλεις κάμει νὰ δώσῃ πίστι τὸν ἄνωθεν δούλι (:) τοῦ ὁποῖου ἠμιλήσαμε ὅ,τι κάμνει χρεια εἰς τὸ θεῖον ἔργον. Καὶ ἀτελομε τὸν ἄνωθεν σινιὸρ Πιέρο ντὶ Μεδιτζι, ὁ συμπατριώτης μας καὶ ὁ πρῶτος τοῦ τόπου μας, ὅπου τὸν ἔχομε ἀπὸ τὸν Κάβο τῆς Μάνης ἕως τὴν Καλαμάτα, καὶ ἐδώκαμε τὴν ἐνθύμησιν διὰ νὰ γυρέψῃ ζητήματα διὰ τὸν τόπον μας, καὶ εἴτε ὅπου νὰ μείνῃ καὶ νὰ ζητήσῃ διὰ τὸν τόπον μας τὸ στεργόμεσταν· νὰ δώσωμε τέλος τῆς γραφῆς νὰ δῶσῃ ὁ οὐρανὸς τῆς ὑψηλοτάτης σου ἀφεντίας πᾶσαν δύναμιν καὶ νίκην εἰς ταῖς ἀξίαι σου ἀντρείαι καὶ προθυμίας, καὶ ὡς πρίτζηπον ἐδικὸ μας.

Εὐλαβεῖς δούλοι καὶ εὐσπλαχνικοὶ κατὰ πάντα γράφομε ἀπὸ τὸν Κάβο τῆς Μάνης ἕως τὴν Καλαμάτα γράφομε καὶ σὲ προσκυνούμε, καὶ ὑπογράφονται καὶ κάτωθεν π ἄ ρ τ ι ἀπὸ τοὺς πρεσβυτέρους μας. — Νικήτας ἐπίσκοπος καὶ ἔξαρκος· πατριάρχης Ζυγοῦ. — Ἐγὼ Αυγορῆς Κλινωδῆς στέργωμαι τὸ ἄνωθε με τὴ γενιά μου καὶ με τὸ χωριὸ ὄλο. — Καὶ ἐγὼ Πατριάρχης Φωκῆς προσκυνῶ τὴν ὑψηλοτάτη σου ἀφεντία. — Καὶ ἐγὼ Δημητράκης Κοντόσταθλος, με τὴν γενεά μου καὶ με τὸν τόπον μου ὄλον προσκυνῶ τὴν ὑψηλοτάτη σου ἀφεντία. — Καὶ ἐγὼ Δημήτριος Νῆκλος, με τὴν γενεά μου προσκυνῶ τὴν ὑψηλοτάτη σου ἀφεντία. — Ἰωσήφος ἱερομόναχος καὶ ἡγούμενος Χέλμου. — Ἐγὼ οἰκονόμος Νέρη χώρας Μιλέα προσκυνούμε τὴν ὑψηλοτάτη σου ἀφεντία τὴ Νοβεργίας. — Καὶ ἐγὼ Δημήτριος Νῆκλος προσκυνῶ τὴν ὑψηλοτάτη σου ἀφεντία με τὴν γενεά μου ὄλη καὶ με τὸν τόπον. — Καὶ ἐγὼ Φρατζίσκος Οἰτόλου στέργωμε τὰ ἄνωθε με Ζαρνιάτα. ἡμετέρου τοῦ βασιλέως. — Καὶ ἐγὼ Κωνσταντῆς Πουόδαλος στέργωμε τὸ ἄνωθε με τὴν γενεά μου καὶ με ὄλη τὴ Ζαρνιάτα. — Γεώργιος Σκοῦμπλος καὶ Γαβουλάριος Ἀρδοβίστας με ὄλην μου τὴν χώρα προσκυνῶ τὴν ὑψηλοτάτη σου ἀφεντία. (ἰπονται καὶ ἕτεροι ἕνδεκα ὑπογραφαὶ Μανιατῶν ἐπιθεβασιόντων, καὶ τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνοντων.)

Ἡ δευτέρη ἐπιστολὴ εἶνε τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης Γαβριήλ, ἐπιγραφομένη «Τῷ γαληνοτάτῳ καὶ ὑψηλοτάτῳ δούκῃ Νεβερσίας ἡμετέρῳ αὐθέντῃ, ὡς δούλῃ τῆς ἐγγειροθήτως, ἔχει οὕτω» «Ὅλον τὸν κατὰ

στεφανώθη ὑπὸ τῆς ἐν Ῥουὰν Ἀκαδημίας, ἀφιερώσας αὐτὴν εἰς τὸν προστάτην του δούκα τῆς Πάρμας. Ἐπιστρέψας ὁ Φιλαρᾶς εἰς Πάρμαν πρὸς προφορικὴν συνενόησιν μετὰ τοῦ δουκὸς διὰ τὴν συννομολογηθεσομένην εἰρήνην, ἐνεπιστεύθη τὸ χειρόγραφον τῆς Ὤδῆς εἰς τὸν τότε ἐν Γαλλίᾳ διατρίβοντα Κύριλλον τὸν Χίον, μετ' οὗ δεσμός· στενωτάτης φιλίας τοὺς συνέδεεν. Ὁ Κύριλλος ἐδημοσίευσεν ἐν ἔτει 1644 (1) τὴν ὠδὴν τοῦ Φιλαρᾶ μετ' ἐπιστολῆς ἀφιερωτικῆς πρὸς τὸν τότε ἀρχιεπίσκοπον τῆς Ῥουὰν Φραγκίσκον τὸν Ἀρλαίον. «Ὁ ὑψηλότατος δούξ τῆς Πάρμας, λέγει ὁ Κύριλλος, τρέφων ἀείποτε ὑπὲρ τῆς Γαλλίας, ὡς πάντες γνωρίζουσιν, αἰσθημάτων φιλιώτατα, καὶ θέλων ἵνα θέσῃ τέρμα εἰς τὰς ταραχὰς τοῦ πολέμου, καὶ ἀσχολούμενος μετὰ τῆς σπουδαιότερας προσοχῆς περὶ τῶν μέσων τῆς ἐπαγόδου τῆς εἰρήνης, μετεκαλέσατο τὸν παρὰ τῇ Αἰλῇ τῆς Α. Καθ. Μεγαλειότητος ἀπεσταλμένον του ἐντιμώτατον Λεονάρδον Φιλαρᾶν, ἵνα, μάρτυς αὐτόπτης τῶν συμβαινόντων γενόμενος, δυνηθῇ ἐπανακάμπτων νὰ χορηγήσῃ ἀσφαλεῖς εἰδήσεις εἰς τὴν συγκροτηθεσομένην περὶ εἰρήνης σύνοδον.»

Ὁ Φιλαρᾶς, τὸν ὁποῖον οἱ Γάλλοι ἐκάλουν Βιλλάρ, καὶ Βιλλαρέ, ἐγκατέλιπεν ἀναχωρῶν εἰς τὸν Κύριλλον ἐκτὸς τῆς ἄνω ὠδῆς καὶ ἄλλα χειρόγραφα πονήματά του. Ἡ ἐν λόγῳ ὠδὴ ἀνετυπώθη πολλάκις Ἑλληνιστὶ, Λατινιστὶ καὶ Γαλλι-

θεὸν πόθον καὶ ζῆλον ὅπου ἔχει διὰ τὸ γένος τὸ ἡμέτερον, μᾶς τὸ ἐγνώρισεν ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν Δυβραχίου μητροπολίτης Κύρ Χαρίτων· γνώριζε ἡ σὴ γαληνότης καὶ ὑψηλότης πῶς θέλομε νὰ ἡμεσταν πάντοτε δούλοι σου καὶ ἐτοιμώτατοι σκλάβοι, νὰ σὲ δουλεύσωμεν διὰ τὴν δουλείαν τοῦ Θεοῦ. Πίστευσε τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν Κύρ Χαρίτωνος ὅτι σοῦ λέγει τὴν ἀλήθειαν. Τὸ ὄνομά σου τὸ ἐφανερώσαμεν καὶ τὸ φανερόμεν εἰς ἅπαντας ἀρχιερεῖς τε καὶ ἄρχοντας καὶ τοῦ κοινῷ λαοῦ. Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς δώσῃ χάριν νὰ τὸν ἀπολαύσωμεν βασιλέαν μας. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἴη μετὰ τῆς σῆς γαληνότητος.

Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης Γαβριήλ, καὶ δούλος τῆς σῆς γαληνότητος, ἔχων καὶ πολλῶν ἐπισκόπων καὶ ἄλλων πλείστον ἀρχόντων τὴν γνώμην, ἅπαντες δούλοι τῆς σῆς γαληνότητος.»

(Ἰδὲ πάντα τ' ἀφορῶντα τὴν ἐπανάστασιν ταύτην ἐγγραφα εἰς Buchon, Nouvelles, Recherches, tom. I, σελ. 254 κ' ἔπ.)

(1) Ὤδὴ εἰς τὴν Ἀναμάρτητον σύλληψιν τῆς Θεοτόκου, μετὰ τινῶν ἄλλων ἐπιγραμμάτων τοῦ χρησιμωτάτου Κυρίου τοῦ Φιλαρᾶ τοῦ Ἀθηναίου, παρὰ τῷ χριστιανικώτατῳ βασιλεῖ ὑπὲρ τοῦ γαληνοτάτου δουκὸς τῆς Πάρμας ἐπιτροπεύοντος. Ἐν Παριείοις ἀχμῶ. (1644)

στὴ μεταφρασθεῖσα, μετὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κυρίλλου καὶ δέκα ελεγευστικῶν στίχων, δι' ὧν ὁ Λεονάρδος εὐχαριστεῖ τὸν Φρ. Ἀρλαίον διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ὑπὸ τῆς ἐν 'Ρουάν 'Ακαδημίας δοθέντος αὐτῷ βραβείου.

Μετ' οὐ πολὺ ἐπιστρέψας ὁ Φιλαρᾶς εἰς Παρίσιους ἐδημοσίωσεν ἐν ἔτει 1633 μετάφρασιν τοῦ ὑπὸ τοῦ Καρδινάλιου 'Ροβέρτου Βελλαρμίνου, κελύσει τοῦ Πάπᾶ Κλήμεντος Η'. συνταχθέντος συγγράμματος ἐπιγραφομένου «*Declaratiōne priū copiosa della Doctrina Christiana. H' ὑπὸ τοῦ Φιλαρᾶ γενομένη μετάφρασις τῆς Χριστιανικῆς Διδασκαλίας τοῦ Βελλαρμίνου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν διάλεκτον ἐπιγράφεται «Doctrina Christiana, graeco-vulgari idiomate alias tractata, nunc vero latinis litteris mandata per L. V. Atheniensem Gr. Lat. Parisiis,» καὶ ἀφιερῶθη ὑπὸ τοῦ Φιλαρᾶ πρὸς τὸν πρостаτὴν του καρδινάλιου 'Ρισχελιέ. Ἐν τῇ ἀφιερῶσει ὁμολογεῖ οὗτος, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ μετάφρασις ἐγένετο juxta ritum orientalis ecclesiae.*

Ἐκ Παρισίων ὁ Φιλαρᾶς μετέβη εἰς διάφορα τῆς Εὐρώπης μέρη, σχετισθεὶς μετὰ τῶν ἐπιστημοτέρων τοῦ αἰῶνος ἐκείνου ἀνδρῶν. Ἐν Ἀγγλίᾳ συνεδέθη διὰ μεγάλης φιλίας μετὰ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ Μίλτωνος, μεθ' οὗ εὗρίσκειτο εἰς συνεχῆ ἀλληλογραφίαν. Σώζονται δύο ἐπιστολαὶ τοῦ Μίλτωνος πρὸς τὸν Φιλαρᾶν λατινιστὶ γεγραμμέναι, ἐν αἷς ὁ ἄδμματος τῆς Ἀγγλίας Ὀμηρος θρηνῶν ἐπὶ τοῖς δυστυχίμασι τῆς Ἑλλάδος στεναζούσης ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγόν, γράφει περὶ πολλῶν ἄλλων σπουδαίων πρὸς τὸν φίλιότατον τοῦ Φιλαρᾶν. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἐξεδόθησαν ἐν πρώτοις ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1651 (1), ἀνατυπωθεῖσαι ὑπὸ τοῦ K. Rochette, ἐξ οὗ ἠρύσθημεν τὸ πλεῖστον τῆς βιογραφίας τοῦ Φιλαρᾶ. (2)

Ἐν Παρισίῳ διατρίβων διωρίσθη βιβλιοθηκᾶριος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη ἵνα μεταβῆ πρὸς παρλαθὴν τῆς θέσεώς του. Πάσχων λιθίσιν ὑπέστη τὴν κυστεοτομήν, καὶ μετὰ τὴν ἐγχείρισιν, ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1673.

Ὁ Περιηγητὴς Κορνήλιος Μάγνος γράφων ἐξ Ἀθηνῶν τὴν 15 Δεκεμβρίου 1674 πρὸς τὸν καρδινάλιον Λικαγιόλην λέγει τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ Λεο-

νάργου. «Ἦμικεν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ Ἀθηναῖος τις, ὅστις διὰ τῆς μεγάλης παιδείας του διεκρίθη τὰ μέγιστα ἐν Εὐρώπῃ. . . Ἐνθυμούμαι τὸν εἶδον εἰς Βενετιανὴν ἐκπληροῦντα τὴν τελευταίαν ἀποστολὴν του ἐκ μέρους τοῦ δουκὸς τῆς Πάρμας· κτεῖχε τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν πεπαιδευμένων διὰ τὴν γνῶσιν τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ τὴν βαθεῖαν μελέτην ἐπὶ τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας. Ἐπληροφορήθη ἐνταῦθα τὸν θάνατόν του. Ἀνεζήτησα τὴν βιβλιοθήκην του, ἥτις περιεῖχε πολλὰ σπάνια καὶ τῆς ἐκλογῆς. Ἰδίως δ' ἐφρόντισα περὶ τῶν χειρογράφων αὐτοῦ ἀρῶντων, ὡς γνωρίζω, τὴν ὑπουργείαν τοῦ καρδινάλιου 'Ρισχελιέ· ἀλλ' ἔμαθον, ὅτι ἀναχωρήσας ἐξ Ἰταλίας, καὶ μὴ ἔχων τ' ἀπαιτούμενα ἔξοδα, ἠναγκάσθη ἵνα τὰ πωλήσῃ. Εὐρον ἐν τούτοις δύο τόμους τοῦ Γεωγραφικοῦ Ἀτλατός. Ἐἷς μόνος ἀνεψιὸς ἐξ ἀδελφοῦ σώζεται ἐνταῦθα, ὀκταετῆς τὴν ηλικίαν, ὁμώνυμος τῷ θεῷ, καὶ πνευματώδης. κλπ.»

Εἰς Συλλογὴν Ἑλληνικῶν Ἐπιγραμμάτων δημοσιευθεῖσαν ἐν ἔτει 1653 ἐν Παταύῳ ὑπὸ Ἰωάννου Κοττουνίου τοῦ Μακεδόνα (1), ἀφιερῶθεισαν δὲ Λουδοβίκῳ ΙΣΤ'. ὁ ἐκδότης ἀναφέρει (σελ. 91) ὅτι τῷ ἐστάλησαν ἐκ Ρώμης τὴν 15 Νοεμβρίου 1652 τρία φύλλα τυπωθέντα ἐν Παρισίῳ. Ἐπὶ τοῦ πρώτου τούτων ἦτο ἡ εἰκὼν τοῦ Λεονάρδου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «Λεονάρδος Φιλαρᾶς, υἱὸς Ἰωάννου, Ἀθηναῖος. . . δευτέρου ἐγκώμιόν τι ὑπὲρ τοῦ Φιλαρᾶ, ὅπερ ὁ Κοττουνίος καταχωρεῖ, καὶ ἱερογλυφικὸν τι σύμπλεγμα ἀρκετὰ περιεργον ἐν μέσῳ τοῦ ὁποῖου μονοκονδυλία ἐξ ἔλων τῶν γραμμάτων τοῦ ὀνόματος τοῦ Φιλαρᾶ, κάτω δὲ τοῦ συμπλέγματος ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ. «βούλου τὰς σώματος καταλιπεῖν.» Τὸ ὑπὲρ τοῦ Φιλαρᾶ πεζὸν ἐγκώμιον μετέφερον ὁ Κοττουνίος εἰς ἑλληνικοὺς καὶ λατινικοὺς στίχους. Τέλος δὲ τὸ τρίτον φύλλον περιεῖχε τὸ αὐτὸ ἱερογλυφικὸν σύμπλεγμα· ἐν τῷ μέσῳ κρᾶνος μετὰ μεγάλου πτερωτοῦ λόφου, κατὰ μέσον τοῦ ὁποῖου ἡ γλαυκὴ δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν δύο ἐλαίαι ἔχρυσαι τὰς κορυφὰς τετμημένας καὶ δι' ἐνὸς κλάδου μόνον χωρούσας πρὸς τὸν οὐρανὸν· κατωτέρω ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀλέκτωρ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἵππος θαλάσσιος. Εἰς τὸ σύμβολον τοῦτο ὑπάρχουσιν ἔτι, ἐν κηρύκειον, ἡ σφ-

(1) Graecorum Epigrammatum libri duo, auctore Ioanne Cottunio Veriense etc. Patavii 1653.

ριγῆ τοῦ Πανός, σημαίαι, τρίαινα, πυροβόλον, καὶ κάτω τοῦ κρᾶνου τὸ ἐν λόγῳ μονόγραμμα. Εἰς τὸ φύλλον τοῦτο περιέχεται ἐπιγράμμα τοῦ Φιλαρᾶ ἐν ἀπλοελληνικῇ διαλέκτῳ πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ τὸ ἐξῆς Λατινιστὶ ἐπιγράμμα ἵνα τεθῆ κάτωθι τῆς ἐαυτοῦ εἰκόνας.

Nobilis huic fausto dedit omine tellus
Attica; doctrinam Roma secunda parens.
Quem, varias postquam placuit cognoscere gentes,
Grata suo retinet Gallia nostra sinu.

Ὁ Κοττουνίος συνέταξε τρία ἐπιγράμματα ἑγκωμιστικὰ τοῦ φίλου του Φιλαρᾶ.

Ἐκτὸς δὲ τούτων ὁ συντάξας ἐν ἔτει 1679 τὸν κατάλογον τῆς Μαρκιανῆς Ἀλοῦξίως Γραδενίγος ἀναφέρει τὰ ἐξῆς περὶ τινος σωζομένου τέως ἐν Ἐνετιᾷ Ἰταλικῷ χειρογράφου τοῦ Φιλαρᾶ, ὅπερ νῦν δὲν ὑπάρχει.

«Un libretto manuscritto donato dal già Leonardo Vilaré Atheniense; ma non venne mentre mori in Parigi nel quat libretto sono scritte diverse orazioni in greco, in latino, in francese.»

Ὁ Φιλαρᾶς συνηρμολόγησεν ὠραίαν συλλογὴν Ἑλληνικῶν ἐπιγραμμάτων, πολλὰ τῶν ὁποίων δὲν περιλαμβάνονται εἰς τὰς νῦν ἐκδοθείσας Ἀνθολογίας. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς συλλογῆς ταύτης ὑπάρχει ὁ ἐξῆς λογογράφος περὶ τοῦ ὀνόματός του συνταχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου.

«Λεονάρδου Φιλαρᾶ, τοῦ Ἀθηναίου, γρίφος, τοῦνομα καὶ τὸ γένος αὐτοῦ αἰνιττόμομος. Θῆρ κεφαλὴν τελέθω βλοσυρώτατος· ὕπνον ἀέξω ἤτορι· κῆν μηροῖς εὐπνοον ἄνθος ἔχω. Τῶνδε διατροχάσκει μεσαιτατος ὕδος ἐστὶ ἴδασιν ἐμμίσιγων Θύμβριδος ἀνάου. Ἐνθεν ἔρωσ περῶν, πολυκαμπέα τόξα τανύσας, Πῆξεν ἐμοὶ πυρίπνουσ οἶα βέλεμνα πόδας. καὶ κάτω ἡ ἐξῆς ἐξήγησις.

Λέων, ὄναρ, Νάρδος, Νᾶρ, ἔρωσ.

Ἡ συλλογὴ τοῦ Φιλαρᾶ φέρει τὸν ἐξῆς τίτλον, κατὰ τὸν Montfaucon «Anecdota Anthologiae graecae. Εἰς τὸ φύλλον 126 τοῦ χειρογράφου ὑπάρχουσι τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Φιλαρᾶ ὑπὸ τὸν τίτλον. «Λεονάρδου Φιλαρᾶ Ἀθηναίου, ἐπιγράμματα.» Τὸ πρῶτον ἐστὶν ὁ ἄνω λογογράφος, τὸ β'. ἐγκώμιον εἰς τὸν δουκα Ρισχελιέ μετὰ τῆς Λατινικῆς μεταφράσεως, τὸ γ'. ὑπὲρ τοῦ Γιλβέρτου Gaulmin ἐνὸς τῶν σοφωτέρων ἀνδρῶν τῆς Γαλλίας, τὸ δ'. ἐρωτικόν, ἡ *gri.lixon aburra.*

τὸ ε'. ἐπιτύμβιον εἰς τὸν φίλον του Δομεισιανόν· τὸ ς'. ἠθικὸν ἐκ δώδεκα στίχων, τὸ ζ'. ἐξήγησις τοῦ Πυθαγορικοῦ τριγώνου· τὸ η'. μετάφρασις στίχων τοῦ Σενέκα· τὸ θ'. μετάφρασις τοῦ Βέζα. Ἐν τῷ χειρογράφῳ τούτῳ περιέχονται καὶ ἐννέα συγκινητικώτατοι στίχοι εἰς μνήμην τοῦ φίλου καὶ συμπατριώτου του Ἰωάννου Δομεισιανοῦ, ἀποθανόντος ἐν Παρισίῳ μετὰ τὴν ἐξ Ἰταλίας ἐπάνοδόν του· καὶ ἄλλα δέ τινα Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικὰ ἐπιγράμματα περιέχονται ἐν τῇ χειρογράφῳ συλλογῇ τοῦ Φιλαρᾶ.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ Ἀθηναῖος Λεονάρδος Φιλαρᾶς. Vir vere illustris et ad priscam illam suorum gloriam adspirans.

K. N. ΣΑΘΑΣ.

ΟΥΡΒΙΝΟΣ Ο ΙΑΤΡΟΣ.

(Συνέχεια ἀπὸ φυλλ. 51.)

ΜΟΝΟΣ ὁ κόμης Μοντελέων δὲν προσεῖχε παντάπασι εἰς τὴν περικυκλοῦσαν αὐτὸν λαμπρότητα καὶ οὐδὲ ὁ θόρυβος, οὐδὲ ἡ μουσικὴ, οὐδὲ ἡ μεγάλη ποικιλία ἴσχυον νὰ τὸν διασκεδάσωσι.

Διότι τὴν προτερσίαν ἀνθρώπος εἰσῆλθε λαθραῖως εἰς τὸν οἶκόν του, ἐνῶ αὐτὸς ἐνομιζέτο ἀπὼν καὶ ἐπυροβόλησε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου προσπαθοῦντος νὰ ὑπερπηθῆσῃ τὸν τοῖχον τοῦ προαυλίου, τὴν δὲ πρῶταν εἶδε τὸν τύπον τῶν ποδῶν του καὶ ἔγνη αἵματος ἐπὶ τῆς ἄμμου τῶν δεινροστοχιῶν. Ἡ ἀνάμνησις αὕτη πανταχοῦ τὸν παρηκολούθει καὶ ἠτιμάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ μάθῃ ἀντὶ οἰκσδήποτε θυσίας τὸ ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, καὶ ἐπειδὴ ἡ ὑπόληψίς του εἶχε κηλιδωθῆ ἐδίψα φρικαλέαν ἐκδίκησιν.

Ὅθεν ἰστάμενος εἰς τὴν πρώτην αἴθουσαν ἠρίθμει προσεκτικῶς τοὺς εἰσερχομένους, παραμονεύων τὴν ἀφίξιν των καὶ ἀκροαζόμενος μετ' ἀγρίας ἀνησυχίας τὰ ὀνόματα τῶν προσκεκλημένων, τὰ ὁποῖα οἱ θεράποντες ἀνήγγελλον ἀπὸ τῆς θύρας μεγαλοφώνως ἐν μέσῳ τῆς βοῆς τοῦ χοροῦ.

Ἄλλ' ὅλοι ἐκείνοι, ὅσους ἐδύνατο νὰ ὑποπτεθῆ ἦσαν παρόντες ὅλοι. . . ἐκτὸς ἐνός.

Ὁ εἰς οὗτος ὁ μὴ παρουσιασθεὶς ἦτο σχεδὸν παιδίον· ὀνομάζετο 'Ραφαήλ Δὲ Σερνὸ, εἶχε δὲ θέσιν πρώτου γραμματέως παρὰ τῇ γαλλικῇ πρεσβείᾳ καὶ μόλις ἦτο εἰκοσιπενταετής.

Ὁ κόμης ἐνθυμηθεὶς τὸν νεανίαν τούτον κατελήφθη ὑπὸ φρικιάσεως.

Καὶ ναι μὲν σπανίως τὸν εἶχεν ἰδῆ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐγκαυσίου ἐν Τουρίνῳ διαμονῆς του, καὶ οὐδὲ ἀξιοπρατήρητοι τῷ ἐφάνησαν αἱ πρὸς τὴν κόμησσαν περιποιήσεις καὶ φιλοφροσύναι του, ἐπομένως γελοῖον ἴσως ἦτο νὰ ὑποπτευθῆ ὅτι ὑπῆρχε ἀμοιβαία τις συνεννόησις· ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου ὁ Ῥαφαήλ ἦν εὐειδής, ἀκμαῖος τὴν ἡλικίαν, λίαν ζωηρός καὶ τὸ χερίστον ἔλειπεν ἐκ τοῦ χοροῦ!

Πέπλος αἰμοδαφής κατῆλθε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ κόμητος!

— Μήπως αὐτὸς ἦτο !! διελογίσθη φρικίον.

Τῆ ὥρᾳ ὅμως ἐκείνῃ ὡς ἂν ἡ τύχη ἀνεδέχθη ν' ἀποκριθῆ εἰς τοιαύτην ὑπόνοιαν, μικρὸς θόρυβος ἠκούσθη εἰς τὸν πρὸ τῆς θύρας διάδρομον καὶ πάραυτα οἱ θεράποντες ἀνήγγειλαν.

— Ὁ Κύριος Ῥαφαήλ Δὲ Σερνὺ!

Τότε ὁ κόμης κατέστειλε τὴν κατέχουσαν αὐτὴν κυρίαν καὶ προσήλωσε τὸ βλέμμα ἀπλήστως ἐπὶ τοῦ νεωστὶ εἰσελθόντος.

Ὁ Ῥαφαήλ Δὲ Σερνὺ, ὡς βεβαίως ἐνόησαν οἱ ἀναγκωστὰι, ἦτο ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος νέος τὸν ὅποιον τὴν προτεραίαν πληγωθέντα ὑπεδέχθη καὶ ἐνοσήλευσεν ὁ ἱατρὸς Οὐρβίνος.

Εἰσήλθε λοιπὸν ἐπιδεικνύων ὄψιν προσμειδιδῶσαν καὶ σταθεράν, ἄπασα δὲ ἡ νεανικὴ φαιδρότης ἀντανεκλάτο ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ αὐτοῦ μετώπου, καὶ εἰς τοὺς ὠραίους ὀφθαλμούς του ἀπεικονίζετο τῆς εἰκοσιπενταετοῦς του ἡλικίας ἡ ἀμεριμνησία καὶ ἡ χαρά.

Εἰσελθὼν δὲ ἐχαιρέτησε προθύμως τὸν κόμητα, ἐζήτησε συγγνώμην διότι ἤργησε καὶ ἀφοῦ ἀντήλλαξε λόγους τινὰς, ἀνεμίχθη ἐντὸς τοῦ πλήθους, τὸ ὅποιον ἐπλήρου τὴν αἰθουσαν.

Ὁ κόμης εἶχε μείνει ἀκίνητος καὶ βυθισμένος εἰς τὰς ἀμφιβολίας του.

Ἐνῶ ταῦτα συνέβαινον ἐνταῦθα, ἡ κόμησσα ὑπεδέχετο εἰς τὴν ἀντίπεραν ἄκραν τοῦ μεγάρου τοὺς προσκεκλημένους ἐντὸς εὐρυχώρου καὶ ἀνθροστολιστοῦ αἰθούσης, θαυμαστῆς διὰ τὰ μεταξόπτυλα καὶ χρυσοφάντα παραπετάσματα, τοὺς μεγαλοπρεπεῖς καθρέπτας καὶ τὰ πολυποικίλα καὶ σπάνια ἄνθη.

Ἡ κόμησσα Ἑλένη περιεκοσμεῖτο δι' ὄλων τῶν νεανικῶν θελητῶν, καὶ ἦτο μὲν ἀπλούστατα ἐνδεδωμένη καὶ ὀλίγα μόνον ἄνθη φυσικὰ ἦσαν τῆδε κακεῖσε ἐσπαρμένα ἐπὶ τῆς λευκῆς ἐσθητῆς, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἀφελεῖ ταύτην περιβολὴν διέλαμπε χάρις ἀνέκφρατος καταμαγεύουσα καὶ ἐφελκύνουσα ὄλων τὰ βλέμματα καὶ τὴν συμπάθειαν.

Ἄλλὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην τὸ βλέμμα τῆς εἶχε τι περιπαθὲς καὶ ἡ ὠχρότης τοῦ προσώπου τῆς, τὸ ὅποιον δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναζωοπυρήσει οὔτε τοῦ χοροῦ ἡ ζωηρότης, ἀπεδείκνυεν ὅτι σφοδρὰ ἀνησυχία κατεβίβρωσκε τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν τῆς.

Ἡ κόμησσα, ὡς προσείπομεν, ἦτο ὠραία καὶ ἔτι μᾶλλον καθωράιζεν αὐτὴν ἡ βαθυπλόκαμος καὶ μελανὴ κόμη τῆς, ὥστε τρώοντι ἐφαίνετο ὅτι ἦτο ἡ καθαυτὴ βασίλισσα τοῦ χοροῦ, καὶ ὅθεν διήρχετο καὶ ὅπου ἴστατο, πανταχόθεν ἠκούοντο κολακευτικά ὑπὲρ αὐτῆς ἐγκώμια.

Καὶ ὅμως αὐτὴ σχεδὸν παντάπασι δὲν προσείχεν εἰς τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὀποιάν ἡ καλλονὴ τῆς ἐπροξένοι, ἀλλ' ἔμμενεν ἀμέτοχος καὶ εἰς τὰς ζωηράς συνδιαλέξεις καὶ εἰς τὴν μέθην τῆς ὀργῆσεως καὶ οὐδὲ νὰ μιμηθῆ τοὺς ἄλλους ἐπεθύμει, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον αἰσθημα διασκεδάσεως διήγειρεν ἐν αὐτῇ ἡ φαιδρὰ μουσικὴ, διότι κατείχετο ὑπὸ θυμοβόρου σκέψιως, ἥτις παρέλευεν ὄλας τὰς δυνάμεις τῆς.

Τὴν προτεραίαν δηλ. δρᾶμα αἱματηρὸν διεδραματίσθη ἐν τῷ μεγάρῳ. Ἡ κόμησσα εἶχεν ἀκούσει ἐκपुरσοκρότησιν ὑπὸ τὰ παράθυρά τῆς, καὶ ἐπειδὴ ἐγνώριζε κατὰ βῆθος τὸν σύζυγόν τῆς δὲν ἐτόλμησε μὲν νὰ τὸν ἐρωτήσῃ, ἀλλ' ἐμάντευσεν ὅτι πράξις φονικὴ διεπράχθη.

Ἄλλὰ ποῖος ἄραγε ἦτον ὁ φονευθείς; Ἡ νέα σύζυγος δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐξωκεῖλαι, καὶ ναι μὲν ἦτον ὀλίγον τι φιλάρεσκος καὶ ὑπερήφανος διὰ τὴν ὠραιότητά τῆς, καὶ ἴσως ἴσως εἶχεν ἤδη ἐπιθέσει τὸν πόδα ἐπὶ τοῦ ὀλισθηροῦ κρημνοῦ, ὅστις παρασύρει εἰς τὸ πρῶτον σφάλμα, ἕως τότε ὅμως εἶχε διατηρήσει ἀμόλυτον τὴν τιμὴν τοῦ περιδόξου καὶ ἀρχαίου οἴκου τῶν Μοντελεόντων. Μόνον δὲ πρὸ ἐνός μηνὸς ἤρχισε νὰ δεικνύῃ μίαν τινα προτίμησιν πρὸς τὸν Ῥαφαήλ Δὲ Σερνὺ, ὑποδεικνυμένη αὐτὸν μετὰ προφανοῦς εὐνοίας, πράγμα ὅπερ παρετηρήθη παρὰ τῶν ἄλλων! Ἡ Ἑλένη ἐνόμιζεν ὅτι ὑπέκρυπτεν ἐντελῶς τὸ αἰσθημα αὐτὸ τὸ ὅποιον ἐν τῇ ἀγνότητι τῆς προσεπάθει μὲν πλὴν εἰς μάτην νὰ καταπνίξῃ εἰς τὰ ἄδυτα τῆς καρδίας τῆς, διότι κατενόει τὸν ἐξ αὐτοῦ κίνδυνον. Ὄταν ὁ Ῥαφαήλ δὲν ἦτο παρὼν εἰς τὰς συναναστροφὰς ὅπου αὐτὴ παρευρίσκετο, ἦτο σκεπτικὴ καὶ περίλυπος, ὅταν δὲ ἐξ ἐναντίας τὸν ἔβλεπε ἐρχόμενον πρὸς αὐτήν, ἡ συναπάντα τὸ βλέμμα του μεταξὺ τοῦ διαχωρίζοντος αὐτὸν πλήθους, θεῖα ἀκτίς ἐφώτιζε τότε τὸ μέτωπόν τῆς, καὶ ζωηρὸν ἐρύθημα ἔβαφε τὰς παρειάς τῆς.

Καθὼς ὁ κόμης οὕτω καὶ ἡ Ἑλένη τὸ ἐσπέρας ἐκείνο κατεσκόπευε τὴν ἄφιξιν τῶν προσκεκλημένων, ἐσπρίμενε καὶ αὐτὴ, ἀλλ' ὑπὸ ἄλλου αἰσθηματος κατεχομένη . . . καὶ τῆ ἐφαίνετο ὅτι ὁ Ῥαφαήλ ἤρχει νὰ ἔλθῃ. Ἀλλὰ δὲν ἐπίστευεν ὅτι τῷ συνέθεε δυστύχημά τι, διότι διὰ ποῖαν αἰτίαν ὁ Ῥαφαήλ ἤθελεν ἔλθει εἰς τὸ μέγαρον τὴν προτεραίαν, ἐνῶ ἀκόμη δὲν τῷ εἶχε δώσει τὴν παραμικρὰν ἐλπίδα ὅτι τὸν ἠγάπα; ἐξ ἐναντίας μάλιστα ἐφέρετο πρὸς αὐτὸν μᾶλλον ψυχρὰ παρὰ περιποιητικὴ . . . Ἐντούτοις μὲ ὄλας ταύτας τὰς σκέψεις ἡ Ἑλένη ἦτον ἀνήσυχος καὶ ἐφαίνετο ὅτι πραγματικῶς ἠγάπα, ἂν καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸ ὁμολογήσῃ ἐν ἑαυτῇ. Ὅλοι οἱ ἄνδρες, ὅσους ἐγνώριζεν ἦσαν παρόντες, μόνον αὐτὸς ἔλειπε. Ποῖον αἴτιον τὸν ἐμπόδιζε νὰ ἔλθῃ, αὐτὸν, τὸν συνήθως πρῶτον παρουσιαζόμενον; . . . Τί ἄρα συνέθεε; ἢ ποῖος κίνδυνος τὴν ἠπειλεῖ;

Τέλος πάντων ὁ Ῥαφαήλ ἦλθε καὶ μετ' αὐτοῦ ἐπανῆλθε καὶ ἡ γαλήνη εἰς τὴν ψυχὴν τῆς κομήσεως. Ἦτο μὲν ὀλίγον ὠχρὸς καὶ ἐφαίνετο πάσχω, πλὴν ἦτο ὀπωσθήποτε παρὼν, ἔζη . . . καὶ ἡ Ἑλένη τοῦτο καὶ μόνον ἐπεθύμει.

Ἡ πρώτη αὕτη στιγμή ὑπῆρξε στιγμή μέθης καὶ διὰ τοὺς δύο, εἴτε διότι ἡ κόμησσα βλέπουσα αὐτὸν σώον καὶ ὑγιᾶ δὲν ἠδυνήθη νὰ κρῦψῃ τὴν χαρὰν τῆς, εἴτε διότι ὁ Ῥαφαήλ ἐβεβαίωθη ὅτι ἀληθῶς ἠγαπάτο γλυκεῖα λοιπὸν καὶ μελαγχολικὴ συγκίνησις κατέλαβε καὶ τοὺς δύο νέους καὶ τὰ πρῶτα βλέμματά των ἐπισφράγισαν τὴν ἀμοιβαίαν αὐτῶν συμπάθειαν.

Ἄλλ' ἐνῶ ἐκάθητο οὕτω πλησίον ἀλλήλων λημονοῦντες ὅτι ζηλότυπα βλέμματα τοὺς κατεσκόπευον, ὁ Ῥαφαήλ ἠσθάνθη ἑλαφρὰν ἐπαφὴν χειρὸς ἐπὶ τοῦ ὤμου του καὶ φωνὴν ταπεινὴν ἀποκαλοῦσαν αὐτὸν ὀνομαστί· ὅθεν στραφεὶς ζωηρῶς εἶδεν ὄπισθεν αὐτοῦ τὸν ἱατρὸν.

— Ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ φύγωμεν, εἶπεν ἐκεῖνος.

— Νὰ φύγωμεν τόσω ταχέως!

— Ἐνθυμοῦ ὅτι ἡ κατάστασις τῆς ὑγείας σου καὶ ἡ ὑπόληψις τῆς κομήσεως εἶναι δύο ἰσοῦ καθήκοντα, τὰ ὅποια δὲν πρέπει νὰ παραβλέψῃς.

— Πλὴν εἶναι τόσον ὠραία, ἱατρεῖ!

— Δὲν λέγω τὸ ἐναντίον· ἀλλ' εἶσαι εἰς ἄκρον ὠχρὸς, καὶ σκέφθητι ὅτι ἐλαχίστη ἀπερισκεψία δύναται ἀμφοτέρους νὰ σᾶς ἀπολέσῃ.

— Ἐχετε δίκαιον!

— Ἀφ' ἐτέρου ὁ κόμης πάντοτε ὑποπτεύεται.

— Φρονεῖτε ὅτι δὲν διεσκαδάσθησαν εἰσέτι αἱ ὑπονοαὶ του;

— Πολὺ τὸ φοβοῦμαι.

— Ἀπαιτεῖτε λοιπὸν νὰ φύγωμεν;

— Ἐξ ἀνάγκης . . . σὲ βλέπω πολὺ τεταραγμένον . . . αὐτὴ ἡ συγκίνησις σὲ κατέβαλε . . . καὶ εὐχομαι εἰς τὸν Θεὸν νὰ μὴ μᾶς ἐπέλθῃ ἔτι μεγαλύτερα συμφορά. Αἱ τελευταῖαι λέξεις τοῦ ἱατροῦ κατέπεισαν ἐντελῶς τὸν Ῥαφαήλον ν' ἀναχωρήσῃ, καθόσον μάλιστα ἠσθάνετο ἐν ἑαυτῷ ἄκραν ἀδυναμίαν. Ἔως τότε ἐπέβαλεν εἰς τὸ σῶμά του δύναμιν ἐπίπλαστον, ἀλλὰ ἡ θερμότης τῶν αἰθουσῶν, ὁ θόρυβος τῶν συνομιλιῶν καὶ τὰ πολλὰ φῶτα τῷ ἐπροξένησαν σκοτοδινίασιν καὶ ὀλιγοθυμίαν τοιαύτην, ὥστε ἐφοβήθη μὴ ποτε καταπέση καὶ ἔσπευσε ν' ἀπέλθῃ.

Ἠγέρθη λοιπὸν μελετῶν νὰ καταβῆ ἀπαρατηρήτως εἰς τοὺς κήπους καὶ ἐκείθεν βοήθεια τοῦ σκότους νὰ ἀναβῆ εἰς τὸ ἀναμένον αὐτὸν ὄχημα ἐν τῷ ἐξόδῳ τοῦ μεγάρου, πλὴν κακῶς ὑπελόγησε τὰς δυνάμεις του, διότι μόλις καὶ μετὰ βίας ἐξῆλθεν ἐκ τῶν αἰθουσῶν καὶ ἐνῶ ἠτοιμάζετο νὰ κατέλθῃ τὴν πρὸς τοὺς κήπους κλίμακα, ἐκάμφθησαν δὲ μίᾳς τὰ γόνατά του, θανάσιμος ὠχρότης ἐπεχύθη ἐπὶ τοῦ προσώπου του καὶ κατέπεσε λειποθυμημένος καὶ ἡμιθανῆς ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων βαθμίδων.

Οἱ παρεστῶτες θεράποντες ἰδόντες αὐτὸν καταπίπτοντα προσέδραμον ἐπικαλούμενοι βοήθειαν καὶ πάραυτα τὸν περιεκύκλωσε πλήθος περιέργων ἐν οἷς πρῶτοι προσέδραμον ὁ κόμης Μοντελεών, ἡ σύζυγος αὐτοῦ Ἑλένη καὶ ὁ ἱατρὸς Οὐρβίνος.

Ὁ τελευταῖος οὗτος, κατανοῶν κάλλιον πάντοδ' ἄλλου τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον ἠθέλησε νὰ μετακομίσῃ τὸν ἀσθενῆ εἰς ἀπόκεντρὸν τι δωμάτιον ὥστε νὰ διαφύγῃ τὴν περιέργειαν τῶν ξένων καὶ τὴν προσοχὴν τοῦ κόμητος πρὸ πάντων, πλὴν μάταια ἀπέβησαν αἱ προσπάθειά του, διότι ἐκεῖνος ὑποπτεύσας μέρος τῆς ἀληθείας ἀντέτεινεν ὄλας δυνάμεις εἰς τὴν προτεινομένην μετακομίαν.

Ὄθεν ὁ ἱατρὸς ἠναγκάσθη ἐξ ἀνάγκης νὰ ὑποκύψῃ, καθόσον ἔβλεπεν ὅτι ἡ ἐλαχίστη δῆλωσις φόβου ἐδύνατο νὰ γεννήσῃ ὑπονοίας, καὶ ἐπομένως ἦτο προτιμότερον νὰ πρόσποιθῇ ἐντελῆ ἄγνοιαν τῶν διατρεχόντων.

Ἐξέβαλε λοιπὸν μετὰ σπουδῆς τὸν ἐπεδυτόν τοῦ Ῥαφαήλου καὶ σχίσας τὸν λεπτόν χιτῶνα τὸν καλύπτοντα τὸν τράχηλον ἀπεκάλυψε τὸ

ἐπίθεμα τῆς πληγῆς, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς κινήσεως τοῦ πληγωθέντος εἶχε μετατοπισθῆ.

Ἡ πληγὴ ἤνοιξεν ἐκ δευτέρου καὶ τὸ αἷμα ἔρρεεν ἀφθόνως.

— ὦ! εἶναι πληγωμένος! ἀνέκραξεν ἀφρόνως ἡ κόμησσα ὠχρῶσα.

— Τῶντι! ἀπεκρίθη ὁ κόμης σαρδόνιον ὑπογελάσας.

— Παράδοξος σύμπτωσης! παρατήρησεν ὁ ἰατρός. Ἀφοῦ δὲ περιέφερε τὸ ἥσυχον καὶ ψυχρὸν βλέμμα του ἐπὶ τῶν περιεστώτων, δὲν δύνασθε νὰ φαντασθῆτε, κύριε κόμη, ἐξηκολούθησε διὰ φωνῆς ἐντόνου καὶ μεμετρημένης, ποῖαν ἐντύπωσιν μοὶ προσεγενεῖ ἡ προκειμένη πληγὴ, τὴν ὁποῖαν ὡς ἐκ τύχης τὴν στιγμὴν ταύτην ἀνεκάλυψα.

— Τί συνέθη λοιπὸν; ἤρωτησεν ὁ κόμης μετὰ περιεργείας.

— Χθές, εἶπεν ὁ ἰατρός ἀτεινίζων βλοσυρῶς τὸν κόμητα, περὶ τὸ μεσονύκτιον.

— Τὸ μεσονύκτιον!

— Ἄνθρωπός τις ἐντελῶς ἀγνωστός μοι, τὸν ὁποῖον οὐδέποτε ἄλλοτε εἶδον, ἦλθε καὶ ἐκρούσε τὴν θύραν μου.

— Ἄ! καὶ τί ἤθελε;

— Ἦτο πληγωμένος!

— Εἰς τὸν ὦμον ἴσως;

— Μάλιστα εἰς τὸν ὦμον, κύριε κόμη.

— Καθὼς ὁ κύριος δὲ Σερνύ;

— Ἀπαράλλακτον! . . .

Ὁ κόμης ἐμειδίσατε πικρῶς καὶ ἐπροσῆλθε τὸ ὀξύ βλέμμα του ἐπὶ τοῦ ἰατροῦ.

— Περιεργὸν τῶντι, ἐπανέλαβε μετ' ὀλίγον ἀλλὰ χαμηλὴ τῆ φωνῆ καὶ σύρων κατὰ μέρος τὸν ἰατρὸν, Στοιχιματίζω, ἰατρε, ὅτι ὁ ἀνθρωπός σ' εἶς ἐμείνος ἦτον καθαυτὸ κλέπτῃς.

— Πιθανόν!

— Καὶ ὅτι δὲν ἄφησεν εἰς τὰς χεῖράς σας τοιαῦτα κοσμήματα;

— Καὶ ταῦτα λέγων ὁ κόμης ἔδειξε κρυφίως εἰς τὸν ἰατρὸν βραχιόλιον, τὸ ὁποῖον εἶχε καταπέσει ἐκ τοῦ ἐνδύματος τοῦ Ραφαήλου καὶ τὸ ὁποῖον ἤρπασεν ἐπιτηδείως χωρὶς οὐδεὶς νὰ τὸν ἴδῃ.

Ὁ ἰατρός ἀνεγνώρισε τὸ βραχιόλιον τῆς κομήσσης καὶ ἐφρικίασεν. Ὁ κόμης τὰ πάντα ἤξευρεν, ἐπομένως δὲν ὑπῆρχεν ἐλπίς σωτηρίας εἰς τὸν Ραφαῆλον καὶ τὴν κόμησσαν.

Δ΄.

Πολλὰ ἡμέραι παρήλθον ἀφ' ἧς συνέθησεν τὰ ἀνωτέρω προσκεθέντα καὶ ὅμως ἡ ὑγεία τοῦ Ρα-

φαήλου οὐδόλως ἐβελτιώθη. Εἶχον μετακομίσει αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰατροῦ Οὐρβίνου, ἐνθα αἱ ἀναγκαῖαι περιποιήσεις ἀφθόνως τῷ ἐπεδαψιλεύοντο καὶ ἡγρῦνονον νυχθημερὸν παρὰ τὸ προσκεφάλαιόν του, ἡ γραῖα Βέρθα μάλιστα δὲν ἀπεμακρύνετο οὐδὲ βῆμα ἐκείθεν. Μολταῦτα ὁ πυρετὸς κῦξανέ καὶ μετετράπη εἰς κακοήθη, καὶ ἡ ἀσθένεια εἰς τοιαύτην περίοδον εἶχε φθάσει, ὥστε ἦν ἀδύνατον νὰ διαγνώσῃ τις ἂν ὑπῆρχεν ἐλπίς ταχείας ἀναρρώσεως, ἢ ἂν τοῦναντίον οἱ δῆσις πόνοι τοὺς ὁποίους ὁ ἀσθενὴς ὑπέφερε ἤθελεν ἐν τέλει ἐπιφέρει τὸν θάνατον.

Ὁ κόμης Μοντελέων ἦλθεν ἐπανειλημμένως καὶ ἐζήτησε παρὰ τοῦ ἰατροῦ πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀσθενοῦς, αἱ δὲ ἐρωτήσεις του ἐξέφραζον ἀείποτε μίσος ἀσπονδῶν καὶ ἀμειλικτον πῆθον ἐκδικήσεως. Ἐρωθεῖτο οὕτως εἶπεν μήποτε ὁ θάνατος ἀναρπάσῃ τὸ θυμὸν του καὶ δὲν ἀπέκρυψεν εἰς τὸν ἰατρὸν ὅτι προσεδόξα φθερὰν ἰσχυροποίησιν.

Ὁ δὲ ἰατρός καταπτοηθεὶς ὑπὸ τόσου μίσους καὶ τοικύτης ὀργῆς, ἐφοθεῖτο μὴ ἐπέλθῃ αἱματηρὰ καταστροφή καὶ ἠσθάνετο θανάσιμον ἀπελπισίαν, ἀναλογιζόμενος ὅτι ἂν διὰ τῆς τέχνης ὁ Ραφαῆλ σωθῆ, ἤθελεν ἐκτεθῆ ἀμέσως εἰς φρικώδη ἐκδίκησιν.

Ἐξ ἄλλου μέρους ἀφότου ἐξηκρίβωσε τὰ ἀγνὰ αἰσθήματα τῆς κομήσσης καὶ τοῦ Ραφαήλου, ἠγάπησε τοὺς δύο νέους πολὺ καὶ μάλιστα τὸν Ραφαῆλον ἐθεώρει ὡς ἄλλον υἱὸν του. Ἐπομένως δὲν ἤθελε ν' ἀποθάνῃ καὶ μίαν μόνην ἐπιθυμίαν εἶχε πῶς νὰ τὸν σώσῃ. Ἦτο δὲ τοῖς πᾶσι γνωστὸν ὅτι ὁ ἰατρός Οὐρβίνος δὲν μετεπίθετο εὐκόλως, ὁσάκις ἀπεφάσιζε τι καὶ μάλιστα προκειμένου λόγου περὶ ἀγαθοεργίας.

Ἄλλ' ἐν μιᾷ πρωΐᾳ ὁ κόμης Μοντελέων παρουσιασθεὶς ὡς ἐσυνείθιζεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰατροῦ διὰ νὰ λάβῃ πληροφορίας, εὔρεν ἐπὶ μὲν τοῦ κτωφλίου τῆς θύρας τὴν Βέρθαν ποταμούς δακρύων χύνουσαν, πλησίον δ' αὐτῆς τὸν Οὐρβίνον σκυθρωπὸν καὶ περίλυπον.

Ὁ κόμης ἔδραμε πρὸς αὐτὸν, ἐνῶ ταυτοχρόνως ψυχρὸς ἰδρὸς κατέβρεχε τοὺς κροτάφους του.

— Τί συνέθη; ἀνεφώνησεν ὁ ἄθλιος γέρον με φωνὴν τρέμουσαν.

— Ἀπέθανεν! ἀπεκρίθη ὁ ἰατρός.

— Ποῖος; ποῖος ἀπέθανεν;

— Ὁ Ραφαῆλ;

— Ἀδύνατον!

— Ἐλθετε, κύριε κόμη, νὰ θεσπαιωθῆτε ἰδίως ἐμμοκσιν, ἔλθετε! . .

Ταῦτα δὲ λέγων ὁ ἰατρός τὸν πρῆστυρεν εἰς τι πρκακείμενον δωμάτιον, ἐνθα ἐκειτο ἐκτάδην τὸ ἄπνον σῶμα τοῦ ἀτυχοῦς Ραφαήλου.

Ὁ κόμης τότε ἐπλησίασε μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν κλίνην ἐφ' ἧς ἀνεπαύετο τὸ πτώμα, θέλων νὰ θεσπαιωθῆ ψλαφρητῶς περὶ τῆς ἀληθείας, διότι δὲν ἐπίστευεν εἰς ὅσα ἤκουσεν. Ὅθεν ἔλαβε τὴν χεῖρα τοῦ νέου, ἀλλ' ἠσθάνθη αὐτὴν ψυχρὰν, ἔκυψε τὸ οὖς ἐπὶ τοῦ προσώπου, πλὴν ἡ ἀναπνοὴ εἶχε παύσει, ἐπέθεσε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας, ἀλλ' ἡ καρδία δὲν ἐπαλλε πλέον.

Ἐπισθοδρόμησε φρικίων.

— Τὴν παρελθούσαν λοιπὸν νύκτα ἀπέθανεν; ἠρώτησε τὸν ἰατρὸν μετὰ τινος ἔτι δυσπιστίας.

— Τὴν παρελθούσαν νύκτα ἀκριβῶς, ἀπεκρίθη ὁ Οὐρβίνος.

— Καὶ ὅμως μέχρι τῆς χθῆς ἠλπίζετε νὰ τὸν σώσητε;

— Ἠλπίζον τῶντι.

— Τώρα δὲ τί μελετᾶτε νὰ πράξητε;

— Ἐγνωστοποίησα τὴν συμφορὰν εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ νέου καὶ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν περιμένω τὴν μητέρα του.

Ὁ κόμης ἐσιώπησεν ἐφ' ἱκανὴν ὥραν καὶ ἐσκέφθη. Κατείχετο δὲ προφανῶς ὑπὸ σφιδρᾶς συγκινήσεως καὶ ἀντίθετα αἰσθήματα ἀντεπάλαιον βιαίως ἐν τῇ ψυχῇ του, ὡς ἂν ἐταλαντεύετο ἐπὶ τοῦ πρακτέου.

Τέλος πάντων περιέφερε κύκλω τὸ βλέμμα αὐτοῦ καὶ θεσπαιωθεὶς ὅτι οὐδεὶς ἄλλος ἐκτὸς τοῦ ἰατροῦ ἐδύνατο νὰ τὸν ἀκούσῃ, ἔλαβε τὴν χεῖρά του καὶ διὰ νεύματος ἐπιτακτικοῦ καὶ μανιώδους ἐπιδείξας τὸν Ραφαῆλον,

— ἰατρε, εἶπέ, δύο ἄνθρωποι ὑπῆρχον ἐν τῷ κόσμῳ γινώσκοντες τὸ μυστήριον τοῦ αἵσχους καὶ τῆς ἀτιμίας μου.

— Δύο ἄνθρωποι! εἶπεν ὁ Οὐρβίνος ἐκπλαγείς.

— Καὶ ὁ μὲν ἐξ αὐτῶν ἀπέθανεν ἤδη, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ κόμης, καὶ δὲν φοβοῦμαι πλέον τὴν ἀκριτομυθίαν του, διότι ὁ τάφος δὲν ἔχει γλῶσσαν, ἀλλ' ὁ ἕτερος ζῆ, ἰατρε, καὶ δύναται νὰ διηγήσῃ!

— Καὶ ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ ἕτερος; εἶπεν ὁ ἰατρός.

— Δὲν ἐννοεῖτε λοιπὸν τί λέγω;

— Ἐννοῶ, ἀλλ' ὄχι καθ' ὄλοκληρίαν.

— Μάθετε ὅτι οἱ Μοντελέωντες οὐδέποτε ἠνεύχθησαν κοινωνοὺς τοιούτων μυστηρίων.

— Ἐξηγήθητε μέχρι τέλους, σᾶς παρακαλῶ!

— Σεῖς, ἰατρε, γινώσκετε πράγμα τι, τὸ ὁποῖον οὐδεὶς ἄλλος πρέπει νὰ γινώσκῃ ἐκτὸς ἐμοῦ καὶ τῆς κομήσσης Ἐλένης.

— Λέγετε τέλος πάντων, τί θέλετε, κύριε κόμη!

Ὁ Μοντελέων τότε ἐταπεινώσε τὴν φωνὴν καὶ προσηλώσας ἐπὶ τοῦ ἰατροῦ βλέμμα θηριώδες,

— Ἐὰν αὐριον, εἶπε, ἀπὸ τῆς πρώτης πρωΐνης ὥρας δὲν παρουσιασθῆς εἰς τὸ μέγαρόν μου, θὰ λάβω τὰ κατάλληλα μέτρα, ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῶ περὶ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι σιωπῆς σου! . .

Ταῦτα εἶπεν ὁ γέρον καὶ ἀπεμακρύνθη ρίψας τελευταῖον ἄγριον καὶ ἀπειλητικὴν βλέμμα ἐπὶ τοῦ καταπλαγέντος ἰατροῦ.

Τὴν δ' ἐπαύριον ἐκεῖνος πρὶν ὑπάγῃ εἰς τὸ μέγαρον τοῦ Μοντελέωντος, προσεκάλεσε τὴν Βέρθαν, καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὴν σαφεῖς καὶ ἐμπεριστατωμένας ὁδηγίας περὶ τοῦ τί νὰ πράξῃ, ἂν δὲν ἐπέστρεφε μετὰ παράλευσιν ὀλίγων ὥρων.

— Βέρθα, εἶπε, τὸν νέον Ραφαῆλον, ὅστις τώρα κεῖται νεκρὸς, μόλις πρὸ τινων ἡμερῶν τὸν ἐγνώρισες καὶ ὅμως ἠσθάνθης πρὸς αὐτὸν μεγάλην συμπάθειαν, δὲν λέγω ἀλήθειαν;

— Τῶντι τὸν ἐπόνεσεν ἡ ψυχὴ μου! ἀπεκρίθη ἡ γραῖα ὑπηρέτρια.

— Σοὶ ἀναγγέλλω λοιπὴν μετὰ χαρᾶς ὅτι ὁ Ραφαῆλ δὲν ἀπέθανε.

— Παναγία βοήθει! εἶναι δυνατόν τοιοῦτον πράγμα! ἀνέκραξεν ἡ Βέρθα ποιούσα τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ.

— Εἶναι ἀληθέστατον ἐξηκολούθησεν ὁ ἰατρός. Ἄκουσον λοιπὸν Βέρθα καὶ ἐνθυμοῦ καλῶς ὅσα σοὶ λέγω. Μετὰ τρεῖς περίπου ὥρας ὁ Ραφαῆλ θὰ συνέλθῃ εἰς ἑαυτὸν καὶ θὰ ἀνακτήσῃ τὴν χρῆσιν τῶν αἰσθήσεών του. Ὅταν δὲ πεισθῆς ὅτι εἶναι εἰς κατὰστασιν νὰ σὲ ἐννοήσῃ, εἰπὲ εἰς αὐτὸν ὅτι ἐξῆλθον τῆς οἰκίας καὶ δὲν θὰ ἐπανέλθω ἴσως ταχέως, ἀλλ' ὅτι διατρέχει κίνδυνον θανάτου διαμένων ἐνταῦθα, καὶ βίασέ τον ἐν ὀνόματί μου νὰ προμηθευθῆ ἓνα ἵππον καὶ νὰ καταφύγῃ ὡσον τάχιστα ἐκτὸς τῶν μεθορίων τοῦ κράτους. Εἶπὲ εἰς αὐτὸν πρὸ πάντων ὅτι ἐλάβανε συνεχῶς πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῆς υγείας του ὁ κόμης Μοντελέων. Ἐνόησας τί λέγω;

— Κάλλιστα.

— Τότε λοιπὸν ἔχε ὑγείαν, ἐγὼ φεύγω.

— Καλὴν ἀνταμωσιν τὸ ἐσπέρας, καλέ μου αὐθέντα.

Ὁ ἰατρός Οὐρβίνος ἀπλήθην ἔχων ἐν τῷ νῷ σταθερὰν ἀπόφασιν ἢ ἀποδείξει εἰς τὸν κόμητα Μοντελιόντα ὅτι μετεχειρίζετο δεξιῶς ὄχι μόνον τὸ φλεβοτόμον ἀλλὰ καὶ τὸ ξίφος.

Ὁ θάνατος τοῦ γέροντος κόμητος φρονεθέντος ἐν μονομαχίᾳ ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Οὐρβίνου ἐπροξένησε παρὰ πᾶσιν ἀλλόκοτον ἐντύπωσιν, καὶ πολλὰ πλὴν μάταια ὑποθέσεις ἐγένοντο περὶ τῆς ἀνεξηγήτου καὶ ἀπροσδοκῆτου ταύτης συμπλοκῆς, καθόσον ἐγένωσκον τὸν φιλήσυχον καὶ εἰρηνικὸν τοῦ ἰατροῦ χαρακτηριστὴ καὶ ἦτο μάλιστα γνωστὸν ὅτι ὑπῆρχεν ἀείποτε φιλικὴ σχέσις μεταξὺ τῶν δύο ἀντιπάλων. Εἰς οὐδενὸς δὲ τὴν διάνοιαν ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα ἢ ἀναμίξις εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τὸ ὄνομα τοῦ Ῥαφαήλ.

Ὁ νέος οὗτος ἐντούτοις, ἅμα ἀναλαβὼν τὰς αἰσθητικὰς του, ἔδραμεν εἰς τὸν πύργον, παρακούσας τὰς προτροπὰς τῆς γραίας Βέρθας, διὰ τὴν πληροφορηθῆ σαφῶς τίνος ἕνεκεν ὁ κόμητος ἠρέυνα μετὰ τὸσαύτης φροντίδος περὶ τῆς καταστάσεως τῆς πασχούσης υγιείας του· ἀλλὰ φθὰς εἰς τὸ μέγαρον εὗρε τὸν μὲν κόμητα νεκρὸν, τὸν δὲ Οὐρβίνον ἐνασχολούμενον νὰ ἐξηγήσῃ εἰς τὴν κόμησσαν Ἐλένην τίνι τρόπῳ ἠναγκασθῆ ἢ ἀναμιχθῆ καὶ λάθῃ συμμετοχὴν εἰς τὸ οἰκογενειακὸν δράμα, τὸ ὅποιον ἐλύθη ἐπὶ τὸ τραγικώτερον.

Ὁ δὲ Ῥαφαήλ τὴν αὐτὴν ἐπέεραν ἀπῆλθεν εἰς Τουρίνον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Παρισίους· ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν μόλις ἑνὸς ἔτους ἐπαρουσιάσθη καὶ αὐθις εἰς τὴν πρωτεύουσάν τοῦ Πεδεμοντιῦ, ὡς γραμματεὺς τῆς γαλλικῆς πρεσβείας.

Πρὸς τί ἄρα γε ἐπανῆλθε;

Διὰ τὴν ἀποδείξει ἴσως σφαλερὰν τὴν παροιμίαν τὴν λέγουσαν ὅτι «μάτια ἀπὸ δὲν βλέπονται γρήγορα λησμοιοῦνται»

Καὶ τῶντι, ἂν ἠρωτῶντο πρὸ δωδεκαετίας οἱ φοιτῶντες εἰς τὰς ἐν τῷ προαστείῳ τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ σφαναστροφὰς, ἤθελον ἀποκριθῆ ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐνεφανίσθη ἐν μέσῳ τοῦ ἀριστοκρατικοῦ ὀμίλου νέα τις γυνὴ ὀνόματι Δὲ Σερνὺ, ἧτις ἐφείλκεσεν ἐπὶ ὅλον χειμῶνα τὴν γυναικίαν περιέρρειν.

Ἦτο ὠραία ὡς θεὰ, πλουσία ὡς βασίλισσα, καὶ, τὸ παραδοξώτερον πάντων, ἠγάπα τὸν σύζυγόν της ὡς ἂν ἦτο γυνὴ τοῦ ὄχιλου.

Ὁ δὲ σύζυγός της ἦτο νέος χαριέστατος καὶ ἐλέγετο ὅτι ἐλάτρευε μέχρι παραφορᾶς τὴν σύζυγόν του.

Τὸ ἐπίζηλον λοιπὸν τοῦτο ζεῦγος διαρκούντος τοῦ χειμῶνος καθωράτισε διὰ τῆς παρουσίας του τὰς συναναστροφὰς καὶ τοὺς χοροὺς, ἅμα δὲ ἐφθασε τὸ ἔκρ ἀπεχειρήθησε τοὺς Παρισίους καὶ κητέφυγεν ὑπὸ τὴν πυκνόφυλλον τῶν δασῶν αἰγίδα, ἐνθα ἡ αὖρα τοῦ ἔρωτος πνέει γλυκυτέρα.

Καὶ ἔκτοτε δὲν ἐγένετο πλέον περὶ αὐτοῦ λόγος.

(ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

Θ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΑΓΓΛΙΑ ΣΥΛΛΟΓΩΝ.

ΤΗΝ σύστασιν συλλόγων (clubs) ἐν Ἀγγλίᾳ εὐρίσκομεν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς δεκάτης πέμπτης ἐκκτονταετηρίδος, διότι ἡ Αὐλὴ τῆς Καλῆς Συντροφίας, συστάσα τῷ 1413, ἦτο σύλλογος ἐταίρων περὶ τοῦ ὁποίου ὁ ποιητὴς Ὀκκλίβιος ἀναφέρει ὅτι ἡ συνήθεια τοῦ συμποσιάζειν ἦτον εἰς τῶν καλλιτέρων νόμων. Δύο ἕτεροι σύλλογοι ἐπίσης ἀρχαῖοι ἦσαν ὁ τῶν Σαιρήνων καὶ ὁ τοῦ Διαβόλου, ὧν τὸν μὲν πρῶτον συνεστήσατο ὁ Ραλέιγος, τὸν δὲ δεύτερον ὁ Βεν-Ζόνσων, ὅστις ἔγραψε συνάμα περὶ αὐτοῦ καταστατικὸν ἐπιγραφόμενον «Νόμοι συμποσίων ἢ Κανόνες τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Καπηλείου.»

Περὶ τῆς λέξεως club πολλὰ παρὰ διαφόρων ἐρρήθησαν γνώμαι. Ὁ Ἀθρέη λέγει «Μεταχειρίζομεθα τὴν λέξιν clubbe ὅπως ὑποδειξόμεθα συνάθροισιν ἀνθρώπων ἐν ἐνὶ καπηλείῳ.» Ὁ δὲ Σκόνερ ἐτυμολογεῖ τὴν λέξιν ταύτην ἐκ τοῦ ἀρχαίου Σαξωνικοῦ cleofen (δικαίρειν) διότι αἱ δαπάναι ἦσαν διηραμέναι μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, φαίνεται ὅτι εἰς τοὺς κατὰ πρῶτον σχηματισθέντας συλλόγους ἡ γαστήρ ἦτο σπουδαῖον, εἰ μὴ τὸ κυριώτατον, ἀντικείμενον ἐντεῦθεν δ' ὁ σκοπὸς αὐτῶν ἔλαβε καὶ ἐτέραν φάσιν. Οἱ εὐφραεῖς, οἱ πολιτικοί, οἱ λόγιοι, οἱ καλλιτέχναι ἐπεθύμησαν ἐπίσης νὰ ἔχωσιν ἴδια μέρη συνελεύσεως, ἵνα παραδίδωνται ἐλευθέρως εἰς συζητήσεις περὶ τῶν διαφόρων ἐπιστημῶν. Αὐτοὺς ἐμιμήθησαν καὶ οἱ βιομηχανοί, οἵτινες ἀντὶ νὰ συνέρχωνται εἰς τὰ συνήθη καπηλεία, ἐνθα οἱ συνάδελφοι αὐτῶν μεθυσκόμενοι καὶ συντρέβοντες τὰς ὑέλους, τοὺς κερηνώχλους, εὗρον προτιμότερον νὰ συνέρχωνται εἰς ἴδιον μέρος, καὶ τοιοῦτοτρόπως πᾶσαι αἱ κοινωνικαὶ τάξεις, πάντα τὰ ἐπαγγέλματα ἔ-

σχον μετ' οὐ πολὺ τοὺς συλλόγους αὐτῶν, ὧν τινες δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀληθεῖς παρωδία τῶν σπουδαίων συλλόγων. Ἐκ παραδείγματός, τῷ 1709, συνέστη εἰς σύλλογος τῶν Ψευστῶν, ὅστις παρεδέχετο τοὺς στίχους τούτους ὡς ἔμβλημα.

Κάνεις εἰς τὴν ἀλήθειαν σήμερον μὴ πιστεύῃ διότι ἄπασαν τὴν γῆν τὸ ψεῦδος κυριεύει.

Ὁ σύλλογος τῆς Γορσκίρης συνέκειτο ἐξ ἵπποκαπήλων, οἵτινες ἐπαυχῶντο ὅτι ὅπως ἐξκαπτήσωσι τοὺς ἀγορστὰς, μετεχειρίζοντο περισσότερα ψεύδη παρ' ὅσα ἦσαν αἱ τρίχες τοῦ πωλομένου ζώου. Ὁ σύλλογος τῶν ἀφροπωλῶν συνήρχετο εἰς τι καπηλείον τοῦ Κοβεν-Γάρθεν καὶ αἱ ἠρωίδες αὐτοῦ κατεφρόνουσαν τὸ ἐσπέρας τὸ οἰνόπνευμα, ὅσον τὴν ἡμέραν, ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐκτεθειμέναι, τὴν βροχὴν. Ὁ σύλλογος τῶν χρεωκόπων ἐμπόρων συνήρχετο εἰς Σουτθάρκ, καὶ κατὰ τὸν νόμον αὐτοῦ οὐδέποτε μία χρεωκοπία ἐδίδεν εἰς τινὰ τὴν τιμὴν τοῦ νὰ γείνη μέλος αὐτοῦ. Ὁ σύλλογος τῶν Δυσμόρφων συνέστη ὑπὸ τοῦ Γράβ, ὅμοιος πρὸς τὸν ὁποῖον κατὰ τὴν ἀσχημίαν οὐποτ' ὑπὸ ἥλιον ἦλθεν ἕτερός τις. Οἱ ἐταῖροι τοῦ συλλόγου τοῦ Ἰπογείου ἐνασχολοῦντο ἄπασαν τὴν νύκτα ψάλλοντες. Εἰς τὸν σύλλογον τῶν Πτηνοθηρῶν ἀντικείμενον ἀδιάλειπτον συνδιαλέξεως ἦσαν τὰ κλωβία, αἱ φωλαῖα, οἱ ἰζοὶ κλ. Οἱ κλέπται εἶχον ἴδιον σύλλογον, μέλη τοῦ ὁποίου ἦσαν ὅλοι οἱ παστρικοὶ τοῦ Λονδίνου. Ὁ σύλλογος τοῦ Χοροῦ ἦτο σχολεῖον κρασιπάλης, δικιρούμενον εἰς διδασκάλους καὶ μαθητὰς. Ὁ σύλλογος τῶν Φορέων συνέκειτο ἐξ ὅλων τῶν πυγμαίων, ξιφομάχων καὶ ἀπολελυμένων ὑπαξιωματικῶν, οἵτινες δημοσίᾳ ἐκήρυσσον ὅτι πολὺ εὐγενέστερον καὶ ἠρωικώτερον εἶνε νὰ θλάσῃ τις κεφαλὰς εἰς νυκτερινὰς συναντήσεις παρὰ νὰ κρατολογῆται εἰς τὸν βασιλικὸν στρατὸν καὶ νὰ εὕρισκῃ τὸν θάνατον ἀντὶ ἡμερησίας μισθοδοσίας ἑνδεκα λεπτῶν. Σώζονται δὲ μέχρι τοῦ νῦν εἰκόνες παριστώσαι μέλη τοῦ συλλόγου τοῦ Πυρὸς ἐνδεδυμένα ὡς μοναχοὶ καὶ γονυκλιτοῦντα πρὸ γυναικῶν. Ἰπῆρχε τέλος καὶ Σύλλογός τις καλούμενος τῶν Ἀθῆων, οὗ, ὡς ἐκ τοῦ τίτλου τούτου δικαιοῦται τις νὰ εικάσῃ, μέλη ἦσαν ὅλοι οἱ ἐκλελυμένοι καὶ φαυλόβιοι, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ διάλυσις ἐγένετο κατὰ τρόπον λίαν γελοῖον. Ὁ σύλλογος οὗτος συνήρχετο εἰς τι καπηλείον τῆς Οὐνεμιστέρης, ἐν τῷ ὁποίῳ συνήρχετο καὶ ἕτερός τις σύλλογος, πάντη ἀντιθέτων ἰδεῶν καὶ ἐθίμων. Οἱ ἐταῖροι αὐτοῦ ἀναγκαστοῦντες

ἕνεκα τῶν βλασφημιῶν καὶ τοῦ θορύβου, οἱ ἄθεοι ἐποίουν, συνενοήθησαν μετὰ τίνος περιφύμου σχοινοβάτου, ὅστις ἐν μιᾷ τῶν συνεδριάσεων ἐκείνων, ἐπέσε, διανοιγένης τοῦ ὄροφώματος τοῦ οἴκου, ἐπὶ τινὰ τράπεζαν ἐν τῇ αἰθούσῃ κειμένην, ἐνδεδυμένος ὡς Διάβολος. Εἰς τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην θέαν οἱ ἀπίστοι, νομίσαντες ὅτι ὁ Σατανᾶς αὐτοπρὸσώπως, συνεχῶς παρ' αὐτῶν ἐπικαλύμενός, ἤλθε νὰ ῥυθμίσῃ τοὺς πρὸς αὐτοὺς λογαριάσμούς του, κατέλιπον ἐν τρόμῳ καὶ σπουδῇ τὴν αἰθουσαν καὶ οὐδέποτε πλέον ἐπάτησαν εἰς αὐτήν· τοιοῦτοτρόπως δὲ διελύθη ὁ σύλλογος τῶν Ἀθῆων.

Οἱ πλείστοι τῶν Συλλόγων τούτων, εἶνε ἀληθεῖς, ἔσχον διάρκειαν ἐφήμερον, ἀλλὰ καὶ τινες αὐτῶν, ἔλαβον τύχην παράδοξον. Ἐκ παραδείγματος ὁ Σύλλογος Κιτ-Κάτ, ὃν συνεστήσατο ὁ βιβλιοπώλης Τόνσων ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν φιλολογίαν, ἀπέβη πολιτικὴ σύστασις, καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ κατέστησαν περὶδοξα, διότι, ὡς λέγει ὁ Ὁράτιος Βαλπὼλ, ἔσωσαν τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν. Ὀλίγιστοι δὲ τῶν συλλόγων τούτων ἔμειναν μέχρι καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, καὶ ἐκ τῶν ὀλιγίστων τούτων οἱ ἐπισημότεροί εἰσι ὁ τῶν Dilettanti, συστάς τῷ 1734, ὁ τοῦ Μηρηστέκ, συστάς τῷ 1735 καὶ ὁ τῆς Βασιλικῆς ἑταιρίας, συστάς περὶ τῷ 1740.

Ὁ ἄγγλος ναύαρχος Σμιθ εἰς τὸν ὁποῖον ἡ Βασιλικὴ ἑταιρία ἀνέθηκε τὴν ἔρευναν τῶν ἀρχαίων τῆς ἵνα συγγράψῃ τὴν ἱστορίαν αὐτῆς, ἐδημοσίευσεν ἐπ' ἐσχάτοις περιέρρους περὶ τοῦ συλλόγου τούτου εἰδήσεις. Ὁ σύλλογος οὗτος, γνωρίζομενος κατὰ πρῶτον ὑπὸ τὸ ὄνομα Σύλλογος τοῦ δόκτορος Χάλλεϋ (διότι ὁ περικλής ἀστρονόμος οὗτος προήδρευεν αὐτοῦ) μετωνομάσθη ὀψιαιτέρον σύλλογος τῶν Βασιλικῶν φιλοσόφων, διότι ἴσως, μέλος αὐτοῦ ἦτο καὶ ὁ Κάρολος Β'. Καίτοι δὲ ἐκ τοῦ τίτλου αὐτοῦ ἐδικαιούτο τις νὰ εικάσῃ ὅτι ἡ φιλοσοφικὴ λιτότης ἤθελε διακρίνει αὐτὸν, ἐκ σημειώσεων ὅμως σωζομένων περὶ τῶν συμποσίων τοῦ συλλόγου τούτου καταφαίνεται ὅτι ἡ τῶν Πυθαγορείων τράπεζα δὲν ἐφαίνετο τόσῳ εὐάρεστος εἰς τὰ μέλη του. Ἀμφιβάλλομεν δὲ ἂν, καὶ τις τῶν παρ' ἡμῖν, γνωστὸς ἐπὶ γαστριμαργίᾳ, ἤθελε παραθέσει εἰς τὴν τράπεζάν του τὰ ἐξῆς φαγητὰ. Ὀστρεα, Ἰνδικὸν ὄρνιν, κεφαλὴν μόσχου κικρυκευμένην, πτηνὰ ἐψημένα με χοίρινον λίπος, σκρικῶδες μέρος (φιλέτον) τοῦ προβάτου, πλακοῦντας με μῆλα, δύο τρυβλία ἀφῶν, γλῶσ-

σαν καὶ οὐθάρ τῆς βοῆς, χοιρομήριον μὲ ἔτνος πίπων, βράχιν βοσίαν, πουδίγγιον, βούτυρον καὶ τυρόν. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι τοιαῦται τράπεζαι ἀπῆτουν ἱκανὴν δαπάνην, διὸ τὰ μέλη τοῦ συλλόγου ἐν ταῖς φιλοσοφικαῖς συζητήσεσιν αὐτῶν ἐψήφισαν ὅτι «πᾶς κύριος ἢ εὐγενὴς ὅστις ἠθέλει προσφέρει ἐτησίως εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦλάχιστον τὸ τέταρτον μιᾶς δορκάδος ἢ ἐνὸς δόρκου, θεωρεῖται μέλος ἐπίτιμον αὐτῆς.» Ἡ δὲ ἀπόφασις αὕτη πολλοὺς εὔρε τοὺς δωρητὰς, διὸ ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἀναγινώσκεται ὅτι, τοῦ μαρκησίου τοῦ Ῥόγικαμ ἐξαποστειλαντος πρὸς τὴν ἀκαδημίαν τὸ ἡμισυ μιᾶς δορκάδος, ὁ σύλλογος ἀπεφάσισε παμφηφεῖ νὰ πῶσι Βορδιγγάλλειον οἶνον ὑπὲρ ὑγείας τῆς πανεκλαμπρότητός του. Τὰ δικαιώματα καὶ προνόμια τῶν δωρουμένων δόρκονα ἢ δορκάδας μεταβιβάσθησαν δι' ἐτέρας ἀποφάσεως εἰς τοὺς προσφέροντας χελώνας, τῶν ὁποίων τὰ κρέα περι πολλοῦ ποιοῦνται οἱ ἄγγλοι· καὶ ὅταν χελώνη τις, ἢν ἔπεμψεν ἐξ Ἀμερικῆς ὁ Ἄνδρέας Μίτζελ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν, ἀπεβίωσε κατὰ τὸν διάπλου, ἢ ἀγγελία τοῦ λυπηροῦ τούτου γεγονότος σημειοῦται ἐν τοῖς Πρακτικοῖς αὐτῆς μὲ τὴν ἔκφρασιν τῆς περιπαθοῦς θλίψεως τῶν ἐταίρων. Ἐπίσης μνημονεύονται διάφοροι σπάνιοι καὶ ὀρεκτικοὶ ἰχθύς, τοὺς ὁποίους ἔπεμψεν ὁ κόμης Μορτῶν, εἰς τὸν ὁποῖον βραδύτερον ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ δύο ἰνδικῶν χοίρων ἀπεφασίσθη νὰ ἐκφρασθῶσιν αἱ τοῦ συλλόγου εὐχαριστίαι.

Ἐδρα τοῦ συλλόγου τούτου ἦτο κατὰ πρῶτον ἐν καπηλεῖον τῆς Κορνίλλης, ἐκεῖθεν μεταφέρθη εἰς τὰ καπηλεῖα τῆς Τιάρας, τοῦ Στέμματος καὶ τῆς Ἀγκύρας, τέλος τῷ 1848 εἰς τὸ καπηλεῖον τῶν Φρανμασόνων, καὶ τῷ 1857, εἰς τὸ καπηλεῖον τῆς Σωμιάρης. Ἡ τιμὴ τοῦ γούματος ἐπίσης ὑπέστη διαφόρους μεταβολὰς διότι ἀπὸ δεκαοκτώ πενῶν κατὰ κεφαλήν, τὸ ἐπιβάλλον τῆς δαπάνης ἀναβαίνει σήμερον εἰς δέκα σελλίνα.

Ἄλλ' ἐνῶ τοιαύτη ἦτον ἡ περὶ τῆς γαστροῦς πρόνοια τῶν ἐταίρων, μὴ λησμονήσωμεν ὅτι καὶ οἱ ἐπισημότεροι ἄνδρες ἐγένοντο μέλη ἢ ἐκάθησαν εἰς τὰς τραπέζας αὐτῆς. Ὁ Φραγκλῆνος, ὁ Γίββων, ὁ Βάτ, ὁ Ῥιγγῶ, ἦσαν μέλη τοῦ συλλόγου. Εἰς τὰ συμπόσια αὐτῆς ὁ ἱπποτικὸς Σίδνεϋ Σμιθ ἐδιηγῆθη τὰς σκληρότητας τοῦ Ζεζάρ πασᾶ καὶ ὁ ναύαρχος Ἰσαὰκ Κρόφινος διήγειρεν ἄπλετον γέλωτα ἀφηγούμενος τὴν πρὸς μίαν φάλαιναν μάχην αὐτοῦ. Εἰς τὰ συμπόσια αὐτῆς ἔσχον μέρος οἱ περίφημοι περιηγηταὶ Κόκ, Φουρνῶ, Κίγκ, Βαν-

κούβερ. Ἐνὶ δὲ λόγῳ ἡ φαιδρότης καὶ ἡ σπουδαιότης, ἢ σωματικὴ εὐπάθεια καὶ ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις ἦσαν ὁ σκοπὸς τῶν συνεδριάσεων τοῦ συλλόγου ἐκείνου.

Πλείστοι ἕτεροι σύλλογοι ὑπάρχουσιν ἐτι ἐν Ἀγγλίᾳ, τῶν ὁποίων τινες ἀντικείμενον ἔχουσι τὰς ἐπιστημονικὰς ἢ καλλιτεχνικὰς προόδους. Ὁ σύλλογος τοῦ Γάρβικ κέκτηται συλλογὴν περιφίμων εἰκόνων καὶ προτομῶν. ἐνῶ ἀφ' ἐτέρου εἶνε διάσημος καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην διὰ τὴν τελειότητα καὶ εὐωδίαν τοῦ πουντζίου του. Ὁ σύλλογος τῶν Περιηγητῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ πρίγκιψ τοῦ Ταλλεϋράν συνεχῶς ἐφοῖτα ὅπως παίξῃ τὸ βιστ, καὶ ὁ σύλλογος τῆς Μεταβρύθμισις, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ Ἰβραὶμ πασᾶς ἐξετίμα τὰ ἀπαράμιλλα προτερήματα τοῦ μαγειροῦ Ἀλεξίου Σογιᾶ, εἶνε τοσοῦτον γνωστοί, ὥστε ἀρκεῖ νὰ προφέρῃ τις μόνον τὰ ὀνόματά των, ἵνα δώσῃ μίαν ἰδέαν αὐτῶν.

Ὁ σύλλογος τοῦ Οὐίθιγκτων σκοπὸν ἔχει τὴν φιλολογικὴν ἀνάπτυξιν τῶν μεσαιῶν κοινωνικῶν τάξεων, διότι ἐν τῇ αἰθούσῃ αὐτοῦ γίνεται καὶ διδασκαλία δημοσίαι. Ὁ σύλλογος τοῦ Ἀθηναίου κέκτηται ἀξιόλογον βιβλιοθήκην, ἣτις ἡγοράσθη τότε ἀντὶ τετρακισχιλίων λιρῶν, πρὸς δὲ πρόσδοτον ἐτησίαν ἐνεακισχιλίων λιρῶν ἵνα δὲ διατηρήσῃ ἀναλογίαν μεταξὺ τῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ ὑπογείου του, κέκτηται ἐπίσης οἶνους ἀξίους τετρακισχιλίων λιρῶν.

Μεταξὺ τῶν συλλόγων, ἐν τοῖς ὁποίοις τρώγουσι διὰ νὰ ζῶσι καὶ οὐχὶ ζῶσι διὰ νὰ τρώγωσι, δίκαιον εἶνε νὰ μνημονεύσωμεν καὶ τὸν σύλλογον Ζόλλυ, ὁμώνυμον τοῦ συστάντος αὐτὸν ἀγαθοῦ καὶ πτωχοῦ ἐπισκόπου τῆς ἐν Σκωτίᾳ Φρανσεβούργης. Καίτοι στερούμενος ὁ ἀνὴρ οὗτος, ἐπέτυχεν ὅμως νὰ καταρτίσῃ συλλογὴν σπανίων καὶ περιέργων βιβλίων, καὶ ὁ συστάς ὑπ' αὐτοῦ σύλλογος σκοπὸν ἔχει τὴν ἀνατύπωσιν τῶν συγγραμμάτων τῶν λίαν λησμονηθέντων θεολόγων.

Ὁ σύλλογος τῆς Ῥοξβούργης εἶνε εἰς τῶν ἀγαθώτερων σκοπῶν ἐχόντων. Καθ' ἕκαστον ἔτος τὰ μέλη αὐτοῦ συνέρχονται καὶ ἕκαστος ἐταῖρος ὀφείλει νὰ διανεμῇ εἰς τοὺς συναδέλφους του ἕνα ἕνα τόμον συγγραμματος τυπωθέντος δαπάναις αὐτοῦ καὶ ἐξαχθέντος ἀπὸ ἀρχαίων τι χειρόγραφον ἢ ἄλλο δυσσεύρετον καταστὰν τεύχος. Πρὶν ἢ ψηφισθῇ ἡ τοιαύτη ἀπόφασις, ἀντικείμενον τοῦ συλλόγου ἐπίσης ἦν ἡ γαστριμαργία, καὶ τὰ συμπόσια αὐτοῦ ἦσαν περιβόητα ἐπὶ τῇ πολυτελεῖᾳ καὶ σπατάλῃ ἣτις ἐγένετο κατ' αὐτὰ ἄλλ' ἐπὶ

τέλους ὁ φιλολογικὸς σκοπὸς ὑπερνήκησε καὶ διάφορα συγγράμματα, τῶς ἄγνωστα ὑπάρχοντα, ἐκδοθέντα πρὸς τῶν μελῶν αὐτοῦ ἀνεβίβασαν τὸν σύλλογον αὐτὸν εἰς ὑψιστον βαθμὸν τιμῆς.

Ἡβέλαιμεν παρεκτείνειν πολὺ τὸν λόγον, ἂν ἐμνημονεύσαμεν ὅλους τοὺς συλλόγους τοὺς ἔχοντας σκοπὸν τὴν πρὸς κοινὸν ὄφελος δημοσίευσιν βιβλίων· περὶ τούτων ὑπάρχει ἴδιον σύγγραμμα τοῦ Χουμίου, διδάκτορος τῆς θεολογίας, ἐπιγραφόμενον «Αἱ σοφαὶ ἐταιρίαι καὶ οἱ φιλολογικοὶ σύλλογοι τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ἣτοι λεπτομερῆς ἐκθεσις τῆς ἀρχῆς, τῆς ἱστορίας, τοῦ σκοποῦ, τῶν δημοσιεύσεων, ὑπομνημάτων, ἐποχῶν καὶ τόπων τῶν συνεδριάσεων αὐτῶν.» Ἐκτὸς τῶν συλλόγων τούτων ὑπάρχουσιν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἕτεροι, ἀντικείμενον ἔχοντες συμφέροντα τοπικὰ, ὡς ὁ σύλλογος Γέθαμ, σκοπὸν ἔχων τὴν ἱστορίαν τῶν κομητειῶν τοῦ Σέστερ καὶ τῆς Λαγκεστρίας, ὁ ἀρχαιολογικὸς σύλλογος τῆς Ἰρλανδίας, ἀσχολούμενος περὶ τὰς κελτικὰς ἀρχαιότητας, οἱ τῆς Σποτισβόδης καὶ Βοδρόβης, ἀντικείμενον ἔχοντες γαιολογικὰ ζητήματα, καὶ πλείστοι παραπλήσιοι ἄλλοι.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς μεσοβασιλείας ἐν Ἑλλάδι, ἐνθυμούμεθα πάντες, ὅτι καὶ ἐνταῦθα συνέστησαν διάφοροι σύλλογοι, ἀλλ' ἐπειδὴ πάντες περιστρέφοντο περὶ τὴν πολιτικὴν, τὴν ἰδιοτελῆ ὁμῶς καὶ κοῦφον, γελοιωδῶς ἐναυάγησαν. Διατί ἄρα νὰ μὴ ὑπάρχη καὶ ἐνταῦθα εἰς σύλλογος, ὅστις σκοπὸν νὰ ἔχη τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος, τὰς φιλολογικὰς, ἐπιστημονικὰς, βιομηχανικὰς ἢ γεωργικὰς συζητήσεις, καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ ἕκαστος μέλος νὰ εὐρίσκη οὐχὶ τὴν σαφῆν τῶν πολιτικῶν μωριῶν τροφήν, ἀλλὰ τὴν ὑγείαν καὶ αἴσια ἀποτελέσματα φέρουσιν ἠθικὴν. Ἐν Ἀθήναις, τῇ πρωτεύουσῃ τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος, ὡς πομπῶδως ἐνομάζομεν αὐτὰς, οὐδεὶς σύλλογος ὑπάρχει ἐν δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει, τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ βαρβαρισμοῦ, ὡς τὴν θεωροῦμεν, ὑπάρχει (καὶ ὁ λόγος περὶ ὁμογενῶν, διότι καὶ ἀρμενικοὶ καὶ ἰσραηλιτικοὶ καὶ τουρκοὶ σύλλογοι ὑπάρχουσιν) εἰς φιλολογικὸς σύλλογος, εἰς ἱατρικὸς καὶ τρίτος μουσικὸς. Τὰ μέλη τῶν συλλόγων τούτων διακρινόμενα ἐπὶ παιδείᾳ καὶ φιλοπατρίᾳ πλέον ἢ ὅσα ἡμεῖς ἐγκαυχώμεθα, ἀναγινώσκουσι κατὰ τὰς συνεδριάσεις αὐτῶν καὶ δημοσιεύουσι διατριβὰς ποιήματα καὶ ἐκυτοὺς καὶ τὴν πατρίδα τιμῶσας· τί δὲ πράττουσιν οἱ καθ' ἡμᾶς λόγοι; Δυστυχία εἰς ὄντινα ἠθέλε λησμονήσῃ νὰ στίξῃ πρό-

τασίαν τινά, ἢ νὰ παραλείψῃ γραμματικὸν τινά ὄρον, οὐδ' ἡ ἀσπίς τοῦ Ἡρακλέους δύναται νὰ τὸν σώσῃ. . .

Ἐσχάτως ἐν τῇ Εὐνομίᾳ ἀνέγνωμεν πρότασιν τινά τοῦ Κ. Α. Ρ. Ραγκαβῆ, πρὸς τὸν ὁποῖον, ὅτι καὶ ἂν θελήσωσι τινες νὰ εἰπῶσιν, ὀλίγιστοι τῶν ἡμετέρων λογίων δύναται νὰ παραβληθῶσι, περὶ συστάσεως ἐταιρίας σκοπὸν ἐχούσης τὴν δημοσίευσιν συγγραμμάτων ἐθνικῶν. Εἶναι τάχα δύσκολος ἡ σύστασις ταύτης; Καὶ ὅταν καὶ Κυβέρνησις καὶ κυβερνῶντες δαπανῶσι τόσα καὶ τόσα ὅπου οὐ δεῖ, δὲν δύναται τάχα νὰ προσφέρωσιν ἀσήμαντόν τινα ἔρανον ὅπου πρέπει; Ἀλλὰ . . . ἐλησμονήσαμεν . . . τί ἐγένετο ἡ Γεωργικὴ Ἐταιρία; . . .

ΕΠΙΛ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Σερβικῶν δημοτικῶν ᾠμάτων.

Κύριοι Συντάκται τῆς Χρυσάλλιδος.

Εἰς δύο τῶν προηγουμένων τευχῶν τοῦ περιοδικοῦ σας ἐδημοσιεύσατε, καλῶς ποιῶντες, μεταφράσεις τινὰς Σερβικῶν δημοτικῶν ᾠμάτων, ἐκπονηθείσας παρὰ τοῦ ἀξίου ἐν Ἰταλίᾳ γραμματολόγου Τομμάσεου. Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἐκείνων ἔλαβα καὶ ἐγὼ τὸ ἐνδόσιμον νὰ ἐνθυμηθῶ τινὰς μου ὁμοίας μεταφράσεις, ἃς εἶχα κάμει πρὸ ἐτῶν, καὶ σήμερον σας τὰς στέλλω πρὸς δημοσίευσιν. Καλὸν βέβαιον εἶναι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ πλησιάζωμεν τὰς φυσικὰς πηγὰς τῆς λαογενούς ποιήσεως, καθ' ὅσον τὰ περίτεχνα, ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, τὰ κατατηζίτεχνα ποιητικὰ προϊόντα, ἐνίοτε πληθυνόμενα ὑπερμέτρως, ἀπειλοῦν τὴν τοῦ ἐν ἡμῖν φυσικοῦ αἰσθήματος ἀπάμβλυσιν, ἂν οὐχὶ καὶ αὐτὴν τὴν ἀπόσβεσίν του. Περὶ δὲ τῶν ἐμῶν μεταφράσεων ἄλλοι ἢ κρίνωσιν ἐγὼ τόσον μόνον παρατηρῶ, ὅτι ἐπροσπάθησα νὰ μεταφράσω κατὰ λέξιν, εἰς τὰ πλείστα δὲ τῶν σήμερον πρὸς ὑμᾶς στελλομένων ἐτήρησα καὶ τὸν μετρικὸν ῥυθμὸν τῶν πρωτοτύπων.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 19 Φεβρουαρίου 1865.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ.

I

Ἐδῶ μᾶς λέγουσιν, εἴν' αὐλαίς καὶ σπίνταις εὐτυχισμένα,
μεγάλαις πλοῦσαις αὐλαίς μ' ἀσπὶς σκεπασμένας
καὶ μέσα λέγουσιν βρίσκονται τρία χρυσᾶ τραπέζια·
ἕς τὸ ἐν ἀπάνω ἔχει χαρτὰ κιθάρα βιβλία,
ἕς τὸ ἄλλο ἄνω ἐπὶ πολλὸν ἀμέτρητ' ὡς τὴν ὥρα,
ἕς τὸ τρίτο εἶναι ἀκοπὰ μεταξωτὰ κομμάτια.

Κράζετε τοὺς παπᾶδες σὰς; τὰς βίβλους νὰ διαβάσῃν,
κράζετε τοὺς πραγματοῦτάς, τὸ βίσις νὰ μετρήσῃν
καὶ τοὺς βαρτάδες κράζετε, τὰ ὑφάσματα νὰ κόψουν.

II

Ἐδῶ μᾶς λέγουσιν, κάθηται λογιώτατος σχολείου
βιβλία ὅλο καὶ χαρτὰ διδάσκει ὅλη ἡμέρα.
Τὸν λέγουσιν τὰ βιβλία του νὰ μὴν καθβαλιεῦθῃ,
μηδὲ σπαθὴ νὰ ζώνεται, μηδὲ κρασί νὰ πίνῃ,
καὶ μηδὲ κόρη νὰ φιλῇ· μὰ κείνος δὲν τ' ἀκούει·
μόν' ἄλλο τόσον ἄλογα καλά καθβαλιεῦσι,
καλῆτερα σπαθὴ φορεῖ, πλειότερο κρασί πίνει
καὶ πλειότερο ὁ μαργελλὸς φιλεῖ τὴν ποθητὴ του.

III

Ἐδῶ μᾶς λέγουσιν ἀδερφὸς κάθηται κιθάρα φέρῃτα,
ἡ ἀδερφή ἔχει γὰρ γαμβρὸν, κ' ὁ ἀδερφὸς γὰρ νύφη
καὶ ἡ νὰ τὸν νυμφεύσῃτε ἐσεῖς, ἡ δότε τὸν μας,
ἡμεῖς νὰ τὸν νυμφεύσωμεν μὲ τὴν πρωτοχορεύτραν.

ΓΑΜΗΛΙΑ ΛΕΣΜΑΤΑ.

IV

Ἄετοί σταυραετοί,
ἐπετάζετε ψυλά;
εἶδετε φαρδὴ πλατυά;
εἶδετε καὶ τὴν χαρά;
φέρουν τὴν νυφουλὰ μας;
Εἶναι ἄσπρη κ' ἔμμορφη;
καὶ λιγνὴ καὶ ὑψηλή;
φαίνονται στεφάνια νέα ἐπάν' ἕς τὴ νύφη μας;
κυματίζει ἡ σημαία ἕς τὸν κουμπάρον μας;
γερό ν' ἔσ' ἄλογο ὑποκάτω εἰς τὸν νεόγαμβρον;

V

Πέταξε φύλλο ἀπὸ τὸν κάμπο,
καὶ ἕς τὸ στεφάνι τῆς κόρης πέφτει,
εἰς τὸ στεφάνι τὸ πράσινόν της
καὶ ἕς τὰ ξανθόχρυσά τὰ μαλλιά της.
Δὲν εἶναι φύλλο ἀπὸ τὸν κάμπο,
μόν' εἶναι ἄσπρη καὶ λαμπρὴ σκέπη,
ἄσπρη ἔχει σκέπη πίκρα μέγ' ἀληθῆ
τὴν ξένη μάνα νὰ κράξῃ μάνα,
καὶ τὴν δικὴν της νὰ λησιμονήσῃ,
τὸ ξένο ἀδερφί νὰ κράξῃ ἀδερφί,
καὶ τὸ δικό της νὰ λησιμονήσῃ.

VI

Ψυχῆτα μου, τί κλαίεις καὶ τί παραπονεῖσαι;
ἡ μάνα σου θὰ κλαίῃ, αἰώνια θὰ πάσῃ,

ὅταν ταῖς ἐδικαίαις σου συντροφίταις θὰ βλέπῃ
στὴν βρύση νὰ πηγαίνουν, νὰ κουβανῶν νεράκι,
καὶ ἡ καλὴ Μαρία θὰ λείπῃ, δὲν θὰ εἶναι,
θὰ λείπῃ ἡ Μαρία καὶ τὸ κρῦδ νεράκι.

ἌΛΛΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

VII

Τρεῖς Ῥωμηοπούλαις περπατοῦν, κ' ἡ τρεῖς κορίτσια κ' ὄμοια,
Ἡ μιά ἔχει χρυσὸ μάγγανο καὶ θέλει νὰ κεντήσῃ,
ἡ ἄλλη λεπτὸ μαργαριτάρ' καὶ θέλ' νὰ τὸ παράσῃ,
κ' ἡ τρίτη κουβανεῖ πανὶ λεπτὸ νὰ τὸ λευκάνῃ.
Νὰ καὶ τρία Ῥωμηοπούλα ἔμμορφα παλληκάρια
διαβάνουν ἀπ' ἐκεῖ κοντὰ ἀξέννοιαστα τὸν δρόμον.
Χρυσὸ ταμπούρι ἔδασται τὸ ἐνὶ, γὰρ νὰ παίξῃ,
τὸ ἄλλο φέρει κίτρινα παπούτσια, νὰ χορέψῃ,
τὸ τρίτο πάγει καὶ ταῖς τρεῖς ταῖς κόραις νὰ φιλήσῃ.

VIII

Δημήτριος ἐκοιμήθηκε σὲ πλάτανο ἀποκάτω,
καὶ νὰ τρεῖς κόραις ἔμμορφαις περνοῦνε καὶ μιλοῦνε,
καὶ λὲν τί ἐπεθύμας ἡ πᾶσα μὴ, τί θέλει·
Στὰ χρόνια πρώτη ἠμίλησε ἄς εἶχα ἕνα ζωνάρι!
κ' ἡ μεσαικὴ ἐζήτησε ἄς εἶχα δακτυλίδι!
κ' ἡ νεοῦσαικη ἐπεθύμησε ἄς εἶχα τὸν Δημήτρι!
τὸ δακτυλίδ' ἔσκακεται, παλαιότερον τὸ ζωνάρι,
μὰ ὁ δικός μ' ὁ Δημήτριος πάντα ἔχει ἐδικός μου

IX

Μουρμούρα μου, τί κἀκίωσες; μὴ δὲ μὴ μὲ κακίωσῃ;
γιατὶ ἀνίσως καὶ ἐγὼ κακίωσω μετ' ἐσένα,
δὲν εἴμπορεῖ μὰ τὸν θεὸ νὰ μᾶς ξαναγαπήσῃ
οὐδ' ὁ Μωρεῖς (*) δολάκερος κ' ἡ Ῥούμελη ἀκέραια;

X

Μίχο μου, ποῦ ἦσαν φῆς τὸ βράδυ; —
Μὲ ἔπονεσε, φῶς μου, τὸ κεφάλι. —
Δὲν σὲ εἶπα ἐγὼ, νερὸ μὴν πίνης;
μὴ φιλῆς ποτὲ γυναῖκα χήρα;
Ὅλα τὰ νερά ν' γεμάτα θέρμεις,
κ' ἡ καρδιὰ τῆς χήρας πικραμένη.
Κρασί πίνει καὶ κοπέλαις φιλεῖ.

XI

Χιόνι πέφτει τ' αἰ Γεωργίου·
πουλὶ δὲν εἴμπορεῖ νὰ πετάξῃ,
καὶ μὴ νὰ μ' ὀλόγουμεν τὰ πόδια
τὸ πατούσε, κιθάρα κατόπι
πάγει τὰ παπούτσια της καὶ κράζει·
δὲν κρύνεις, ἀδερφή μ', ἕς τὰ πόδια; —
Δὲν κρύνουν, ὅχι, ἐμὲν τὰ πόδια,
μόν' κρύνει μέσα ἡ καρδιὰ μου·
μὰ δὲν εἶναι τοῦ χιονιοῦ κρυάδα,
μόν' εἶν' ἀπ' τὴ μάνα μ' ἡ κρυάδα,
ποῦ δὲν μ' ἔδωκε ἄνδρα π' ἀγαποῦσα.

XII

Δάσος μὲ φύλλα πράσινα.
μέσ' ἀδερφὸς καὶ ἀδερφή.

(*) Ἐδῶ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ κεῖται ἡ Βύσσα, καὶ ἐξῆς
ἡ Ἐρτσεγοβίνα.

ΗΕΡΙΟΔΕΙΑ ΤΟΥ Κ. J. J. AMPÈRE

ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΙΚΡΑΝ ΑΣΙΑΝ.

(Μετάφρασις Κ. Χ. Μπάμπα).

Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Κ. Sainte-Beuve,

ΦΙΛΑΤΑΤΕ

ΕΚΤΟΣ τῆς ἡδονῆς ἢ ἀισθάνεται τις περιηγού-
μενος μέρη ἄγνωστα ἢ περιέργα, εὐχαριστεῖται
ὄχι ὀλίγον διηγούμενος ὅ,τι τυχὸν εἶδεν ἐν αὐ-
τοῖς. Σπανίως ὅμως συμβαίνει ὁ ἀκροατὴς ἢ ὁ
ἀναγνώστης τῶν τοιούτων περιηγήσεων νὰ συμ-
μερίζεται τὴν εὐχαρίστησιν ταύτην τοῦ ἀφηγου-
μένου. Οὐδεὶς τόπος εἶναι σήμερον ἄγνωστος τοῦς
πάντας περιηγήθησαν, καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ τις πε-
ποιθησιν εἰς τὴν ὑμετέραν φιλίαν, ὅποιαν αἰ-
σθάνομαι ἐν ἐμοί, διὰ νὰ τολμήσῃ νὰ διηγηθῇ
ἐκδρομὴν τινὰ εἰς Ἰωνίαν καὶ Αὐδίαν. Ἐν δικαιο-
λόγημα ἔχω, ὅτι ἡ ἐκδρομὴ αὕτη εἰς τόπον ἥττον
γνωστὸν τῆς Ἰταλίας καὶ Ἑλλάδος μ' ἐθελε ζωη-
ρῶς. Ἄν καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ἱκανὸν ὅπως διεγείρῃ
καὶ τὴν τῶν ἄλλων περιέργειαν, μ' ἐμψυχώνει ὅ-
μως εἰς τὴν ιδέαν μου, ὅπως μεταδώσω εἰς φί-
λον τὴν εὐχαρίστησιν ἢν ἔλαβον. Καθησυχάσας
οὕτω τὴν συνειδήσιν μου, ἥτις μ' ἔκαμνε νὰ διαστά-
ζω ὀλίγον ὅταν ἔλαβα τὸν κάλαμον διὰ νὰ γρά-
ψω τὰς ἐντυπώσεις τοῦ ταξιδίου μου τούτου, ἐν-
δίδω εἰς τὴν ἐσωτερικὴν παρακίνησιν ἐκ κακῶν
παραδειγμάτων πηγάζουσιν, καὶ ἀρχίζω τὴν διη-
γησίαν μου ἥτις εὐτυχῶς δὲ θὰ εἶναι μακρά.

Διαθέσαντες δεκαπέντε ἡμέρας μετὰ τινος φί-
λου μου **Mérimée**, ἐσχεδιάσαμεν νὰ μεταβῶμεν
ἐκ Σμύρνης εἰς τὴν Ἔφεσον, νὰ ἐξακολουθήσωμεν
μέχρι τῆς Μαγνησίας ἕως τοῦ Μαϊάνδρου, ὅπου τὰ
ἔρείπια τοῦ Ἰωνικοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος παρεῖχον
ζωηρὰν περιέργειαν εἰς τὸν φίλον μου, θαυμα-
στὴν καὶ εἰδήμονα ἀληθῶς τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχι-
τεκτονικῆς, μετὰ ταῦτα νὰ διέλθωμεν τὰς Σάρ-
δεις, ὅπου ὑπῆρχον κιονόκρανα τινὰ Ἰωνικὰ, καὶ νὰ
ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν Σμύρνην. Τὸ ταξίδιον τοῦτο
εἰ καὶ δὲν ἦτο πολὺ ἐκτεταμένον, παρεῖχεν ὅμως
εἰς ἡμᾶς ἀρκετὰς δυσκολίας· οὐδὲν εὐρίσκομεν
εἰς Σμύρνην ὅστις νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ κατ' εὐθείαν ἐκ
τῆς Μαγνησίας εἰς τὰς Σάρδεις· οἱ ὀδηγοὶ οὔτινες
ἐγνώριζον τὸν δρόμον ἦσαν ἀπόντες καὶ ἀσθενεῖς·
ὁ μόνος τὸν ὅποιον ἠδυνήθη νὰ μᾶς προμηθεύσῃ
ἡ ἄοκνος προσπάθεια τοῦ Κ. βαρῶνου de Nerciat
δὲν ἐταξείδευσε μακρότερον τῆς Ἐφέσου. Ὁ ὀδη-

λέγει ἀδερφὴ τὸν ἀδερφόν·
Γιατὶ, ἀδερφή, δὲν μ' ἔρχεσαι: —
Ἐγὼ, ἀδερφή μου, σ' ἔρχομαι,
μὰ δὲν μ' ἀφίνει ξένη μὴ,
ξένο κοράσι καὶ καλὸ.
Σελλῶν ἐγὼ τὸ ἄλογο,
ἐκείνη ξεσελλῶνε το.
Ζῶνομ' ἐγὼ τὴν σπάθα μου,
ἐκείνη μὲ τὴν λύει καὶ λέγ'·
ἀγάπη μου, καὶ ποῦ θὰ πᾶς;
ὁ ἴσος κάμπος εἶν' πλατύς
καὶ τὸ θολὸ νερὸ βαθύ.
μὴν πᾶς, ἀγάπη μου, μὴν πᾶς!

XIII

Εἰς τὸ κάστρον Βούδας· μέγα θαῦμα ἀκούω,
κακὸ γὰρ τοὺς νέους καὶ γὰρ τὰ κοράσια·
Εἰς τοὺς νέους λέγουσιν· φίλὸ νῆμα γένεστε,
φίλὸ νῆμα γένεστε καὶ λεπτὰ κεντήστε.
καὶ ἕς ταῖς κόραις λέγουσιν· σείς τὴν Βούδαν κτίστε,
κάστρον Βούδας κτίστε, πύργους ἀνυψώστε,
Εὐτυχῆς ἐκείνος, ἀδερφὴν ποῦ ἔχει·
γὰρ τὸν ἀδερφόν τῆς νῆμα θὲ νὰ γένεθῃ,
νῆμα θὲ νὰ γένεθῃ, λεπτὰ θὰ κεντήσῃ·
εὐτυχῆς κ' ἐκείνη, ἀδερφὸν ποῦ ἔχει·
γὰρ τὴν ἀδερφήν του θὲ νὰ κτίσῃ κάστρον,
τὴν Βούδαν θὰ κτίσῃ, πύργους θ' ἀνυψώσῃ,

XIV

Μάζωξεν ἀμέραντο ἡ Φρόσω,
ἔγμισε τὸν κόρφο καὶ ταῖς τζέπαις.
ἔπλεξε ἀπ' αὐτὸν στεφάνια τρία.
Ἐπλεξε ἕνα γὰρ τὸν ἑαυτὸ της,
τᾶλλο δίνει μίαν τῆς φιλικιάδα,
καὶ τὸ τρίτον ἕς τὸ νερὸ τὸ βήχει,
καὶ σιγὰ κρυφὰ τὸ θμιλάει.
Πλέε πλέε, πράσινο στεφάνι,
καὶ ἄν φθάσῃς ἕς τὴν αὐλὴν τοῦ Γεωργίου,
ῥῶτα τὴν μαντίτσα τοῦ Γεωργίου·
Θὰ πανδρέψῃς μάνα, τὸν Γεωργίου;
μὴ τὸν δώσης καμμιὰ νέα χήρα,
μόν' ὄς τον ἀπάρθῃνο κοράσι.

XV

Νέα κόρη ἔπαγ' ἕς τὴν βρύσην,
σκύφτει ἑστὸ νερὸ καὶ βλέπει,
καὶ μονάχη θμιλάει·
Ἐ, καὶ τί καλὴ ποῦ σ' εἶμαι!
Νᾶχ' ἀκόμα καὶ στεφάνι,
ἐμμορφότερη θὰ ναῖομεν·
θὰ φιλοῦσα τὸν τσιρομπάνη,
τὸν τσιρομπάνη Κωστατάκη,
ποῦ πλατᾶξ ἄμπρὸς ἕς τ' ἀνάκκη,
ἀν φεγγάρι ἄμπρὸς ἕς τὸ ἄστρο.

γός ούτος ὅστις μᾶς ἐσυστήθη ὡς Γάλλος μόνον τὸ ὄνομα εἶχε γαλλικόν, καλούμενος Marchand, ὡς ὁ θαλαμηπόλος τοῦ Ναπολέοντος· κατὰ τὰ ἄλλα δ' ἦτο παράδοξός τις μορφὴ Ἑβραίου, Τούρκου καὶ Ἀραβός· ὠμίλει καλῶς τὴν Τουρκικὴν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν, πολὺ δ' ὀλίγον τὴν Γαλλικὴν. Ἦναγκάσθημεν ὅθεν ν' ἀρχίσωμεν τὴν ὁδοιπορίαν μας μετὰ τοῦ παραδόξου τούτου ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἀγωγιάτου Τούρκου Ἀχμέτ, ὅστις ἐπίσης ποτὲ δὲν εἶχεν ἀκούσει περὶ τῶν Σάρδεων. Ἀνεχωρήσαμεν χάρις τῷ Θεῷ διὰ νὰ κάμωμεν ἑκατοντάδας τινὰς λευγῶν, ἐν τόπῳ ἐνθα δὲν ἐγνωρίζομεν τὴν γλῶσσαν, μετὰ ὁδηγῶν οἵτινες δὲν ἐγνωρίζον τὸν δρόμον.

Ἐπὶ τοῦ ἵππου τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς μικρᾶς συνοδείας μας ἐκάθητο ὁ Ἀχμέτ, νέος ὠραῖος μορφῆς καὶ ἡθους ἀναλλοιώτου· εἶχεν ὕψος νταὶ Τούρκου καὶ φλέγμα καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν ἀγαθοῦ μουσουλμάνου, τὴν σερβέτα στραβὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ζῖφος καὶ πιστόλια εἰς τὴν ζώνην, καὶ ἐν εἶδει ὑποδημάτων ἀγωγιάτου μεγάλα τουζλούκια μάλινα κεντημένα, τὰ ὅποια σκεπάζοντα τὸ ἔμπροσθεν μόνον τῆς κνήμης του, ἔπιπτον ἐπὶ τῶν ποδῶν του· ἐκράτει δὲ ἀμελῶς τοὺς χαλινοὺς τοῦ φέροντος· τὰ πράγματά μας ἵππου. Ἀκλουθοῦμεν οἱ λοιποὶ ἐπὶ ζῶων λίαν κακομόρφων, ἐφοδιασμένων ὅμως μὲ ὅπλα ἀμυντικὰ, καὶ προφυλακτικὰ, τὰ ὅποια δὲν θὰ ἐλαχθάνομεν ἀνάγκην νὰ μεταχειρισθῶμεν, ἀπετέλουσαν ὅμως κατὰ συνήθειαν μέρος τῆς ἀποσκευῆς τοῦ ταξιδιῶν, ἀντὶ διαβατηρίου. Μολονότι δὲ εἶχομεν ἐν μπουγιουρδὶ, παραχωρηθὲν ἡμῖν παρὰ τοῦ πασσαῦ τῆς Σμύρνης (οὕτως ὀνομάζεται τὸ φερμάνιον, τὸ ὅποιον δίδει ἡ ἐπιτόπιος ἀρχὴ, καὶ δύο δεσκερῆδες μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ μας. Ἐκεῖνος τοῦ φίλου μου Mérimée ἔφερε μαλλὰ τῆς τρυγόνας καὶ ὀφθαλμοὺς λέοντος. Πῶς λοιπὸν ἠδύνατο νὰ παραγνηρωσθῆ ἡ ταυτότης ἐνὸς ὁδοιπόρου οὕτω καλῶς χαρακτηριζομένου; Τέλος ἄλλοτε μὲν ὀπισθέν μας, ἄλλοτε ἐπὶ τῶν πλευρῶν μας, καὶ ἄλλοτε ἐπὶ κεφαλῆς παρὰ τὸν ἀγωγιάτην ἐβάδιζεν ὁ ἐντιμος Marchand, ἐνδεδυμένος μαῦρα, ἀπολευκανθέντα ἐκ τοῦ χρόνου, μὲ τὸ κόκκινον φέσιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, τὰ τουζλούκια ἐκ δέρματος ἐπὶ τῶν κνημῶν, καὶ εἰς τὴν ζώνην φέρων μάχαιραν. Ἦτις δὲν ἦτο ἐπιφοβός, εἰ μὴ μόνον εἰς τὰς διὰ τὸ γεῦμά μας προσωρισμένας ὀρνιθας· μεγάλην ἠσθάνετο εὐχαρίστησιν ὅταν τῷ ἐπέτρεπὸν νὰ ζωσθῆ τὸ ζῖφος μου, κρεμάμενον συνήθως ἐπὶ τοῦ ἐξέχοντος μέρους τοῦ ἐπιππίου

μου! Πηγαينوήγετο μὲ ὕψος σοβαρὸν, προσπαθῶν νὰ φαίνεται ἐνησυχλημένος, καὶ ὡς πολλοὶ ἄνθρωποι, τοσοῦτον περισσώτερον προσεπάθει νὰ φαίνεται ἀναγκαῖος, ὅση ἐβλεπεν ὅτι ἦτο ἀνωφελής. Οὕτως ἐνδεδυμένοι ἀνεχωρήσαμεν, ἂν καὶ ἡ ἀτμοσφαῖρα ἦτο βεβαρημένη ὑπὸ πυκνῶν νεφῶν. Κατ' ἀρχὰς διήλθομεν βραδέως τὰς σενὰς καὶ σχολιας ὁδοὺς τῆς πόλεως τῆς Σμύρνης, πρὸς τὰς ὁποίας παραβαλλόμεναί αἱ σενωτέραι τῶν ὁδῶν μας δύνανται νὰ ὀνομασθῶσι πλατεῖαι. Ἐμποδιζόμεθα ἀρκετὰ ὅταν εἰς ταύτας τὰς ὁδοὺς, πολλὰ τῶν ὁποίων ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῶσι μονοπάτια, εὐρίσκομεν σειρὰν καμήλων, ὑπερσυνβαίνε συχνότατα. Διήλθομεν διὰ τῆς Τουρκικῆς συνοικίας, ἐνθα δύο σειραὶ καπνίζόντων ἐκάθητο σταυροποδητὴ ἔμπροσθεν τῶν καφενείων, καὶ ἐφθάσαμεν οὕτως ἐπὶ τοῦ ὕψους τοῦ ὑπερκειμένου τῆς πόλεως τῆς Σμύρνης. Ὁ Ἀχμέτ τότε ἐστράφη κατὰ τὸ τουρκικὸν ἔθιμον καὶ ἀνεφώνησεν: Ὁγουρλὰ ὀλὰ, κατευδιδὸν! καὶ ἰδοὺ εἴμεθα εἰς ὁδοιπορίαν.

Τὴν πρώτην ἡμέραν πάντες ἐξεπλάγημεν διὰ τὸ νέον τῆς θέσεώς μας. Εἴμεθα εἰς τόπους ὅλως ἀγνώστους, καὶ ἐκτὸς τῶν ἄκρων τοῦ δρόμου μας, οὐδεμίαν γινώσκοντες εἶχομεν περὶ τῶν μερῶν τὰ ὅποια διηρχόμεθα. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπαρουσιάσθησαν λόφοι τινες πετροῦδαι πεποικιλιμένοι ποῦ καὶ ποῦ ὑπὸ τινῶν χλοερῶν ὄροπεθίων. Ἀριστερόθεν ὠραῖα ὄρη ἀλλ' οὐδαμοῦ ἔχνη κατοικήσεως ἐκτὸς Τούρκων τινῶν ὁδοιπόρων, ὡς ἡμεῖς, ἐρίππων καὶ καλῶς ὠπλισμένων. Πρώτην ἤδη φορὰν ἠσθάνθημεν εὐχαρίστησιν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἡ δὲ εὐχαρίστησις αὕτη ἦτο ζωηρὰ, διότι ἦτο νέα ἡδὴ ὅμως ὅτε κατέστη μονότονος ὡς ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν αὐτῶν σκηνῶν, διαστάζω νὰ ἐνοήσω τὸ θέλητρον τοῦτο, μεμιγμένον μάλιστα μετὰ τινος ἀνησυχίας, τὴν ὁποίαν εἶχον ὁσάκις ἐβλεπον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους μὲ τὰ μελαψὰ ἢ μαῦρα αὐτῶν πρόσωπα διερχομένους σιωπηλῶς πλησίον μου, ῥίπτοντας ἐπ' ἐμοῦ βλέμματα ἀπαθῆ, ὡς ἐντελῶς ξένου πρὸς αὐτοὺς, καὶ προσέτι ὡς ἀπίστου ἴσως καὶ ὡς ἐχθροῦ θεωρουμένου. Εὐχαριστούμεν νὰ βλέπω συνοδείας ἐκ καμήλων διερχόμενας βραδέως πλησίον μας, καὶ εἰκονίζουσας εἰς τὸν ὀρίζοντα ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τὸ σκιογράφημα τῶν μακρῶν λαϊμῶν τινῶν, καὶ τὴν ἀλλόκοτον γραμμὴν τῶν ῥάχων τινῶν, ν' ἀκούω τὸν βραχὺν ἤχον τῶν κωδωνίσκων, οἵτινες ἐκτύπων ἐνθ' ἐκεῖναί ἐβάδιζον μὲ ὕψος μεγαλοπρεπῆς συγχρόνως καὶ ἀνόητον, παρόμοιον σχεδὸν πρὸς τὴν ἐκφρασίν τοῦ προσώπου τοῦ Ὁσμηνλῆ.

Πρὸς τὸ ἐσπέρας διήλθομεν πλησίον τῶν ὄρεων τοῦ Κλάρου· τὸ ἄρμονικόν τοῦτο ὄνομα μοι ἀνεμίμησεν ὅτι ἔ τόπος οὗτος ὁ σήμερον τουρκικός, ἦτο πρὶν Ἑλληνικός, καὶ ἡ γῆ αὕτη ἡ σχεδὸν ἐγκαταλειμμένη, ὑπῆρξε τὸ θέατρον χαριέντος πολιτισμοῦ. Ὁ Θεὸς τοῦ Κλάρου ἠθέλησε νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι ἂν καὶ ὁ ναὸς του κατεστράφη, τὰ χαρακτηριστικὰ του οὐδὲν ἀπώλεσαν τῶν τῆς ἀρχαίας λαμπρότητός των, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξηφανίσθη ὀπισθὲν μας εἰς χρυσὴν ἀτμοσφαῖραν.

Καθ' ὅλην τὴν Μικρὰν Ἀσίαν εἰς ἀπόστασιν δύο λευγῶν εὐρίσκει τις καφενεῖον. Τὸ ὄνομα τοῦτο προξενεὶ παράδοξον ἐντύπωσιν εἰς ταύτας τὰς ἐρημίας. Ἐν τούτοις τὰ καφενεῖα αὐτὰ τὰ ὅποια χρησιμεύουσιν ἀντὶ ξενοδογείων ἐνίοτε εἶναι σταθμοὶ φυλάκων. Ὅταν ἀφιππεύῃ τις, οἱ στρατιῶται τοῦ σταθμοῦ ἀντὶ νὰ τοῦ ζητήσωσι τὸ διαβατήριον, τοῦ προσφέρωσιν μικρὸν φλυζάνι πλήρες ἐξαιρετοῦ καφῆς ζεστοτάτου καὶ ἀνευ ζαχαρέως ἐντὸς δοχείου, ζάφρι καλουμένου, καὶ τὴν ὅποιον συνοδεύουσι μὲ μακρότατον τσιμποῦκι· ἀφοῦ δὲ καθῆσθαι ἐπὶ ψάθης καὶ πῖη ἡσύχως τὸν καφῆν καὶ καπνίσῃ τρυφηλῶς τὸ τσιμποῦκι του, ἵππευε ἐκ νέου καὶ ἐξεκαλοῦθε τὸν δρόμον του.

Ἀπὸ καφενεῖου εἰς καφενεῖον καὶ ἀπὸ σταθμοῦ εἰς σταθμὸν ἐφθάσαμεν περὶ τὴν νύκτα εἰς Τουρμπαλί, μικρὸν χωρίον ὅπου ἐμέλλομεν νὰ διανυκτερεύσωμεν. Τὸ Τουρμπαλί κεῖται εἰς πεδιάδα τινα βελτῶδη, κεκαλυμμένη ἀπὸ θάμνους, διὸ τὸ θέρος εἶναι πολὺ νοσῶδες. Πολὺ μὲ ἐφθίζον ὅτι ἦτο μέγας κίνδυνος νὰ διανυκτερεύσωμεν εἰς Ἐφῆσον, ἐν τούτοις ἡμεῖς ἐμείναμεν τρεῖς νύκτας καὶ δὲν μᾶς συνέβη οὐδὲν δυσάρεστον· ἀλλὰ δὲν νομίζω ὑπόμικτον νὰ μείνη τις ἄλλας τόσας ἐν Τουρμπαλί, καὶ συμβουλεύω τοὺς περιηγητὰς οἵτινες κατὰ τὸ θέρος ἐπισκέπτονται τὴν Ἐφῆσον νὰ ταξιδεύωσι μᾶλλον διὰ τῶν ὄρεων.

Εἰς Τουρμπαλί ἐγένετο τὸ πρῶτον κατάλυμά μας, καὶ ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν ἦτο ποσῶς ἀποθαβρυντική. Ὁ ἀγᾶς τοῦ τόπου ἦτο ἀπὸν, ὅθεν δὲν ἠδυνήθημεν νὰ μείνωμεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀλλὰ μᾶς παρεχώρησαν ἐν δωμάτιον, τὸ ὅποιον ἐχρησίμευσεν συνήθως διὰ τοὺς σταθμεύοντας φύλακας.

Χάρις εἰς μίαν ψάθην, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστράσαμεν τὰ ρούχα μας καὶ τὰ σκεπάσματά μας, καταβῆσθε καὶ ἠτοιμάσαμεν κλινὴν ἀρετὰ ἀναπαυτικὴν. Πολλοὶ στρατιῶται τοῦ σταθμοῦ, μετὰ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ μαῦροι καὶ τινες κᾶτοιχοι τοῦ χωρίου, ἦλλον καὶ ἐστάθησαν ὄρθιοι

καὶ μᾶς ἐθεώρουν ἐν σιωπῇ. Ἡ περιέργειά των ὅμως ἦτο πολὺ διακριτική, διότι μόνις μὲ εἶδον καὶ ἐκάλυψεν τὴν κεφαλὴν μου διὰ τοῦ ἐπενδύτου μου, νομίσαντες ὅτι ἤθελον νὰ κοιμηθῶ, ἀμέσως ἀπεσύρθησαν ἀνευ τοῦ ἐλαχίστου κρότου· τοῦτο μοι ἔδωκε νὰ ἐνοήσω ὅτι παρὰ τοῖς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὑπάρχει τρόπος πολιτισμοῦ διάφορος τοῦ ἡμετέρου μὴ στερούμενος ποσῶς κρίσεως καὶ λεπτότητος, ὅστις ἐπιδείκνυται τοσοῦτω μᾶλλον, καθόσον ἀδυνατεῖ τις νὰ ὑποθέσῃ ὑπάρχοντα τοιοῦτον παρ' ἐκείνους τοῖς ἀνθρώποις σκυθρωποῖς καὶ ὠπλισμένοις διὰ ξιφῶν, πιστολίων καὶ ἄλλων ὅπλων.

Τὴν πρώτην τῆς ἐπαύριον μετὰ ὀλιγόωρον ὁδοιπορίαν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἐφέσου· καθ' ὁδὸν συνητήσαμεν δύο ἐκ τῶν γηλόφων ἐκείνων, οὗς οἱ παλαιοὶ ἐκάλουν tumulus, καὶ διήλθομεν δι' ἀρχαίας τινος ὁδοῦ. Ἄλλως τε οὐδὲν ἄλλο ἀξιοσημείωτον συνητήσαμεν μέχρι τοῦ ὄρους τῶν Αἰγῶν εἰς τοὺς πόδας τοῦ ὁποίου ῥέει ὁ Κᾶιστρος.

Pascentem niveos herboso flumine cygnos, λέγει ὁ Βιργίλιος. — Ἄλλ' εὐρομεν καὶ ἡμεῖς ἐκεῖ τόσους κύκνους, ὅσους ὁ Σατωδριάνδος εἰς τὸν Εὐρώταν. Ὁ ποταμὸς λίαν στενὸς ἔρρεεν εἰς ἀργιλώδη τινα κοίτην καὶ οὐδὲν ἄλλο πλὴν τοῦ ὀνόματος του εἶχε ποιητικόν. Τὸ ὄρος τῶν Αἰγῶν καλῶς ἐπωνομάσθη, διότι σπανίως εἶδον ὄρος τόσον ἀπότομον. Ὁ ἐρειπωμένος πύργος, ὅστις ὑψοῦται ἐν τῇ κορυφῇ αὐτοῦ εἶναι ἀπόρητος, καὶ κάτωθεν προξενεὶ ὠραῖον θέαμα. Οὐδὲν τοιοῦτον ὑπάρχει εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ῥήνου. Ὁ Marchand, ὅστις ἦτο μεστὸς τραγικῶν ἱστοριῶν, μᾶς ἐβεβαίωσεν ὅτι τὸ μέρος τοῦτο ἦτο τὸ κινδυνώδεστον τοῦ τόπου· εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι μᾶς εἶπε τὸ αὐτὸ καὶ περὶ πέντε ἢ ἕξ ἄλλων τοποθεσιῶν. Ἄλλως τε ἐφαίνετο ὅτι ὁ τόπος δὲν ἦτο πάντοτε τόσον ἀσφαλῆς ὡς σήμερον. Μίαν ὥραν πρὶν ἢ φθάσωμεν εἰς τὸ τρομερὸν τοῦτο ὄρος τῶν Αἰγῶν, ἠρώτησα πῶς ὀνομάζεται ἡ εἰς τὴν ὁδὸν μας εὐρίσκομένη ὠραία πηγὴ. — Πηγὴ τοῦ αἵματος, μοι ἀπεκρίθησαν. Ἐνθ' ἑκατὸν βήματα ἐκείθεν ἦτο τὸ καφενεῖον τοῦ Δημίου.

Ἐκ τῆς ἀρχαίας πόλεως τῆς Ἐφέσου ἐρείπια τινὰ σώζονται μόνον καὶ ταῦτα μακρὰν πολὺ τῆς Τουρκικῆς πόλεως Ἁγία-Σολοῦκ, κτισμένης ἐπὶ ἐνὸς ὄρους ἀντικρὸ τῆς Ἐφέσου· ἐμείναμεν εἰς μίαν ἐκ τῶν οἰκιῶν αἵτινες ἀποτελοῦν τὸ μικρὸν τοῦτο χωρίον, ὃ εἰς Ἁγία-Σολοῦκ σημερινὸν ἄλλοτε εἶχε καταντήσει. Πρὸ τῆς θύρας μας ἦτο

τζαμίον τι ἐγκαταλειμμένον, τὸ ὁποῖον ἐσκίαζον ὠραία δένδρα· ἔβλεπε τις ἐκεῖ τάφους τινας καὶ ὠραίαν πηγὴν, πλησίον δὲ αὐτοῦ εἶδος ταραύσσας ὀλίγον ὑψωμένης, χρησιμευούσης διὰ τὴν προσευχὴν, καὶ ἐστραμμένης πρὸς τὸν Μέκκαν. Εὐσεβεῖς τινες Μουσουλμάνοι ἤρχοντο καὶ προσέπιπτον ἐκεῖ, προσευχόμενοι δὲ ἀπέτεινον τὰς εὐχὰς τῶν πρὸς τὴν Ἀγίαν **Kaaba**. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οὗτοι ἦσαν γέροντες ἀφωσιωμένοι εἰς τὰ θρησκευτικὰ ἔργα· γενικῶς ὁμῶς μᾶς ἐφάνη ὅτι ἡ πίστις πρὸς τοὺς πλείστοις δὲν ἦτον ἐδραία. Ποτὲ σχεδὸν δὲν ἐννοήσαμεν τὸν ἐλάχιστον σπινθηρα φανατισμοῦ, καὶ μᾶς ἐβεβαίωσαν ὅτι ἐὰν ἡ νηστεία τοῦ ῥαμαζανίου τηρηται ἐξωτερικῶς ἀπὸ φόβου τῆς ἐξουσίας, τιμωρούσης τὸ σκάνδαλον, οὐχ ἦτον ὁμῶς μυστικῶς δὲν τηροῦσι τὸ αὐστηρὸν τοῦτο παράγυελμα, τὸ ἀπαγορεύον, τὸ νὰ τρώγῃσι, νὰ πῖωσι καὶ νὰ καπνίζωσι ἐπὶ ὀλόκληρον μῆνα ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου.

Τὸν Ἀχμέτ δὲν εἶδον ποτὲ νὰ προσευχηθῆ ἦτο ἐκ τῶν νέων Τούρκων τῶν ἀπαξιούντων νὰ ὑποταχθῶσιν ἀκριβῶς εἰς τὸν νόμον· τὸ ῥαμαζανίου ἐντούτοις ἔμελλε ν' ἀρχίσῃ καὶ τὸν ἠρωτήσαμεν ἐὰν ἐσκόπευε νὰ τὸ τηρήσῃ. — Ὅταν ἔρχεται τὸ ῥαμαζανίου, ἀπεκρίθη, κλείω τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα τῆς οἰκίας μου διὰ νὰ τὸ ἐμποδίσω νὰ εἰσέλθῃ ἐντός. — Περιεγέλα μάλιστα μετὰ τοῦ γκιουρ **Marchand** τοὺς εὐσεβεστέρους Μουσουλμάνους, καὶ οὗτοι εὐχαρίστως παρεδέχοντο τὸν περίεργον· δὲν ἀπεποιεῖτο δὲ ποτὲ νὰ πῆν ἐκ τῆς βούμης τὴν ὁποῖαν τῷ προσεφέραμεν. Καὶ μολονότι ὁ σύντροφός μου ἐφρόντιζε νὰ τοῦ ἀπεικονίζῃ τὴν δυσχερῆσαν ἢ ἐπροξένει εἰς τὸν Μωάμεθ, δὲν προσεῖχε διόλου, ἀλλ' ἔκαμνε χειρονομίαν τινὰ ἐξηγοῦσαν τὴν ἀδιαφορίαν του καὶ ἐκείνην τοῦ προφήτου, καὶ ἐφρόντιζε πῶς νὰ μὴν ἀφήσῃ οὔτε σταγόνα εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ποτηρίου. Ἐκ τῶν μικρῶν τούτων πραγμάτων καθὼς καὶ ἐκ τῶν μεγάλων, ἐκ τῆς ἀθησαύσεως τοῦ Ἀχμέτ, καὶ ἐκ τῆς διεσθαρμένης ἐπόψεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐνόησαν εἰς τὴν Τουρκίαν τὴν μεγάλην ταύτην ἀλήθειαν, ὅτι ὁ Ἰσλαμισμὸς ἀδυνατίζει, καὶ οἱ Τούρκοι κατεστράφησαν. Οὐδὲν ὑφίσταται ἐκ τοῦ περιφημοτέρου μνημείου τῆς Ἐφέσου, τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος· εἶναι μάλιστα πολὺ δύσκολον νὰ προσδιορίσῃ τις ἀκριβῶς καὶ τὴν θέσιν ἐφ' ἧς ὑπῆρχεν. Ὅλα τὰ σωζόμενα εἰρηπία εἶναι προφανῶς μεταγενεστέρως ἐποχῆς, τῆς Ῥωμαϊκῆς, εἶναι ὁμῶς πολὺ ἐπιδεικτικά. Ἡ

ἀρχαία πόλις κτισμένη εἰς τὰς ὑπώρειας τοῦ ὄρους Πρίοντος, ἀφ' ἐνὸς ἐξηπλοῦτο εἰς κοιλάδα τινὰ κειμένην μεταξὺ τοῦ ὄρους τούτου καὶ τοῦ ὄρους Κορέσσου, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἐξετείνετο εἰς μεγαλοπρεπῆ πεδιάδα περικυκλωμένην ὑπὸ δύο ἡμικυκλίων ὠραιότατων ὄρεων, τὰ ὁποῖα ἠνοίγοντο καὶ ἄφινον νὰ φαίνηται ἡ θάλασσα. Ἡ Ἐφεσος εἶχεν ἐστραμμένον τὸ μέτωπόν της πρὸς τοῦτο τὸ μέρος, ἢ δὲ ἀκρόπολις της ἦτο κτισμένη ἐπὶ τοῦ ὄρους Πράσιτος. Ἐκεῖθεν ἐκτείνεται εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ θλίψιν της ἢ βαλτώδης καὶ πρασίνη πεδιάς, περιοριζομένη ἐκ τῆς κυανοχρόου γραμμῆς τῆς θαλάσσης. Ἡ φύσις τῆς βλαστήσεως, τὰ ποίμνια τὰ ὁποῖα βόσκουσιν εἰς τὰ χόρτα, τὸ μεγαλεῖον τῶν ἐρειπίων, ἡ ἔκτασις, ἡ ἐρημία, ἡ σιωπὴ ἀναπολοῦν τὴν πεδιάδα τῆς Ῥώμης· μακρότερα ὀλίγον ὑδραγωγεία τινὰ συντείνουσι προσέτι εἰς ταύτην τὴν ὁμοιότητα. Αἱ κομψαὶ ἐκεῖναι λεπτότητες τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὴν ὠραίαν Ἑλληνικὴν ἐποχὴν, δὲν εὐρίσκονται παντάπασι ἐνταῦθα. Εἶναι ἄλλη ἐποχὴ ἐρειπίων, εἶναι ἡ ἐποχὴ εὐρυχώρων ἐκείνων πόλεων, αἵτινες, μετὰ τὸν αἰῶνα τῆς τελειότητος εἶχον ἐποχὴν εὐτυχίας, πλοῦτου καὶ μεγαλείου, τῶν πόλεων ἐκείνων αἵτινες ἦσαν Ἑλληνικαί, Ῥωμαϊκαί, ἀνατολικαὶ συγχρόνως, καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἀπλή ὠραιότης τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης ἐπνίγετο ὑπὸ τὸ μέγα τῆς Ῥωμαϊκῆς, καὶ ὑπὸ τὸ μεγαλυφυὲς καὶ κολοσσαῖον τῆς Ἀνατολικῆς. Οὗτοι ἀπεικονίζουσι τὴν δευτέραν ἐποχὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὁποῖον τὸν ἔκαμνε ὁ Ἀλέξανδρος, ἀναμίζας τὴν Ἀσίαν μετὰ τῆς Εὐρώπης καὶ τὴν μεγαλοφυῆσαν τῶν Ἀθηνῶν μ' ἐκείνην τῆς Βαβυλώνας.

Ἡ ἐποχὴ αὕτη τῆς ἰσχυρῆς συγχωνεύσεως ἀναμνησκαὶ ἐπίσης τὸν χριστιανισμὸν, αἱ λάμψεις τοῦ οὐλοῦ ἐξῆλθον ἐκ τούτου τοῦ χάους. Αἱ χριστιανικαὶ ἀναμνήσεις εἶναι αἱ μεγαλύτεραι τῆς Ἐφέσου, συμφωνοῦν δὲ πολὺ πρὸς τὴν μεγαλοπρεπείαν καὶ τὴν μελαγχολίαν τούτων τῶν τόπων. Μετὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρώτων αἰώνων, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής, τὸ μέγα φῶς τῆς Ἐφέσου, ὡς τὸν ἀνόμαζεν ὁ ἐπίσκοπος Πολυκράτης, ἀπέθανεν εἰς ταύτην τὴν πόλιν· ἦτις ἦτο ἐκ τῶν ἐπτὰ λαμπάδων τῶν ἀναφερομένων ἐν τῇ Ἀποκαλύψει, καὶ ἐδείκνυον ἐκεῖ τὸν τάφον τοῦ ἡγαπημένου μαθητοῦ. Σήμερον εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ ὄρους Πρίοντος ὑπάρχουν δύο σπήλαια τρομερά. Ὅταν τις εἰσδύῃ εἰς τὰ βάθη των, ὅταν ὑψώνη τοὺς

ὄφθαλμοὺς ἐπὶ τῶν μελανῶν καὶ κιτρίνων ἐκείνων βράχων τῶν φωτιζομένων ἐν μέρει ὑπὸ μυστικῆς λάμψεως, ὅταν ἀνατείνῃ πάλιν εἰς τὸ φῶς δι' ἀπακρήμνου τινὸς κατωφερείας, διὰ μέσου τῶν ὄγκων τούτων, οἵτινες συνεσωρεύθησαν ἐκεῖ φύρδην μίγδην ὑπὸ κατακλισμοῦ αἰφνιδίως διακοπέντος, πείθεται ὅτι ὁ Ἄετός τῆς χιμαίρας κατήκασε τὸ κενὸν τοῦτο τοῦ βράχου καὶ ἐσχεδίασεν εἰς τὰ ἀληθῆ ταῦτα ἀποκαλυπτικὰ σπήλαια τὰς φοβερὰς ἀποκαλύψεις τῆς Πάτμου.

Δὲν ἐπιχειρῶ ποσῶς νὰ σᾶς δώσω λεπτομερῆ περιγραφὴν τῶν ἐρειπίων τῆς Ἐφέσου, ἀφίνων τοῦτο εἰς τὸν φίλον μου νὰ ἐπιχειρήσῃ ἢ ἀπροσπαθήσῃ ἑμας νὰ σᾶς δώσω ἰδέαν τινὰ τοῦ ἀριθμοῦ των, τῆς ἐκτάσεώς των καὶ τῆς ποιητικῆς ἐντυπώσεώς των.

Τὰ ἐρείπια ταῦτα εἶναι λείψανα μεγάλων κτιρίων κτισμένων τῶν μὲν διὰ παμμεγέθων ὄγκων λίθου, ἢ μαρμάρου, τῶν δὲ μέρος μὲν διὰ μαρμάρου καὶ μέρος διὰ πλίνθων. Ὁ **Merimee** μοι ἀπέδειξε τὸν παράδοξον τοῦτον χαρακτῆρα ἀρχιτεκτονικῆς, κομψὸν συγχρόνως καὶ βάρβαρον, ὅστις φαίνεται ἔργον τεχνίτου Ἑλλήνου ἐργαζομένου διὰ Ῥωμαίων. Ἡ θέσις τῶν πλείστον ναῶν δείκνυται καθαρῶς ἐκ τῶν πολυαριθμῶν συντριμμάτων τῶν σπηλῶν, διαζωμάτων καὶ ἐπιστυλίων. Ἐπὶ τοῦ ὄρους εἶναι ἐσκαμμένοι πολλοὶ τάφοι, εἰς ἕνα ἐκ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ συνίθῃ τὸ κοσμοπολιτικὸν συμβάν τῆς προστατίδος τῆς Ἐφέσου. Τὸ Στάδιον εὐκόλως ἀναγνωρίζεται. Εἰς τὸ Στάδιον τοῦτο ἐν ἀρχῇ τῆς νυκτὸς, ἐνῶ ἠκούομεν τὰς φωνὰς τῶν λύκων καὶ τὸ νιαούρισμα τῶν τσακκαλίων, ἀκούσαμεν συγχρόνως καὶ τὸν κρότον τοῦ πυροβόλου, ὅστις ἀνήγγειλε τὴν ἑναρξιν τοῦ ῥαμαζανίου· παράδοξος σύρροθ' διαφόρων ἐντυπώσεων! Θύρα τις ἐκ μαρμάρου ἦτις φέρει πρὸς τὸ Στάδιον εἶναι κτισμένη διὰ συντριμμάτων ἀρχαιοτέρων· ἐν ἐξ αὐτῶν εἶναι ἀνάγλυφόν τι πένθιμον, εἰκονίζον πολεμιστὴν ἔφιππον καὶ ὄφιν περιτετυλιγμένον εἰς δένδρον [ὡς ὁ Σατανᾶς εἰς τὰς καλύβας τοῦ Ῥαφαήλου]· ἄλλα δὲ φέρουν ἐπιγραφὰς Ἑλληνικὰς καὶ Λατινικὰς. Ἐν τῷ μέσῳ ὁμῶς ὕλης ταύτης τῆς μεγαλοπρεπέως βλέπει τις καὶ ἔχνη βαρβαρότητας. Τὸ θέατρον ἐπακουμβῶν εἰς τὸ ὄρος εἶχε μέτωπον πρὸς τὴν πεδιάδα· τούτου σώζονται εἰσέτι βαθμίδες τινές, πρὸς δὲ διατηροῦνται καὶ τὰ δύο ἔκρα τὰ ἐνόνοντα τὴν σκηνὴν μὲ τὰς βαθμίδας. Ἐπὶ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν ὑπάρχει οἰκοδόμημα τι κυκλωπικόν, λείψανον ἀρχαιοτάτων χρόνων, μετὰ θύρας ἑμοίας πρὸς τὴν τοῦ ὑπογείου τῆς Κορίνθου. Ἐνῶ

δὲ κάτωθεν ἐθεωροῦμεν τὸ ἡμικύκλιον τοῦ θεάτρου, ἐπληρώθη αἴφνης ὑπὸ ποιμνίου αἰγῶν μαύρων, μικρὸς δὲ τις βοσκὸς Τούρκος καθήσας ἐπ' αἰσῶ πέτρας ἐσύριζεν, ἐνῶ πληθὺς κορωνῶν πετῶσα διέγραφεν εἰς τὸν ἀέρα μεγάλας περιελίξεις. Πρὸς τὸ ὄρος ὁ οὐρανὸς ἦτο βροχερὸς καὶ λευκόφαιος, ἐνῶ ἀπεναντίας κυανοῦς καὶ λάμπων ἐφαίνετο πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης· ἐπὶ τῶν χαλκοχρόων νεφῶν διέβαινον ἄλλα νέφη λευκὰ ὡς φαντάσματα· ἀπὸ στιγμῆν δὲ εἰς στιγμῆς φῶς τι διαυγές· καὶ ὠχρὸν ἐφώτιζε τὰ ἄπειρα ἐρείπια, τὰς σοβαρὰς κορυφὰς καὶ τὴν ἔρημον πεδιάδα. Ποτὲ μοι δὲν εἶδον μεγαλοπρεπέστερον θέαμα· οὔτε αὐτὴ ἡ Ῥωμαϊκὴ πεδιάς δὲν μοι ἐφάνη τόσον ἐξαισία καὶ τόσον μελαγχολική.

Ἀντικρὺ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως τῆς Ἐφέσου εἶναι τὰ ἐρείπια τῆς μεταγενεστέρως πόλεως Ἀγία-Σολούκ' ταῦτα συμπληροῦν τὴν μελαγχολικὴν ἐντύπωσιν τοῦ χωρίου. Ἐπὶ πολὺ περιεπλανήθη ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐνθ' ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο, εἰσῆλθον εἰς ὅλα τὰ τζαμιά καὶ κατέβην διὰ τῆς σκέπης εἰς τὰ ἔρημα λουτρά, διέτρεξα μετὰ ταῦτα τὸν περίβολον τοῦ φρουρίου, διὰ τίνος δὲ θύρας τοῦ περιβόλου τούτου εἶδον τὴν πεδιάδα τῆς Ἐφέσου καὶ τὴν θάλασσαν. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θανάτου τούτου ὅστις μὲ περιεκύκλωνεν, ἐθαύμασα τὴν δύναμιν τῆς ἀνατολικῆς γῆς. Ἐν τεμάχιον τοίχου ἐκ πλίνθων, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ ζυγίσῃ πεντήκοντα καντάρια περίπου, διὰ τριῶν ὠθήσεων τοιούτων τοῦ ἐδάφους, συγχρότων εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, ἐκρημίσθη. Συκέα τις εἶχεν ἀπλώσει μετὰ τῶν καθέτων πλίνθων τὰς ρίζας της, αἵτινες ἐξερχόμεναι ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους ἐβυθίζοντο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἀπόστασιν πλεον τῶν ἑξ ποδῶν. Ἐπὶ τέλους ἐφθασα εἰς παμμέγιστόν τι τζαμίον, ὠκοδομημένον ἐκ μαρμάρου μέλανος καὶ λευκοῦ, ὡς ἡ μητρόπολις τῆς Πίσης. Τὰ περιζώματα τῶν παραθύρων ἦσαν κατεσκευασμένα κατὰ τρόπον μεταγενέστερον. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὑψοῦντο στήλαι ἐξ Ἀφρικανοῦ γρανίτου ὁμοίαι πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν βάλτων τῆς πεδιάδος κειμένας· μία ἐξ αὐτῶν διατήρει τὸ κορινθιακὸν κιονόκρανόν της, αἱ δὲ ἄλλαι περιεκοσμούντο εἰς τὰς κορυφὰς διὰ στολισμῶν κρεμαμένων μετὰ χάριτος, ὡς σταλακτῆται· ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐφαίνοντο εἰσέτι τὰ ἔχνη λιθοστρώτου ἐκ φαθεντικοῦ κυανοῦ, καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν κάλυμμα ἐκ σμάλτου. Τὰ τζαμιά τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἂν καὶ μεταγενέστερα (δὲν λέγω περὶ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἦσαν ἄλλοτε ἐκκλησίαι, ὡς ἡ

Ἁγία Σοφία) εἶναι γενικῶς πολὺ μεγαλείτερον, μοι ἐφάνθησαν ὅμως πολὺ κατώτερα ὡς πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ ἐρήμου τζαμίου τοῦ Ἁγία-Σολοῦν.

(Ἡ συνέχεια εἰς τὸ προσεχές.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Κάτοπτρον τῆς κοινωρίας, εἴτε ἐκθεσις τῶν ἀνθρωπίνων ἀρετῶν καὶ κακιῶν, ἐπὶ Ι. Ν. Λεβαδέως, ἀρχαίου καθηγητοῦ τοῦ Ἐ.λ.μητικῶν Πανεπιστημίου. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Ζ. Γρονπάρη καὶ Α. Καραρίτου. 1865. Τιμ. δρ. 6. 50.

ΤΩΝ πολυαριθμῶν βιβλίων ἅτινα ἐτησίως ἐκδίδονται παρ' ἡμῶν, ὀλίγιστα ὁμολογουμένως εἰσι προωρισμένα διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ λαοῦ, διότι οἱ πλείστοι τῶν καθ' ἡμᾶς λογίων, ταπεινωτικὸν νομίζοντες νὰ κατέλθωσι μέχρι τοῦ βιομηχανοῦ καὶ τοῦ γεωργοῦ, τρέπονται ἐπὶ τὰ ὑψηλά, διασχίζουσι τοὺς αἰθέρας, πέτονται πρὸς ἕτερα οὐράνια σώματα, καὶ, ἀδιαφοροῦντες εἰ ἔχωσι πολλοὺς τοὺς ἐφεπομένους, ἐξακολουθοῦσι διὰ τῶν νεφελῶν τῆς ὑψηλοτέρας μαθησεως τὸν δρόμον αὐτῶν. Τινὲς μάλιστα λησμονοῦντες ὅτι τὰ πτερὰ αὐτῶν εἰσι κηρῶν συνηρμοσμένα καὶ πειρῶμενοι νὰ μετεωρισθῶσι πλέον ἢ ὅσον δύνανται, πίπτουσι πτώσειν Ἰκάρειον.

Ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ οἱ ὄντως σοφοὶ δὲν πάσχουσι τὸ πάθημα τοῦτο τῶν ἡμετέρων. Ἐκεῖ πολλοὶ καὶ περιδοχοὶ καθηγηταί, κατερχόμενοι ἀπὸ τῶν ὑψιδμήτων τῆς σοφίας μεγάρων εἰς τὴν πενιχρὰν καλύβην τοῦ ἀστοῦ, καὶ διασχίζοντες ὡς εἰπεῖν τὴν ἀνά μέσον ἀπόστασιν φιλοδωροῦσιν αὐτῶν συγγραφὰς ἐλαφρὰς μὲν καὶ ἀναλόγους πρὸς τὴν τοῦ πνεύματος αὐτοῦ κατάστασιν, ἀλλὰ συγκερασαμένην ἐχούσας τὴν τέρψιν τῇ ὠφελείᾳ, ἀλλ' ἀναπτυσσοῦσας τὸ ἀκαλλιέργητον αὐτοῦ πνεῦμα καὶ βελτιούσας τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ κατάστασιν. Καὶ ἀληθῶς, δύναται νὰ ὀνομασθῇ δικαιοδικῶς ἀνεπτυγμένον τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, παρ' ὃ οἱ μὲν πολλοὶ οὐδὲ γράφειν, οὐδ' ἀναγινώσκειν ἐπίστανται, τὴν δὲ μάθησιν διακατέχει, ὡς ἀποκλειστικὸν αὐτῆς κτῆμα, προνομιοῦχος τις τάξις μόνη, ἢ τῶν λογίων; Δὲν ἦτο δίκαιον νὰ καταβληθῇ περὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ λαοῦ πλείων προσοχῆ ἢ ὅση σήμερον καταβάλλεται;

Τὰς ἀληθείας ταύτας ἐνόησας καὶ ἐκτιμήσας

εἰς τῶν λογιωτέρων καὶ πολυμαθεστέρων παρ' ἡμῶν ἀνδρῶν ὁ Κ. Ἰωάννης Νικολαΐδης Λεβαδέως, ἀρχικὸς καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐπεχείρησε τὴν σύνταξιν συγγράμματος εἴπερ τι καὶ ἄλλο ἐπωφελοῦς, διὰ τε τὸν σοφὸν καὶ τὸν μήπω σοφίας ἐληλαχότα καὶ προσέφερον αὐτὸ οὐχὶ ὡς τρωγάλιον ὑπερμαζώσης καὶ δυσορέκτου περιεργείας, ἵνα κατὰ τὸν δαιμόνιον Οἰκονόμον εἴπωμεν, ἀλλ' ὡς ἄρτον ζωτικὸν τῆς πεινώσης καὶ αὐχμῶδους εἰς τοιαῦτα Ἑλληνικῆς κοινωρίας. Τὸ *Κάτοπτρον τῆς Κοινωρίας* τοῦ Κ. Λεβαδέως, εἶνε ὄντως τὸ κάτοπτρον ἐν τῷ ὁποίῳ ἀντανυγάζονται καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν λαμπρότητα αἱ ἀρεταί, ἢ καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ἀσχημίαν αἱ κακίαι τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ κατάστασις τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας εἶνε ὁμολογουμένως ἐν τῶν περιεργότερων μυστηρίων τῆς φύσεως, καὶ ἡ ἔρευνα αὐτῆς ἐν τῶν σπουδαιοτέρων ἀντικειμένων, εἰ μὴ καὶ τὸ μόνον τῆς φιλοσοφίας. Ἐκαστος ἡμῶν ἔχει τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας του, πολλάκις δ' ἐν τῷ αὐτῷ ἀτόμῳ εὐρίσκονται συνηνωμένοι αἱ ἄκρι ἀρεταὶ μετὰ τῶν ἄκρων κακιῶν. Πόθεν ἄρα πηγάζει τοῦτο, ἐξ ἀνατροφῆς ἢ ἐκ φύσεως; Περὶ τούτου ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα ἐπὶ τοῦ παρόντος ν' ἀποφανθῶμεν, διότι αἱ γινώμαι τῶν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου πραγματευσαμένων εἰς ἐντελῆ διάκεινται ἀντίθεσιν. Ἐν συντόμῳ μόνον λέγομεν ὅτι καίτοι ἡ κρᾶσις, τὸ κλίμα, ἡ θρησκεία κλ. ἐξοικητὴς μεγίστην ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιρροήν, ὁ καλῶς ὅμως παιδαγωγούμενος δύναται νὰ καταστείλῃ φυσικὰς τινὰς ιδιότητας, καὶ τοῦτο περιτράνωσ ἀπέδειξε καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ζώων ὁ Λυκοῦργος, ἐκθρέψας διαφόρως δύο ἀδελφοὺς σκύλακας, ὧν ὁ μὲν ἕνεκα τῆς ἀνατροφῆς ἐγένετο ὄξυς καὶ ἐπιτηδεύτατος θηρευτῆς ὁ δὲ ὀκνηρὸς καὶ λαίμαργος.

Ἡ ἀνατροφή συνδέει δι' ἀμοιβαίας ἀγάπης τοὺς νέους, διεγείρει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα, διδάσκει τὴν φιλοπατρίαν, τὴν φιλαλήθειαν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰς παραπλησίους ἀρετὰς καὶ ἐνὶ λόγῳ ἀναζωπυρεῖ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὰ πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὴν κοινωρίαν καθήκοντα· διὰ τοῦτο πρέπει νὰ λογιζέται παρὰ τῶν γονέων ὡς τέχνη πάσης τέχνης σπουδαιότερα καὶ μείζω ἀποτελέσματα ἔχουσα· ἀλλὰ πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς παιδαγωγίας συμβάλλουσι τὰ χρηστὰ αὐτῶν παραδείγματα καὶ τὰ καλὰ ἀναγνώσματα. Καὶ ὅμως πρέπει μετὰ λύπης νὰ συνομολογήσωμεν ὅτι τὸ τῆς παιδαγωγίας τῶν τέκνων σήμερον κατέστη

ὅπως δευτεροῦν ἀντικείμενον, οἱ δὲ πλείστοι τῶν γονέων τυρβαρίζουσι περὶ πράγματα ἀνάξια μερίμνης ἢ περὶ τὸν ἀποθησαυρισμὸν πλοῦτου, ἀδιαφοροῦντες ὀλοσχερῶς περὶ ἐκείνων, οἳ θέλουσι καταλίπει αὐτόν.

Ἐν τῷ *Κάτοπτρῳ τῆς Κοινωρίας* δύναται τις ἀριστα νὰ κατίδη τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπιμεμηλημένης ἢ μὴ ἀνατροφῆς. Ἄπασαι αἱ κακίαι καὶ ἀρεταὶ εἰκονίζονται διὰ τοσοῦτον ζωρῶν χρωμάτων, ὥστε θαυμάζει ἐπ' ἀληθείας ὁ ἀναγνώστης τὴν ἐπιδεξίαν χειρᾶ, ἥτις ἐπέτυχε τοσοῦτον τεχνιέντως νὰ ἀνελεῖξῃ τὰ διάφορα πάθη τὰ κατακλύζοντα τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν. Συντελοῦσι δὲ πρὸς τοῦτο τὰ λίαν καταλλήλως παρατεθειμένα πολυάριθμα παραδείγματα, ἅτινα ὁ φιλόπονος καὶ φρεϊπὸνος συγγραφεὺς συνέλεξεν ἐκ τε τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας ἀρχαίας τε καὶ νεωτέρας. Αἱ παθήσεις τῆς ψυχῆς ἐξετάζονται ὑφ' ἀπάσας αὐτῶν τὰς ἐσώψεις φυσιολογικῶς, ἱκτρικῶς, φιλοσοφικῶς μετὰ μεγίστης χάριτος καὶ σαφηνείας. Ἀναγινώσκων τις ἐν ταῖς ἀρεταῖς τὴν εὐσέθειαν, νομίζει ὅτι βλέπει τὸν εὐσεβῆ ἄνθρωπον τὸν ἔχοντα τὴν συνειδήσιν ἀτάραχον καὶ τὸ μέτωπον γαλήνιον, τὸν τὰ πάντα καρτερικῶς ὑπομένοντα καὶ οὐδέποτε ἐξοργιζόμενον ἢ ἀπελπιζόμενον. Ἀναγινώσκων ἔμπαλιν ἐν ταῖς κακίαις τὸ περὶ φθόνου, νομίζει ὅτι βλέπει τὸ πελιδνὸν καὶ ἄγριον πρόσωπον τοῦ φθονεροῦ, τὸ σύνορον ἡθὸς του, τὸ τεταραγμένον καὶ ὑποκριτικόν.

Τριάκοντα καὶ πέντε κεφάλαια ἀπαρτίζουσι τὸ ὅλον σύγγραμμα, ἐν ἑκάστῳ δ' αὐτῶν ἐκτίθεται ἀνὰ μία ἀρετὴ μετὰ τῆς ἀντιστοίχου αὐτῆς κακίας, οἷον ἡ ἀσέβεια μετὰ τῆς εὐσεβείας καὶ δυσσεβείας, ἡ ἀκολασία μετὰ τῆς σωφροσύνης καὶ ἀναισθησίας, ἡ φιλαργυρία μετὰ τῆς ἐλευθεριότητος καὶ ἀσωτίας ὁ φόβος μετὰ τῆς ἀνδρίας καὶ τοῦ θράους, ἡ λύπη μετὰ τῆς χαρᾶς, ἡ ἰδιοτέλεια μετὰ τῆς φιλοπατρίας καὶ καθιζῆς. Εἰς ἕκαστον δὲ κεφάλαιον παρατίθενται αἱ δέουσαι παρατηρήσεις καὶ συμβουλαί.

Τοιαύτου ὄντος τοῦ ἐν λόγῳ συγγράμματος· καὶ ἐκδοθέντος μάλιστα ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν αἱ κακίαι ὑπερπελόνασαν ἐν τῇ κοινωρίᾳ, φρονοῦμεν ὅτι ἕκαστος πατὴρ ὀφείλει νὰ προσφέρῃ αὐτὸ ὡς πρώτιστον ἀνάγνωσμα εἰς τὰ τέκνα του καὶ ἕκαστος ἄνθρωπος, ἀνὴρ ἢ γυνὴ, λαϊκὸς ἢ κληρικὸς νὰ προτιμήσῃ αὐτὸ παντὸς ἑτέρου. Φρονοῦμεν προσαίτι ὅτι τὸ ἀρμόδιον ὑπουργεῖον πρέπει νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὸ εἰς τὰ σχολεῖα, ὡς βιβλίον διδα-

κτικόν, ἄτε γεγραμμένον εἰς γλώσσαν τοῖς πᾶσι εὐληπτον, προτιμὸν οὕτως αὐτὸ πολλῶν ἑτέρων ἅτινα κατὰ καιροὺς ἕνεκα αἰσχροῦς κερδαλεότητος εἰσῆχθησαν, ὡς μὴ ὄφειλεν, εἰς τὰ σχολεῖα.

ΕΠΙΛΑΜ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ.

ΣΗΜ. ΧΡ. Προσεχῶς ἡ Χρυσάλλις πρὸς τέρψιν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς, καὶ ὅπως ἐκτιμήσωσι κάλλιον τὴν ἀξίαν τοῦ συγγράμματος θέλει δημοσιεύσει μέρος τι ἐξ αὐτοῦ.

ΤΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟΥ

Καὶ ὁ τεχνίτης αὐτοῦ Ι. Β. Σουλγίγγε.

ΟΜΕΓΑΣ οὗτος τεχνίτης ἐγεννήθη καὶ ἔζησεν ἐν χρόνοις ἀνωμάλοις, καθ' οὓς ἀποδείκνυται τρανῶς ὅτι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα δύναται νὰ ὑπερπηδήσῃ πάσας τὰς δυσκολίας, ὅταν μετὰ τῆς εὐφυΐας κέκτηται τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σταθερότητα.

Ὁ Ἰωάννης—Βαπτιστῆς—Σουλγίγγε ἐγεννήθη ἐν Στρασβούργῳ τὴν 18 Δεκεμβρίου 1775. Ὁ πατὴρ του, προσκεκολλημένος εἰς τὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας Ἀλσακίας, ἀπώλεσε τὴν θέσιν του ἐν καιρῷ τῆς Τρομοκρατίας διὰ τὰ συντηρητικὰ του φρονήματα, ὅθεν, καταλιπὼν τὸ Στρασβούργον, κατέφυγε μετὰ τῶν δύο τέκνων του ἐκ Σχλεστάδ· Ἀμφότερα τὰ τέκνα του ἀπέδειξαν μὲν ταχέως μεγάλην ἐπίδοσιν εἰς τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας καὶ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν ἐπὶ τῆς Μηχανικῆς, ἀλλὰ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ὅτε ἡ ἐπανάστασις συνετάρακτεν ἅπασαν τὴν Γαλλίαν, τὰ σχολεῖα ἦσαν κεκλεισμένα καὶ τὰ πρὸς διδασκαλίαν μέσα ἔλειπον.

Καὶ ὅμως μετὰ τοιαύτας ἐλλείψεις, ἀλλὰ ἔειπον εἰς τὰς Μηθηματικὰς ἐπιστήμας, ὁ Ἰωάννης Βαπτιστῆς ἤρξατο τοῦ λαμπροῦ του σταδίου, ἤτοι τοῦ μηχανικοῦ, καὶ κατεσκεύασε τὰ ἀπαραίτητα ἐργαλεῖα δι' ἐν μικρὸν μηχανικὸν ἐργαστάσιον. Ἐπειτα κατέγινε νὰ κατασκευάσῃ ὅσας μηχανὰς εἶδε καὶ μάλιστα τὰ εἰς χρῆσιν τῆς πειραματικῆς φυσικῆς ὄργανα· προσεῖχε δὲ πολὺ τὸν νοῦν εἰς τοὺς πολλοὺς συνδυασμοὺς οὓς παρετήρει εἰς τὴν μηχανικὴν, τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν ἀστρονομίαν· ὅθεν ἐνόμιζε τὸ ὠρολόγιον ὡς πρώτῃν τῶν τεχνῶν καὶ κατεσκεύασε ἐν παῖς ἔτι ὦν, τὸ ὠρολόγιον δὲ τοῦτο ἦτο τὸ προσχεδιάσμα τοῦ περιωνύμου ἀστρονομικοῦ ὠρολογίου τῆς Μητροπόλεως τοῦ Στρασβούργου.

Ὅτε ὁ πατήρ τοῦ Σουλγίγγε συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη ἕνεκα τῶν συντηρητικῶν φρονημάτων του, ὁ Ἰωάννης, μάλιστα δωδεκαετῆς ὢν, ἐπρότεινε νὰ ἀνορθώσῃ τὸ ὠρολόγιον τῆς μητροπόλεως ἀντὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ πατρὸς του. Ἡ αἴτησις του αὕτη ἀπεβρίσθη, ἀλλ' ἡ γενναία πράξις του, προεχομένη ἐξ υἱικῆς ἀγάπης, συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ πατρὸς του.

Ἡ ἀνθρώπιαις τοῦ ὠρολογίου τῆς Μητροπόλεως ἦτον ἡ σπουδὴ καὶ ἡ μέριμνα τοῦ Ἰωάννου. Ἐξετάζων τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ἐνόησεν ὅτι ἡ πρακτικὴ μηχανικὴ καὶ ἡ ὠρολογοποιία δὲν ἐξήκουν δι' ἐν τοσοῦτον σπουδαῖον ἔργον, ἀλλ' ὅτι ἔπρεπε νὰ κατέχη γνώσεις ἐπὶ τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἰδίως τῆς ἀστρονομίας· ἐν τούτοις ἐπεχείρησε τὰς ἐπιπόνους ταύτας μελέτας ἀνευ διδασκάλων, ἀνευ βοηθημάτων καὶ ἀνευ συμβούλου. Ἡ φυσικὴ του δεξιότης καὶ ἡ σταθερά του θέλησις ἀνεπλήρουν τὰς ἐλλείψεις του. Ἰχνογραφῶν ὕλας τὰς θεωρίας, τὰς ὁποίας ἐμελέτα, ἔμαθε τεκτόχρονως τὴν Περιγραφικὴν Γεωμετρίαν.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ νέου μηχανικοῦ δὲν ἐβράδυνον νὰ ἐλκύουν τὴν προσοχὴν τῶν συμπατριωτῶν του· ὅθεν διωρίσθη ἀναπληρωτικὸς Καθηγητῆς τῶν Μαθηματικῶν ἐν τῷ Λυκείῳ τῆς Σχλεστᾶδ. Ἰπόμνημά τι «περὶ τῆς σχέσεως τοῦ μετρικοῦ συστήματος» νεωστὶ εἰσαχθέντος καὶ τοῦ μέχρι τοῦδε ἐν χρήσει, ἦσαν ἡ ἀφορμὴ τοῦ νὰ κληθῆ ὁ γνῶμων τῶν μέτρων καὶ τῶν σταθμῶν τοῦ νομοῦ του.

Ἐν ἔτει 1820 ἔκαμιν ἐναρξίν πρὸς ἀνθρώποις τοῦ ὠρολογίου τῆς Στρασβουργικῆς Μητροπόλεως, εἰς τὸ ὅποιον εἰργάζετο παιδιόθεν. Καὶ ἐν πρώτοις ἐσκέθη νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ ἀρχαίου ὠρολογίου (ὅπερ ἐδείκνυε μόνον τὰς κινήσεις ἐορτᾶς δι' εἰκόνας) δι' ἐνὸς νέου ἡμερολογίου, οὗτινος αἱ ἐνδείξεις ἦσαν σταθεραὶ. Ὁ χρονολογικὸς ἐκκλησιαστικὸς ὑπολογισμὸς ἀπήτησε πολλοὺς ὑφυπολογισμοὺς καὶ ἐπίπονον ἐργασίαν. Φθάσας εἰς τὸ τέλος τῶν ἐρευνῶν του ἀνεχώρησεν εἰς Παρισίους καὶ ἐπικρουσιάσθη πρὸς τὸν Λουδοβικὸν ΙΗ' ὅστις τὸν ὑπέδεχθη εὐμενῶς καὶ τὸν ἐπήνεσεν.

Ἀφοῦ ἐδαπάνησεν ἐν ἔτος σχεδὸν εἰς προπαρασκευὴν εὐαρίθμων τινῶν τεχνιῶν καὶ πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν ἀναγκασιούτων αὐτῶν ἐργαλείων ἤρξατο τῆς ἐργασίας ἐν ἔτει 1838 καὶ ἐντὸς τεσσάρων ἐτῶν κατώρθωσε νὰ οἰκοδομήσῃ τὸ ἀριστούργημα ἐκεῖνο, ὅπερ ἀνέγραψε τὸ ὄνομά του εἰς θέσιν διακεκριμένην ἐν τοῖς ἀπομνημονεύματι τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν.

Ἴνα δὲ δώσωμεν τὴν περιγραφὴν τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ ὠρολογίου τούτου ἐχρειάζετο βιβλίον μέγα, ἀλλὰ περιοριζόμεθα μόνον νὰ ὑποδείξωμεν τὰ ἀξιολογώτερα χαρακτηριστικά του.

Α'.) Εἰς τὴν βᾶσιν τοῦ κτιρίου κεῖται ἡ οὐράνιος σφαῖρα δεικνύουσα ἐπὶ τινος πλακῶς τὸν ἀστρῶν χρόνον, δηλ. τὴν κίνησιν τῶν ἀστέρων διαρκούσης τῆς ἡμέρας. Περὶ τὰς πέντε χιλιάδας ἀστέρες τῶν ἐξ πρώτων τάξεων μεγέθους παρίσταται ἕκαστος εἰς τὰς ἀκριβεῖς θέσεις του.

Β'.) Ἐπὶ μεταλλίνῃ ταινίᾳ ἐν σχήματι δακτυλίου 25 ἑκατοστομέτρων πλάτους, ἐπὶ περιφερείᾳ 9 μέτρων εἰσὶν ἐγγεγραμμένοι ὅλας αἱ ἐνδείξεις ἐνὸς ἡμερολογίου σταθεροῦ, οἱ μῆνες δηλαδὴ, αἱ ἡμέραι, τὰ γράμματα ἅτινα σημειοῦσι τὴν κυριακὴν, τὰ ὀνόματα τῶν ἁγίων καὶ αἱ ἀκίνητοι ἐορταί, πρὸς δὲ καὶ αἱ κινήται ἐορταὶ σταθερῶς.

Γ'.) Ἡ πλάξ τοῦ ἐκφανοῦς χρόνου χρησιμεύει πρὸς παράστασιν τῆς ἀνατολῆς καὶ δύσεως τοῦ Ἡλίου, τῆς κινήσεως τῆς Σελήνης, περὶ τὴν γῆν, τῶν φάσεων τῆς Σελήνης, τῶν ἐκλείψεων τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης.

Δ'.) Αἱ ἡμέραι τῆς ἐβδομάδος παρίστανται διὰ τῶν ἑπτὰ θεοτήτων τῶν εἰδολολατρῶν ἐξ ὧν ἔλαβον τὰ ὀνόματά των· αὗται αἱ ἑπτὰ ἀλληγορικαὶ εἰκόνες παρίστανται ἐπὶ ἀμαξῶν συρομένων ὑπὸ τῶν ἀναλογούντων ζώων καὶ περιτρέχουσιν ἐπὶ τινος κυκλοτεροῦς σιδηροδρόμου ἀκολουθοῦσαι κινήσιν τινα συνεχῆ.

Ε'.) Ἐπὶ τῆς στοᾶς τῆς καλομένης τῶν Λεόντων φαίνονται δύο Ἄγγελοι καθήμενοι παρὰ τὴν πλάκα τοῦ μέσου ὄρου τοῦ χρόνου. Ὁ ἐξ ἀριστερῶν ἰστάμενος κρατεῖ ἐν ταῖς χερσίν ἐν ὠροσκόπιον πλήρες ἄμμου ἐρυθροῦ, τὸ ὅποιον ἐπαναστρέφει καθ' ἑκάστην ὥραν· ὁ δὲ ἐκ δεξιῶν κρατεῖ διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς σκῆπτρον, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας σήμαντρον δι' οὗ σημαίνει τὸν πρῶτον κτύπον ἐκάστου τετάρτου τῆς ὥρας· ὁ δεῦτερος κτύπος ἐπαναλαμβάνεται ὡς πρῶτον τέταρτον τῆς ὥρας ὑπὸ παιδίου, τὰ δύο τέταρτα ὑπὸ ἐφήβου, τὰ τρία τέταρτα ὑπὸ ἀνδρὸς ὠρίμου ἡλικίας, καὶ τὰ τέσσαρα τέταρτα ὑπὸ γέροντος. Αὗται αἱ τέσσαρες εἰκόνες, αἵτινες παρίστωσι τὰς τέσσαρας ὥρας τῆς ζωῆς, ἐξέρχονται ἐκ τοῦ θαλάμου των, προβαίνουσι δύο βήματα διὰ νὰ πλησιάσωσι καὶ κρούσωσι τὸ σήμαντρον καὶ εἶτα ἀπέρχονται.

ΣΤ'.) Ἡ ὑψηλότερα αἰθουσα πλουσίως καθωραϊσμένη κατέχεται ὑπὸ τῆς εἰκόνας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις κρατεῖ διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς τὴν

σημαίαν τῆς ἀπολυτρώσεως διὰ δὲ τῆς ἄλλης εὐλογεῖ.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐκάστης ἡμέρας βλέπει τις πορευομένους τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ φέροντα ἕκαστον τὰ ὄργανα τοῦ μαρτυρίου του· ἅμα φθάνουν πρὸς αὐτὸν κλίνουσι τὴν κεφαλὴν, ἀποδίδουσι τὴν προσήκουσαν λατρείαν καὶ εἶτα ἀπέρχονται. Πορευομένων τῶν Ἀποστόλων ὁ ἰστάμενος ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ πύργου πετεινὸς κτυπᾷ τὰ πτερὰ του, σείει τὴν οὐρὰν καὶ ἀναφωνεῖ τρίς εἰς ἀνάμνησιν τῆς φωνῆς τοῦ πετεινοῦ, ἧτις ἀντήχησεν εἰς τὰ ὦτα τοῦ Πέτρου ἐξώθεν τοῦ πραιτωρίου τοῦ Ποντίου Πιλάτου.

Ἡ φωνὴ τοῦ πετεινοῦ καὶ ἡ λατρεία τῶν Ἀποστόλων εἰσὶ τὰ ἀξιολογώτατα μέρη τοῦ ὠρολογίου, ἅτινα εἰσι καὶ νῦν παρὰ πάντων θαυμάζονται.

Τὴν 2 ὁκτωβρίου 1842 ἡμέραν τῆς ἐνάριξως τῆς δεκάτης ἐπιστημονικῆς Συνόδου τῆς Γαλλίας ἐν Στρασβουργῷ ἐγκαινιάσθη τὸ νέον ὠρολόγιον καὶ ἐκίνησε τὸν θαυμασμόν πάντων τῶν σοφῶν καὶ τῶν περιεστώτων.

Κατὰ τὸ ἔτος 1828 ὁ Σουλγίγγε ἐστεφανώθη διὰ τὰς μετενεχθείσας τελειοποιήσεις εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν κρεμασμένων πλαστίγγων· κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1853 προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν ἱππότη τοῦ τάγματος τῆς Τιμῆς.

Ἀπέθανεν ἐν ἔτει 1856, ἀφοῦ ἔζησεν ὀγδοήκοντα χρόνους, καθ' οὓς ἐνησχολήθη εἰς ὠφελίμα ἔργα.

Κατέλιπε σύγγραμμα «περὶ τῆς συμπλοκῆς τοῦ τροχοῦ καὶ τοῦ χρακτοῦ ἄξονος», πολλὰς μηχανὰς πρὸς καταμέτρησιν καὶ ἄλλα ἐργαλεῖα μαθηματικῆς ἀκριβείας, ἧν περ ἀείποτε ἐπεδίωκεν ἐν τε ταῖς σπουδαῖς καὶ ταῖς ἐργασίαις του.

(Ἐκ τοῦ *Moniteur illustré des Decouvertes et des Inventions.*)

I. Γ. ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗΣ.

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΕΝ Τῷ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙῳ ΤΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ.

ΝΟΜΙΖΟΜΕΝ ὅτι δὲν δυσχεραστοῦμεν τοὺς ἀναγνώστας τῆς Χρυσάλλιδος δημοσιεύοντες εἰδήσεις τινὰς περὶ τῆς ἀνατολικῆς σχολῆς ἐν τῷ παρεπιστημῷ τῆς Πετροπόλεως, ἐρασιζόμενοι αὐτὰς ἕκ τινος φυλλάδιου ἐκδοθέντος ἐν Λειψίᾳ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἐπιμελεῖα τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν γερ-

μανῶν Ἀραβιστῶν τοῦ καθηγητοῦ **Fleischer** (4).

Δι' αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος τῆς 22 Ὀβρίου (3 Ἐβρίου) 1854 συνιστάτο ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ρώσικῆς μητροπόλεως σχολὴ ἔχουσα ἔργον ὅπως ὠφελήσῃ κυρίως τοὺς κατοίκους τῶν ἀσιατικῶν ἐπαρχιῶν τῆς αὐτοκρατορίας καὶ νὰ ἐκτείνῃ καὶ ἀνακινήσῃ τὴν γνῶσιν τῶν γλωσσῶν, τῆς φιλολογίας, τῆς γεωγραφίας, τῆς ἐθνογραφίας, τῆς ἱστορίας καὶ ἀρχαιολογίας τῆς Ἀσίας, ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ σύστασις τῆς σχολῆς ταύτης περιστρέφεται περὶ πρᾶκτικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν σκοπὸν, συνάμα δὲ γενικὸν καὶ ὀρισμένον.

Τὴν 27 Ἀυγούστου 1855 (8 Ἰουλίου) πανηγυρικῶς ἐγκαθιδρύθησαν αἱ διάφοροι σειραὶ τῶν μαθημάτων τῆς ἀνατολικῆς σχολῆς.

Αἱ ἔδραι ἦσαν ἐννέα· δηλαδὴ α.) τῆς Ἀραβικῆς, β.) τῆς Περσικῆς, γ.) τῆς Τουρκο-ταταρικῆς, δ.) τῆς Σινικῆς, ε.) τῆς Μογγολο-Μακμουρικῆς, ς.) τῆς Ἑβραϊκῆς, ζ.) τῆς Ἀρμενικῆς, η.) τῆς Γρυσικῆς, θ.) τῆς τοῦ Μαντσού. Τὸ δὲ 1860 ἐνιδρύθη καὶ δεκάτη ἔδρα ἡ τῆς Σανσκριτικῆς.

Ἡ Ρώσικὴ κυβέρνησις ἐξώδευσεν ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς σχολῆς μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἔτους 1863 τὸ ποσὸν 486,000 ρουβλίων καὶ 35 1/4 κοπεκίων διὰ τοὺς μισθοὺς τῶν καθηγητῶν, βοηθῶν καὶ διδασκάλων, δι' ἀποζημίωσιν κατοικίας εἰς τοὺς αὐτοὺς, διὰ βοηθείας εἰς τοὺς σπουδαστάς, διὰ τύπωσιν φιλολογικῶν ἔργων καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς σχολῆς μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1862—63 ἐφοίτησαν εἰς αὐτὴν 529, ἐξ ὧν 121 γεννηθέντες ἐν Κωνσταντινῶν, οἵτινες ἦσαν ἐγγεγραμμένοι εἰς ἄλλας σχολὰς, 356 φοιτηταὶ τακτικοὶ καὶ 52 ἀκροαταί. Ἐκ τούτων τῶν 529,73 ἐτελείωσαν τὴν σειράν τῶν μαθημάτων τῆς σχολῆς, ἐξ ὧν 60 ἐξῆλθον μὲν βαθμὸν διδάκτορος καὶ 43 ὡς τελεόφοιτοι.

Ὁ νῦν βασιλευσὼν αὐτοκράτωρ διὰ διατάγματος τῆς 18/30 Ἰουνίου 1863 παραδεχθεὶς καὶ ἐπικυρώσας τὸν νέον ὄργανισμὸν τῶν Ρώσικων πανεπιστημίων, διέταξεν ὅπως καὶ ἡ Ἀνατολικὴ σχολὴ τῆς Πετροπόλεως συμμορφωθῆ μὲ τὸ διάταγμα.

(1) Τὸ φυλλάδιον ἐπιγράφεται οὕτως· *Statistische Nachrichten über die orientalische facultät der universität zu st. Petersburg mitgetheilt von prof. D. A. Chwolsohn. Mit einem vorwort von prof. H. L. Fleischer. Leipsy. 1864. Ei: 8 Σελ. 22.*

Σήμερον λοιπὸν συγκροτεῖται ἡ σχολὴ αὕτη ἐξ 9 καθηγητῶν (ἐξ τακτικῶν καὶ τριῶν ἐκτάκτων) ἐξ 8 ὑφηγητῶν (ἀναπληρωσάντων τοὺς βοηθοὺς) καὶ 14 διδασκάλων

Αἱ ἔδραι εἶναι αἱ ἐξῆς.

1. α.) Ἀραβικὴ. β.) Ἱστορία τῆς Ἀραβικῆς φιλολογίας.

2. α.) Περσικὴ. β.) Ἱστορία τῆς Περσικῆς φιλολογίας.

3. Τουρκοταταρικὴ. α.) Τουρκικὴ. β.) Ἱστορία τῆς Τουρκικῆς φιλολογίας. γ.) Ταταρικὴ. δ.) Ἱστορία τῆς Ταταρικῆς φιλολογίας.

4. Σινικὴ καὶ Μανσιουϊκὴ. α.) Σινικὴ. β.) Ἱστορία τῆς Σινικῆς φιλολογίας. γ.) Μανσιουϊκὴ. δ.) Ἱστορία τῆς Μανσιουϊκῆς φιλολογίας.

5. Μογγολικὴ καὶ Καλμουϊκὴ. α.) Μογγολικὴ. β.) Ἱστορία τῆς Μογγολικῆς φιλολογίας. γ.) Καλμουϊκὴ. δ.) Βουριανικὴ.

6. Ἑβραϊκὴ Ἀραμαϊκὴ. α.) Ἑβραϊκὴ. β.) Ἱστορία τῆς Ἑβραϊκῆς φιλολογίας. γ.) Συριακὴ. δ.) Χαλδαϊκὴ.

7. Ἀρμενικὴ καὶ Γρυσινικὴ. α.) Ἀρμενικὴ. β.) Ἱστορία τῆς Ἀρμενικῆς φιλολογίας. γ.) Γρυσινικὴ. δ.) Ἱστορία τῆς Γρυσινικῆς φιλολογίας.

8. Σανσκριτικὴ καὶ Ζενδικὴ. α.) Σανσκριτικὴ. β.) Ἱστορία τῆς σανσκριτικῆς φιλολογίας. γ.) Ζενδικὴ.

9. Ἱστορία τῆς Ἀνατολῆς. α.) Ἱστορία τῶν Σημιτῶν. β.) Ἱστορία τῆς βορειανατολικῆς Ἀσίας. γ.) Ἱστορία τῶν Ἀσιατικῶν Ἀρίων.

Ἄνθρωποι ἔξοχοι κατέχουσι τινὰς τῶν ἐδρῶν τούτων καὶ ἄλλοι ἦττον γνωστοί, οἱ ὅποιοι ὁμοῦς ὑπηρετοῦσι τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸν πολιτισμὸν ἄλλοι εἶναι προσκεκολλημένοι εἰς ταπεινότερας θέσεις, ὡς καὶ ὁ διδάσκαλος προωρισμένος νὰ δεικνύῃ τὴν Ἀραβο-Τουρκικὴν καλλιγραφίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὅλως μερικὴν φύσιν τῆς σχολῆς αἱ θέσεις αὗται εἶναι ὠφέλιμοι καὶ σημαντικαί· ἄλλοι διδάσκουσι πρακτικῶς καὶ θεωρητικῶς, πολιτικὴν, ἐμπόριον, τέχνας καὶ ἐπιστήμας φιλοσοφικὰς καὶ γλωσσικὰς οὕτως μεταξὺ τῶν διδασκόντων εἶναι ἰθαγενεῖς τῶν μερῶν, ὧν διδάσκουσι τὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν. Καὶ ἐκτὸς τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν μαθημάτων τούτων ἀφθονοῦσιν ἐν Πητρούπολει κώδικες καὶ βιβλία καὶ ἔντυπα, νομισματόσημα καὶ μνημεῖα διάφορα, τὰ ὅποια ἔχουσι σχέσεις ἀμέσους καὶ ἐμμέσους μετὰ τὴν Ἀσίαν, παρέχοντα βοθημάτων εἰς τὸς διδασκόντας καὶ τοὺς διδασκόμενους, τύχη ἣν δὲν εὐρίσκει τις πάντοτε εἰς τὸν κόσμον.

Ἐπειτα οἱ καθηγηταὶ τῆς Ἀνατολικῆς σχολῆς δὲν καταγίνονται μόνον περὶ τὴν πρακτικὴν σκέψιν, ἀλλὰ κάμνουσι νὰ προβαίνῃ καὶ ἡ φιλολογικὴ καὶ γλωσσικὴ ἐπιστήμη καὶ ἡ ἀνατομικὴ παιδεία, καὶ τοῦτο τὸ ἀποδεικνύουσι πολλαὶ καὶ ὠφέλιμοι συγγραφαί, γραφεῖσαι διὰ τοῦ δεδοκιμασμένου καλὰμου των, τινὲς τῶν ὁποίων εἶναι εἰς γερμανικὴν εἰς Ἀγγλικὴν, Γαλλικὴν καὶ Ἀσιατικὰς γλώσσας γνωστὰς καὶ ἐπαινουμένας ὑπὸ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, καὶ ἄλλας σχεδὸν μόνον ἐν Ῥωσίᾳ ἄγνωστὰς, διότι εἶναι γεγραμμένα εἰς Ῥωσικὴν διάλεκτον ἢ εἰς Πολωνικὴν, αἵτινες ὀλίγον γινώσκονται ἐκτὸς τῆς Ῥωσικῆς αὐτοκρατορίας. Εὐχῆς ὁμοῦς ἔργον θὰ ἦτο νὰ μεταφράζοντο καὶ εἰς γλῶσσαν μᾶλλον κοινὴν, πρᾶγμα ὅπερ ὀφείλει νὰ πράξῃ ἡ σοφὴ καὶ πρακτικὴ Γερμανία.

ΕΜΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΣΥΜΒΟΛΑ.

Ἄετός. Ἐμβλημα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.

Ἄγγελος. Ἐμβλημα τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου.

Ἄεων. Ἐμβλημα τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου.

Βοῦς. Ἐμβλημα τοῦ ἁγίου Λουκά.

Ναῦς. Ἐμβλημα τῆς Ἐκκλησίας.

Βαμὸς ἀρωμάτων. Σύμβολον τῆς προσευχῆς.

Πρόβατον. Σύμβολον τοῦ καλοῦ ποιμένους.

Τρόπις. Ἐμβλημα τῆς πρὸς τὴν ἁγίαν Τριάδα πίστεως.

Ῥόδον λευκόν. Ἐμβλημα τῆς ἀθωότητος.

Ἰέση κλιμάτωρ. Ἐμβλημα τῆς ἐνώσεως. Εὐρίσκειται ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἀριζονικῆς συμμάχιας.

Ἐλαία. Διὰ ταύτης ἐστεφάνωνον τοὺς ἐν Ὀλυμπία νικῶντας ἀθλητάς.

ΑΙΝΙΓΜΑ,

Διπλοῦν εἰς τὸ σκότος
Μονὸν εἰς τὸ φῶς
Στὸ στρώμα σου εἶμαι
Στὴν κλίνη ποσῶς.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Ἐν τῷ φυλλαδίῳ νᾶ. σελ. 84 στῆλ. 2, στίχ. 42 ἀνάγνωθι Laennec. Σημειωθῆτω πρὸς τούτους ὅτι τὸ ἐν σελ. 86 ἄρθρον ἐπιγραφόμενον «Εὐτυχία καὶ δυστυχία» ἐλήφθη ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ φιλοσόφου Κομφουκίου.

Ἡ ΕΠΑΥΛΙΣ ΤΗΣ ΟΖΕΡΑΙΗΣ.

(Συνέχεια ἴδε φυλλ. 51).

νὰ τίκηται διὰ μίαν κατεσκευασμένην ἀπόφασίν της, τὴν ὁποίαν ἴσως ἐγὼ ὑπὲρ πάντα ἄλλον οἰκτεῖρω. Πρέπει, τέκνον μου, νὰ ἀναχωρήσητε ὄχι αὐρίον, ἢ μετὰ τινὰς ἡμέρας, ἀλλὰ σήμερον, ἀμέσως πρὶν μάθωσιν εἰς τὸν πύργον ὅτι ἤλθετε εἰς Ὀζεραίην.

Ἡ ἀποστροφή αὕτη παρήγαγεν ἐπὶ τοῦ Ἄλφρεδου ἀποτέλεσμα ἀντίθετον ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἐπερίμενον ἦ Κ. Λαμβέρτου, διότι ὑπέθεσεν ὅτι ἡ Καλὴ Γυναίκα, ἥτις ἐκέκτητο ὄλην τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Ἀδελαΐδος, καὶ ἐγνώριζε κάλλιον παντὸς ἄλλου κατὰ βεβαιότητα τὴν καρδίαν της, προσέβλεπε μετὰ φρίκης εἰς τὴν πιθανότητα τοιαύτης συνεντεύξεως.

— Κυρία Λαμβέρτου, ὑπέλαθε μὲ φωνὴν ἱκετευτικὴν, μὴ μοῦ ζητήτε περισσότερον ἀφ' ὅ,τι δύναμαι νὰ πράξω. Φθονεῖτε λοιπὸν μὴ ἀναπνεύσω καὶ ἐγὼ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας τὸν ἀέρα, ὃν ἐκεῖνη ἀναπνεύει, καὶ μὴ ζητήσω νὰ τὴν ἴδω ἀκόμη ἅπαξ.

— Τότε λοιπὸν δὲν τὴν ἀγαπάτε, εἶπε ξηρῶς ἡ Καλὴ Γυναίκα, δὲν τὴν ἀγαπήσατέ ποτε, ἂν διὰ ματαίαν μιᾶς στιγμῆς εὐχάριστον διακινδυνεύετε ὄλην τὴν εὐτυχίαν της. . . Ἄλλ' ὄχι, Κ. Δουκλέρι, εἴθε ἀγαθὸς καὶ μεγάλθυμος, τὸ ἤξεύρω, εἴθε ἐγαστής, καὶ τὸ εἶπον ἄλλοτε πολλάκις ὅταν ἠδυνάμην νὰ ὁμιλῶ περὶ ὑμῶν πρὸς αὐτὴν καὶ πρὸς τὸν ἀτυχῆ μου Γουστάβον. Ὁ ἀγὼν τὸν ὁποῖον θέλετε καταβάλλει εἶνε ὄντως ἐπίπονος· ἀλλ' ἔσεται ἀξίεπαινος. Θὰ τὸν ἀγνοῇ ἐκεῖνη, ἀλλ' ἐγὼ, ἥτις θὰ τὸν γνωρίζω, ἔσομαι ὑμῖν εὐγνώμων καθ' ὄλην μου τὴν ζωὴν καὶ θὰ ἐπικαλοῦμαι ὑπὲρ ὑμῶν ὅλας τὰς εὐλογίας τοῦ οὐρανοῦ.

Ὁ Ἄλφρεδος ἐδίσταξε, διότι οἱ μελιχιοὶ καὶ κραταπειστικοὶ λόγοι τῆς Σουσάννας εἶχον εἰσχωρήσει μέχρι τῆς καρδίας του. Ἦθελε δ' ἴσως ἀποφασίσαι ν' ἀναχωρήσῃ, ὅτε ὁ ἀγρονόμος, ὅστις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς συνδιαλέξεως ταύτης εἶχε καταπολεμήσει ἰσχυρὰν ἐπιθυμίαν ὅπως λάβῃ μέρος εἰς αὐτὴν, ἀνέκραξε, μὴ κρατούμενος πλέον.

— Μὰ τὴν πίστιν μου, μητέρα, δὲν εἴθετε τόσον ὑποχρεωτικὴ εἰς τὸν νέον αὐτὸν, τὸν ὁποῖον ἀφουδίνυσσε δεκαπέντε λεύγας καλπαζῶν, κακοπιακῶς καὶ ἀποθνήσκων τῆς πείνης, θέλετε νὰ ἐκβάλητε τῆς θύρας ἐν καιρῷ νικτὸς σκοτινῆς, χωρὶς ἀκόμη νὰ τὸν ἀφήσητε νὰ φάγῃ ὀλίγον ἄρτον! Δὲν εἶνε

αὐτὸς τρόπος καλὸς πρὸς ἓνα ξένον, ὅστις ἤλθε νὰ σᾶς ζητήσῃ φιλοξενίαν. Νὰ μὴ ὑπάγῃ ὁ Κ. Ἄλφρεδος εἰς τὸν πύργον, τὸ ἐννοῶ, μ' ὄλον ὅτι δὲν βλέπω τί κακὸν ἤθελε προξενήσει εἰς τὴν νέαν κυρίαν μας, ἀλλὰ δὲν θὰ ὑποφέρω ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν ἔπαυλιν, χωρὶς νὰ σταθῇ ἡμέρας τινὰς νὰ διασκεδάσῃ ἐνταῦθα. Κάνει δὲν θὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ, καὶ ἂν προσλάβῃ κἀνὲν φαντασιώδες ὄνομα, ἢ παρουσία του εἰς τὴν ἔπαυλιν δὲν θὰ κινήσῃ οὐδενὸς τὴν περιέργειαν. . . ἄλλως τε σᾶς ὑπόσχομαι ὅτι ἀπὸ τὸ πρῶν ἕως τὸ ἐσπέρως θὰ κυνηγῶμεν, ὥστε δὲν θὰ ἔχῃ κενὸν, οὐδ' ἐπιθυμίαν νὰ περιφέρεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Μὴ ἦσθε, μητέρα μου, τόσον ἀδίκος· διότι θὰ ἦτον αἴσχος δι' ὑμᾶς νὰ διώζωμεν ἄνθρωπον ὅστις ὡς αὐτὸν, ἐκ φιλίας ἔρχεται εἰς τὴν ἔπαυλιν.

Ἡ Καλὴ Γυναίκα παρετήρησε τὸν υἱὸν της μὲ ἦθος περίλυπον καὶ εἶπεν, ἀνανεύουσα.

— Ὅμιλεις οὕτω, Διονύσιε, διότι δὲν γνωρίζεις ὁποῖα δύναται νὰ ἦνε αἱ ὀλέθριαι συνέπειαι τοιαύτης ἀφροσύνης; ἀγνοεῖς ὅτι οἱ Λαμβέρται ὀφείλουσι νὰ θυσιάσωσιν ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας καὶ εἰρήνης τῶν Σαινσομόν καὶ αὐτὰ τὰ καθήκοντα τῆς φιλοξενίας. . . Πτωχὲ Διονύσιε, ἐξακολούθησεν ἀποστρέφουσα μετὰ λύπης τοὺς ὀφθαλμούς, ἴσως δὲν θὰ μείνης πολὺν καιρὸν εἰς τὴν ἔπαυλιν τῆς Ὀζεραίης, καὶ προτιμότερον εἶνε βεβαίως ὁ ξένος μας νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν οἰκίαν ταύτην, πρὶν ἢ συμφορὰ ἐνσκήψῃ ἐπ' αὐτῆς.

Ὁ ἀγρονόμος ὠχρίασε, καὶ μ' ὄλην τὴν δυνατότην σωματικὴν του κατὰστασιν, νευρικὴ ταρχὴ ἐτάραξε τὰ μέλη του.

— Μητέρα, ἠρώτησε μὲ φωνὴν ἠλλοιωμένην, μὴ ἠκούσατε νὰ ὁμιλῶσιν εἰς τὸν πύργον περὶ τῆς ἐκμισθώσεως, ἥτις λήγει μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας; Ὁ κύριος δὲν θέλει νὰ τὴν ἀνανεώσῃ εἰμὴ μὲ ὄρους. . . Δὲν θέλει νὰ τὴν ἀνανεώσῃ διόλου, υἱέ μου, εἶπεν ἡ Καλὴ Γυναίκα στενάχασα.

Ὁ Διονύσιος ἔμεινεν ἀκίνητος, μὲ ὀφθαλμούς αὐχμηροὺς καὶ ἀτενεῖς, ὡς εἰ δὲν ἐνόησε τὸ ἀπαίσιον τοῦτο νέον.

Ὁ Διονύσιος Λαμβέρτος ἔμεινε πρὸς ὄραν ὡς κεραυνόπληκτος.

— Εἶνε ἀδύνατον, μητέρα μου! εἶπε τέλος μὲ φωνὴν βραχεῖαν, ἀπατάσθε! . .

— Οὐδὲ ὅπως ἀπατώμαι, ὑπέλαβεν ἡ Καλὴ Γυναίκα περίλυπος. Δὲν θέλουσι πλέον ἡμᾶς, μᾶς διώκουσιν, ἐντὸς ὀκτὼ δὲ ἡμερῶν πρέπει νὰ ἐγκαταλεί-

παιδίον τὴν ἑπαυλίαν ταύτην, ἐν ἣ σὺ μὲν ἐγεννήθης, ἐγὼ δὲ διήλθον πολλάς ἡμέρας σκυθρωπὴ καὶ ὀλίγας γαλήνιαις. . . Ὁ αὐθέντης πρὸ μικροῦ μᾶς εἶπεν ὅτι ἔκαμε συμφωνίαν μετ' ἄλλον ἀγροῦ ὄμον. — Ὁ αὐθέντης, ναί! ἀλλ' ἡ κυρία, ἡ ἀληθὴς κυρία, ἡ Ἀδελκίς δὲ Σαινισομόν;

— Μία γυνὴ πραεὶ καὶ δειλὴ δύναται νὰ ἔχη ἄλλας θελήσεις παρὰ τὰς τοῦ συζύγου της; Ἡ Ἀδελκίς παρεκάλεσεν, ἔκλαιεν, ἀλλ' οὐδὲν ἐπέτυχε, καὶ ἐγὼ ἠναγκάσθην νὰ τὴν παρακαλέσω ὅπως μὴ διακινδυνεύσῃ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ προσελκύσῃ τὴν ὀργὴν τοῦ συζύγου της, ἐπαναλαμβάνουσα τὰς ἀγρόνους προσπαθίας της.

— Δι' ὑμᾶς, καὶ ὁ εἶναι πολὺ κελὸν μητὲρ μου, εἶπεν ὁ ἀγρονόμος μετ' ἐπιπλάστον γαλήνην, ἀλλὰ πρὶν ἀποσυρθῶ τῆς ἐκμισθώσεως κτήματος, τὸ ὅποιον ἐξωγοῦνθα διὰ τῶν ἰδιοκτητῶν μου, καὶ τὸ ὅποιον θεωροῦμεν σχεδὸν ὡς ἰδικόν μας, ἔπρεπεν ὁ ξένος αὐτὸς νὰ μοι δώσῃ τοῦλάχιστον εὐλογηφανεῖς τινὰς λόγους. . . Δὲν ἠμπορεῖ νὰ με διώξῃ, ὡς ἕνα ἀπλοῦν γεωργόν, καὶ ἂν ἔχη αἰτίαν παραπόνου κατ' ἐμοῦ, ὀφείλει νὰ ἔλθῃ κατὰ πρόσωπον νὰ μοι τὴν εἴπῃ καθαρῶς, ὡς κάμνουν οἱ τίμιοι ἄνθρωποι. Ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἤλθεν, οὐδὲ τολμᾷ βεβαιῶς ὁ ἄθλιος νὰ ἔλθῃ.

— Ἀλλὰ ποῖαν ἄλλην αἰτίαν ζητεῖ; νὰ σοὶ εἴπῃ εἰμὶ ὅτι ἡ θέλησίς του εἶνε τοιαύτη καὶ ὅτι τὸ συμφέρον του ἀπαιτεῖ ταυτὴν μεταλλαγὴν; Δὲν εἶνε ὁ κύριος, καὶ δὲν δύναται νὰ διαθέσῃ κατ' ἀρέσκειαν τὰ κτήματά του; Ἡμεῖθα πολὺ ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν οἰκογενεῖαν Σαινισομόν, ὥστε ὁ νέπλος αὐτοῦ μᾶς ἐμίσησεν, υἱέ μου, καὶ πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου προσέειπεν ὅτι μᾶς συμβαίνει σήμερον. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς μᾶς μισεῖ, Διονύσιε, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ τὸν ἀγαπήσωμεν ὡς ἠγαπήσωμεν τοὺς ἄλλους, καὶ μᾶς θεωρεῖ ὡς ἐχθρούς ὥστε ἀντὶ νὰ ἀγαθώσωμεν κατὰ δυστυχίαν ἀνεπανορθώτου, πρέπει νὰ υποβληθῶμεν εἰς αὐτὴν ἀγογγύστα.

Ὁ λόγος οὗτος ἐξήρασεν ὅπως ἐξέφη τὴν μόλις συνεχομένην ὀργὴν τοῦ ἀγρονόμου μετ' οὐκ ὀλίγη ὀρμήν.

— Ἐγὼ νὰ υποβληθῶ εἰς τὴν ταπεινώσιν ταύτην! ἀνέκραξε κτυπῶν διὰ τῆς πυγμῆς τὴν τρήπεξαν ἥτις καὶ συνετρίβη ἐκ τοῦ κτυπήματός. Ἐγὼ νὰ παραιτήσω τοὺς ἀγροὺς τούτους, ὅς ἐσπερα, τὰ δένδρα ταῦτα, ἂ ἐφύττωσιν, τὰ ζῶα ταῦτα ἀεὶ δὸν γεννώμενα καὶ διὰ τῆς χειρὸς μου ἐξέθροψα!

κάλιον πῦρ νὰ πέσῃ ἐξ οὐρανοῦ καὶ κατακαύσῃ τὴν ἑπαυλίαν ταύτην ἕως ἐκτὸν πόδα κατωθεν τῶν θεμελίων της! Δὲν θὰ τὴν ἀφήσω ποτὲ, θὰ ἀντιστῶ. . . ἂς ἔλθωσιν ὅλοι, δὲν τοὺς φοβοῦμαι. Ὀχι νὰ μ' ἐπάρουν ὅλοι οἱ διάβολοι, δὲν θὰ παραιτήσω τὴν Ἰζερραίνην, ὡς εἰς φάδος ἐκμισθωτῆς τὸν ὅποιον διώκουν αἰσχροῦς διότι δὲν πληρώνει τὸ ἐκμισθωμὰ του! . . . Ἐν τίνι δικαιοματί αὐτὸς ὁ ἄθλιος θηλυδρίας διδὲν διαταγὰς ἐδῶ; Δὲν εἶνε αὐτὸς Σαινισομόν! Δὲν συνεθέμεθα συμβόλαιον μετ' αὐτοῦ, καὶ δύναμαι νὰ τοῦ ὀψω κάμνουν σφαιρᾶν εἰς τὴν κεφαλὴν, ὡς εἰς ἕνα κίνα τῆς ἁδοῦ, ὅστις εἰς οὐδὲν ἀνήκει. . . Ὁκ τὸν φονεύσω, νὰ ἰδῆτε ὅτι θὰ τὸν φονεύσω!

Ἡ ἐδῶν καὶ ἡ ἀνάγκη εἶχον διαστρέφει τοὺς χαρακτῆράς του. Ἐτίλλε τὴν κίμην, ἐκτύπη διὰ τοῦ ποδὸς τὴν γῆν, ἐπλήγωνε τὸ στῆθος του. Οἶδετ' ἐδύνατο νὰ μὴ τρέμῃ ἐνώπιον τῆς φρονιτιδῆς του ταύτης, καὶ ὁ Ἀλφρέδος παρατήρησε μετ' εὐδοκίας τὸ τρομερὸν ἀποτέλεσμα τὸ ὅποιον παρήγαγον τὰ πάθη εἰς τὸν φωμαλέον αὐτὸν χωρικόν. Ἐν τούτοις ἡ Κ. Λαμβέρτου οἶκτον μόνον ἐράνη ἐμπνευσμένη διὰ τὴν ὀδύνην του καὶ περιβαλοῦσα διὰ τῶν δύο ἀσθενῶν καὶ ἐφρυδιωμένων χειρῶν της τὰς τυλῶδεις χεῖρας τοῦ υἱοῦ της, πῶ εἶπε μετὰ περιπαθοῦς ἐκράσεως συμπαιθείας. Δυστυχῆ Διονύσιε! δυστυχῆ Διονύσιε!

Τὸ ἀπλοῦν τοῦτο τεκμήριον τῆς μητρικῆς συμπαιθείας ἔδωκεν ἑτέραν διέθυσιν εἰς τὰ παραχώδη αἰσθητάκατα τοῦ ἀγρονόμου. Δύο θαλερὰ δάκρυα ἐξέφρουσαν βραδέως ἐπὶ τῶν ἠλιοκαῶν περειαῶν του καὶ ἐν παραπορᾷ θλίψεως ἀνέκραξεν.

— Ὁχομόνον δι' ἐμὲ ὀργίζομαι διὰ τὴν ἀδικίαν ταύτην, ἀλλὰ καὶ διὰ σὰς, μητὲρ μου. Ἀρμόζει τάχα εἰς τὴν ἡλικίαν σας νὰ ὑπάγωμεν νὰ ζητώμεν μακρὰν ἴσως ἄλλην κατοικίαν, ἄλλους φίλους, ἄλλον τόπον; Τί θὰ γίνωσιν ὅλοι οἱ πτωχοὶ καὶ ὅλοι οἱ ἀσθενεῖς τῶν περιχώρων; πῶς τοῦ λοιποῦ ἀν' ὑμῶν θέλει τοὺς συνδράμει καὶ τοὺς περιποιεῖται; Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶνε τρελλός, μὰ τὴν πίστιν μου. Τὸν μισοῦσιν ἤδη ὅλοι οἱ γείτονες, καὶ ἡ ἀθλία διαγωγὴ του πρὸς ἡμᾶς; θὰ τὸν καταστήσῃ τοσοῦτον ἐπαχθῆ, ὥστε δὲν θὰ τολμᾷ νὰ κάμῃ ἐν βῆμα εἰς τὰ κτήματά του, χωρὶς νὰ πάθῃ κακόν τι. Τὴν νύκτα θὰ κόπτωσιν τοὺς οἴτους του καὶ θὰ βλάπτωσιν τὰ δένδρα του θὰ τὸν μεταχειρίζονται ὡς ἐχθρόν ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ δήμου, καὶ ἂν τολμᾷ νὰ φαίνηται τὴν

κυριακὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, θὰ τῷ ῥίπτωσιν λίθους, καθὼς ἔκκρινον ἐκείνου τοῦ ἰδιοκτήτου τῆς Πηγῆ-ἑλλης ὅστις ἐμαχαίρωσε τὸν ἀγρονόμον του. — Σὲ παρακαλῶ, υἱέ μου, εἶπεν ἡ Καλὴ Γυναίκα μετ' ὑποκαταστάσεως δὲν ἐπιθυμῶ ἢ ἀναγνώρισις μου ἐκ τῆς Ὀζερραίνης νὰ ἔχη διὰ τὸν σύζυγον τῆς Ἀδελκίδος Σαινισομόν τὰς λυπηρὰς συνεπειὰς, τὰς ὁποίας λέγεις ὑπογέ'ητί μοι λοιπὸν ὅτι θὰ εἴπῃς εἰς ὅλους τοὺς φίλους σου ὅτι παραίτησις τὴν ἑπαυλίαν ἐκούσιν, καὶ ὅτι ὁ αὐθέντης δὲν μᾶς ἔλαμψε τίποτε.

Ὁ ἀγρονόμος τὴν ἐθεώρησε μετ' ὑποκαταστάσεως, ὡς εἰμὴ ἐπίστευεν εἰς τὸν βαθμόν τοῦτον τῆς ἀφοσιώσεως.

— Ὁ διάβολος νὰ μ' ἐπάρῃ, ἂν δύναμαι ποτὲ νὰ εἴπω τοιοῦτον ψεῦδος, ἀνέκραξε πηδῶν ἐπὶ τῆς ἑδρας του. Ἀκούσατε, μητὲρ μου, σὺ εἶσθε μία σοφὴ καὶ ἀγία γυνὴ, σὺ δύνασθε ν' ἀποδώσῃτε καλὸν ἀντὶ κακοῦ, αὐτὸ δὲν με πειραξεῖ. . . Ἀλλ' ἐγὼ, βλέπετε, δὲν ἔχω μῆτε τὴν γενναϊότητα, μῆτε τὴν ἀρετὴν τοῦ νὰ συβιάσω τοιαῦτα πράγματα καὶ ἂν με διεμέλιζον εἰς τέσσαρα τεμάχια δὲν θὰ ἐδύναμην νὰ εἴπω ψεῦδος. Δὲν τὸ κάμνω, ὅχι εἰς τὴν ζωὴν μου, δὲν τὸ κάμνω!

Ἡ Καλὴ Γυναίκα δὲν ἦτον ἀναμφιβόλως συνειθισμένη νὰ βλέπῃ τὸν υἱὸν της τοσοῦτον ἐνεργητικῶς ἐναντιούμενον εἰς τὰς θελήσεις της, διότι εἶπε μετ' ἐκπλήξεως ἀναμίχτου λύπης.

— Διονύσιε, δύνασαι νὰ ὀμιλῆς εὐτῶ πρὸς ἐμὲ, τὴν μητέρα σου, καὶ ἐνώπιον ἐνός ξένου ἀκόμη; Ὁ ἀγρονόμος ἐστράφη πρὸς τὸν Ἀλφρέδον Δουκλέρκ, ὅστις ἦτο μάρτυς, σιωπηλὸς καὶ περιέργως τῆς ἀπροσδοκίτου ταύτης ἐξηγήσεως.

— Ὁ Κύριος Ἀλφρέδος, εἶπε, γνωρίζεις ὅτι σὰς ἀγαπῶ καὶ σέβομαι, μητὲρ μου, καὶ τοῦτο τῷ ἔλεγον πρὸ μικροῦ, ἀλλὰ δὲν θὰ με κατακρίνη, πιστεύω, αὐτὸς διὰ τὸ μίσος μου κατὰ τοῦ ἐνσάρκωμένου αὐτοῦ διαβόλου τῆς Ὀζερραίνης.

Ταῦτα ἐκείνου εἰπόντος, ὁ Ἀλφρέδος ἐνόμισεν ἀναγκαῖον ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὴν μεταξὺ μητρὸς καὶ υἱοῦ ὀμιλίαν ταύτην.

— Συμμερίζομαι ὑπερβαλλόντως τὴν σφοδρὰν λύπην σας, Διονύσιε, εἶπε μετὰ συμπαιθείας, καὶ ἐνοῶ πόσον ἡ θυσία, ἂν σὰς ζητεῖ ἡ μήτηρ σας εἶνε σκληρὰ δι' ὑμᾶς. . . Ἀλλὰ διατί νὰ ἀπελιπίσθησθε; Τί λυπεῖσθε εἰς τὴν Ὀζερραίνην, ἀφοῦ πλέον ὅλοι ἐκείνοι οἵτινες σὰς ἠγάπων κείνται ἐν τῷ τάφῳ; Ἀκούσατε, σήμερον δύναμαι νὰ δια-

θέσω τὴν οἰκογενειακὴν μου περιουσίαν καὶ εἰς ἀποστασιν ὀλίγων λευγῶν ἀπ' ἐδῶ, ἔχομεν μίαν ἑπαυλίαν πολὺ παραγωγικωτέραν τῆς Ὀζερραίνης. Ἐκεῖ θὰ ἦσθε περισσότερο κύριος παρ' ἐμὲ.

— Εὐχαριστῶ, κύριε Ἀλφρέδε, εἶπεν ὁ ἀγρονόμος εὐγνωμόνως, εἶσθε ἄνθρωπος ἀγαθός, σὺ καὶ πάντοτε ἐσκεπτόμενη, ὅτι θὰ ἦμεθα πολὺ εὐτυχεῖστεροι εἰς τὴν Ἰζερραίνην ἂν ἦσθε εἰς τὴν θείαν τοῦ ὑποκριτοῦ αὐτοῦ. Δὲν δύναμαι ὅμως νὰ δεχθῶ τὴν πρότασίν σας, διότι δὲν πιστεύω, ὡς ἡ μήτηρ μου, ὅτι πᾶσα ἔλπις ἀπόλλετο διὰ τὴν ἑπαυλίαν τῆς Ὀζερραίνης. Ὁ Γρανσὺμ θὰ συλλογισθῇ πολὺ πρὶν ἀποπέμψῃ τὸν Διονύσιον Λαμβέρτον καὶ τὴν Καλὴν Γυναίκα.

Ἡ Σουσίαν ὑψώσε τὴν κεφαλὴν περιλύπως μετ' ὑποκαταστάσεως.

— Δὲν θὰ τολμᾷ! ἀνέκραξεν ἐντονώτερον ὁ ἀγρονόμος, δὲν θὰ τολμᾷ διότι γνωρίζω ὅτι εἶνε χαλκός καὶ θὰ φοβηθῇ νὰ ἐκτεθῇ ἀπέναντί μου. Ἀκούσατε, κύριε Ἀλφρέδε, ἐξηκολούθησεν ἀποτόμως καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν ξένον, δὲν θὰ σὰς κρύψω ἤδη ὅτι θὰ λυπηθῶ πολὺ ἂν ἀναχωρήσῃτε ἐντεῦθεν, χωρὶς νὰ παίξῃτε καλὸν καλὸν παιγνίδιον εἰς αὐτὸν τὸν ἄθλιον. Δὲν γνωρίζω τί κάμνει μετ' ἐμὲ τὴν νέαν κυρίαν μας, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὅποιον γνωρίζω εἶνε ὅτι δὲν σὰς ἐλητήμονησεν, ὅσον ὑμεῖς φρονεῖτε. Σὰς εἶπον ὅτι αὕτη ἦτο γαλήνιος, ἤθελα νὰ εἴπω περίλυπος, ὅτι ἦτον ὑπομονητικὴ, ἤθελα νὰ εἴπω δυστυχὴς! Ἡ μήτηρ μου θὰ τὸ ἀρνήσῃ, ἀλλ' ἐγὼ εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ Ἀδελκίς δὲ Σαινισομόν λυπεῖται διότι ἐνομφεῖθῃ ἄνθρωπον, τὸν ὅποιον δὲν ἀγαπᾷ, καὶ θὰ λυπηθῇ ἀκόμη περισσότερο ἂν μάθῃ ὅτι εἶσθε ἐδῶ.

— Σιώπησε, υἱέ μου, σιώπησε! ἀνέκραξεν ἡ Καλὴ Γυναίκα μετὰ ταραχῆς.

— Σὰς λέγω ὅτι σὰς ἀγαπᾷ ἀκόμη, ὑπέλαβεν ὁ ἀγρονόμος παραφερόμενος ἐκ τοῦ μίσους τοῦ δὲν ἠγάπησεν ἄλλον πλὴν ὑμῶν, καὶ ἡ μήτηρ μου, εἰς ἣν ἐμπιστεύεται τὰ πάντα, θὰ σὰς τὸ ὀμολογήσῃ, ἂν θέλῃ νὰ φανῇ εὐλαβής. Ὁ Γρανσὺμ ὑπαπέτειε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἂν ἐμάνθανεν ὅτι εἶσθε ἐδῶ, ἤθελεν ἀποθάνει ἐκ τῆς ζήλοτυπίας του. Δάβετε μόνον τὸν κόπον νὰ ὑπάγῃτε εἰς τὸν πύργον καὶ βλέπετε τί θὰ συμβῇ.

Τὴν θετικὴν ταύτην διομολογίαν ἀκούσας ὁ Ἀλφρέδος ἠγέθη μετὰ ζωηρότητος καὶ ἀνέκραξεν.

— Εἶνε τοῦτο δυνατόν! Διονύσιε, μὴν ἀπατάσθε; Ἐγνωρίζω ὅτι ἡ Ἀδελκίς δὲν ἐδύνατο τόσον τα-

χέως νά λησμονήσῃ τὰς ἐπισήμους ὑποσχέσεις ἃς ἔκαμεν ἐνώπιον τοῦ ἀδελφοῦ τῆς καὶ τοῦ Θεοῦ. Εἶνε δυστυχῆς, λέγετε; Ἄναμφιβόλως ἐν τῷ γάμῳ τούτῳ ὑπάρχει αἰσχρότης τις ἐκ μέρους τοῦ φαύλου αὐτοῦ Γρανδάμ. . . Λοιπὸν θὰ τὴν ἴδω, θὰ μάθω παρ' αὐτῆς τὴν ἀλήθειαν, καὶ δυστυχία εἰς αὐτὸν, ἂν ἐτόλμησε νὰ τὴν ἐξαπατήσῃ διὰ τινος ψεύδους.

— Τὸν ἀκούεις; εἶπεν ἡ Σουσάννα μετ' ἀπελπίσας ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν υἱὸν τῆς ἔννοεις ὁποῖων δυστυχιῶν δύνασαι νὰ γείνης παρτίτος; Διονύσιε, δύνασαι νὰ μὴ μεταμεληθῆς διὰ τοὺς ἀφρονας λόγους τοὺς ὁποῖους ἐπρόφερες;

Εἶτα στραφείσα πρὸς τὸν Ἀλφρέδον, ὑπέλαθε μὲ τόνον ἰκετευτικόν.

— Ἢ! μὴ τὸν πιστεύητε, κύριε Δουκλέρκ, ἀπατάται, παραφέρεται. Τὸ μῖσος καὶ ἡ ὀργὴ τὸν παρασύρουσιν, οὐδὲν εἶδεν, οὐδὲν ἤκουσεν. . . Ἡ Ἀδελαΐς εἶνε σύζυγος τρυφερὰ καὶ ὑποτεταγμένη ἀγαπᾷ, σέβεται τὸν πατέρα τοῦ τέκνου τῆς. . . Ἄν αἱ ἀφρονες παρορμήσεις τοῦ υἱοῦ μου σᾶς πείσωσι νὰ ταραξήτε τὴν ἀνάπαυσιν τῶν κυρίων μας θὰ τὸν καταρῶμαι ὅσον ζῶ.

Ὁ ἀγρονόμος εἰς τὸν λόγον τοῦτον ὕψωσε ζωηρῶς τὴν κεφαλὴν.

— Μῆτέρ μου, εἶπε μετὰ περιαλοῦς ἀπλότητος, ὅ,τι λοιπὸν εἶπον εἶνε τόσῳ κακόν;

— Ἐκαμὲς πράξιν κακὴν, υἱέ μου, ἀπεκρίθη ἡ Σουσάννα.

Οὐδέποτε ἡ Καλὴ Γυναῖκα μετεχειρίσθη τὸν Διονύσιον μετὰ τσαύτης σκληρότητος, ὥστε οὗτος λησμονήσας πᾶσαν ἄλλην θλίψιν, ἐφάνη βαθέως συγκεκνημένος. Ἄφησε λοιπὸν τὴν κεφαλὴν του νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖράς του καὶ ὀλολυγμοὶ μύχιοι ἐξῆλθον τοῦ στήθους του. Βαθεῖα δ' ἐπεκράτησε τότε σιωπὴ.

Οἱ ὑπνέται καὶ αἱ θεράπαιναι, αἵτινες ἐπερίμενον εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον ὅπως οἱ κύριοι των σκεφθῶσι καὶ περὶ τοῦ δειπνοῦ, ἤκουσαν μεμονωμένας τινὰς λέξεις ἐκ τῆς συνομιλίας ταύτης. Τινὲς ἐλθόντες ἐβρίψαν διὰ τοῦ κλειθροῦ βλέμμα ἐταστικὸν ἐν τῷ δωματίῳ, ἀλλὰ πάντοτε αἱ κραυγαὶ καὶ τὸ σύνοφρον τῶν συνδιαλεγομένων τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν. Ἡ σιωπὴ λοιπὸν, ἣτις ἐπεκράτει τότε, τοὺς ἐπέσειεν ὅτι ἦτον ἡ κατάλληλος στιγμή νὰ ἔλθωσι ν' ἀναγγείλωσιν ὅτι τὸ δειπνὸν ἦτο ἕτοιμον. Ἡ μάγισρος Λουίζῶνη, ἀπεφάσισε νὰ εἰσέλθῃ, ἐν τῇ θεᾷ ὁμῶς τῆς κατηφείας, ἣτις

ἐπεσκίαζεν ὅλων τὰ πρόσωπα, δὲν ἤξευρε τί νὰ εἶπῃ, ἀλλ' ἔμεινε σιωπηλὴ ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης, ἐνῶ οἱ ὑπνέται τῆς ἐπαύλεως παρετήρουν ἀπλήστως ἀπὸ τὴν φλιάν τῆς θύρας.

— Λοιπὸν, Λουίζῶνη, ἠρώτησεν ἡ Κ. Λαμβέρτου μετ' αὐστηρότητος, τί θέλεις;

— Κυρία! . . ὑπετονθόρισεν ἡ δύστηνος καὶ ἀγροῖκος γυνή, καὶ οὐδὲν ἄλλο εἶπε.

— Τί θέλει; ἀνέκραξεν αἰφνης ὁ ἀγρονόμος μετ' ὀφθαλμοὺς ἐκτετακτοῦ καὶ ἐγσιρόμενος; θέλει αὐτὴ καὶ οἱ ἄλλοι νὰ μάθωσι πῶς ὁ κύριός των κλαίει; θέλουσι νὰ ἴδωσι τὸν Διονύσιον Λαμβέρτον χύνοντα δάκρυα, ὡς παιδίον τὸ ὁποῖον ἐδάρη; Καλὰ, ἂ; ἴδωσιν, ἀλλ' ἂς σπεύσωσι, διότι ἔχω ἀκόμη ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς ἀγρείας αὐτῆς διὰ νὰ τὴν μάθω νά. .

Ἄν εἶχε δύναμιν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἀλλ' ἐπέσειεν πάλιν ἐπὶ τῆς ἔδρας του, καταληφθεὶς ὑπὸ μεγαλειτέρας θλίψεως. Εἰς τὰς πρώτας δὲ λέξεις, ἡ Λουίζῶνη ἔφυγε καὶ οἱ περίεργοι ἔκλεισαν τὴν θύραν μετ' ἐκπλήξεως. Νέα σιωπὴ ἐπεκράτησεν εἰς τὸ δωμάτιον τέλος δὲ ἡ Κ. Λαμβέρτου πλησιάσασα εἰς τὸν υἱὸν τῆς, τῷ εἶπε μετὰ πραότητος.

— Διονύσιε, ἡ λύπη μας δὲν πρέπει νὰ μᾶς κάμῃ νὰ λησμονήσωμεν τὰ καθήκοντα τῆς φιλοξενίας. . Ἄς συλλογισθῶμεν ὅτι ὁ ξένος μας εἶνε κεκοπιακῶς, ὅτι ἔχει ἀνάγκη τροφῆς ἴσως, καὶ ἡ Λουίζῶνη, νομίζω, ἦλθε νὰ μᾶς ἀναγγείλῃ ὅτι τὸ δειπνὸν εἶν' ἕτοιμον.

Ὁ ἀγρονόμος προσεπάθησε νὰ λαλήσῃ, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθη καὶ διὰ νεύματος μόνον προέτρεψε τὴν μητέρα του νὰ φροντίσῃ περὶ τοῦ ξένου.

— Ἀλλὰ σὺ, Διονύσιε, θὰ παραδοθῆς πλέον ὀλοσχερῶς εἰς τὴν λύπην; δὲν ἔρχεσαι μεθ' ὑμῶν εἰς τὴν τράπεζαν;

Ὁ πτωχὸς Λαμβέρτος ἀνένευσε τὴν κεφαλὴν μετὰ τρόπου εἰρωνίαν ἐμφαίνοντος καὶ ἐψιθύρισε μὲ φωνὴν ἠλλοιωμένην.

— Ἐφαγα τώρα. Καὶ ἐπανεπέσειν εἰς τὴν θαρραθυμίαν αὐτοῦ.

Ἡ Σουσάννα δὲν διεκινδύνευσε νὰ τὸν παρορμήσῃ, ἐπιμένουσα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου καὶ προσεκάλεσε τὸν ξένον νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ. Καὶ ὁ Δουκλέρκ ἐπεθύμει ν' ἀρνήθῃ τὴν πρόσκλησιν, ἀλλὰ τσαύτη ἐπιτακτικότης ἐνυπῆρχεν εἰς τὴν χειρονομίαν τῆς Κ. Λαμβέρτου, ὥστε ὑπήκουσε πάραυτα. Ὁ δὲ ἀγρονόμος ἔμεινεν ἀκίνητος καὶ σκυθρωπὸς εἰς τὴν θέσιν του.

— Σκληρῶς προσεβλήθη, εἶπεν ἡ Καλὴ Γυναῖκα

εἰσάγουσα τὸν ξένον τῆς εἰς αἶθουσαν, ἐν ἣ ἦτο παρατεθειμένον μέτριον καὶ λιτὸν δειπνόν· ἀλλὰ γνωρίζω τὸ μέσον νὰ τὸν πρᾶνω. Πρέπει νὰ τὸν αφήσω νὰ σκεφθῇ, καὶ αὔριον, εἶμαι βεβαία, θὰ τὸν πείσω νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλω. . . Ἀλλὰ σεις Κ. Δουκλέρκ, θὰ ἦθε ὁ μόνος ὅστις θ' ἀρνήθῃτε νὰ θυσιάσῃτε τι ὑπὲρ τῆς ἡσυχίας τῆς Ἀδελαΐδος δεξαινομένον;

— Σᾶς ἐννοῶ, κυρία, ἀπεκρίθη ὁ Ἀλφρέδος, μὲ ὕρας σκεπτικόν, καθεζόμενος μηχανικῶς παρὰ τῇ τραπέζῃ. Λοιπὸν, συγκατανεύω καὶ ἀναχωρῶ, χωρὶς νὰ προσπαθῆσω νὰ τὴν ἴδω, χωρὶς νὰ τῇ λαλήσω θ' ἀναχωρήσω αὔριον τὸ πρωτὶ, καὶ ἴσως εὑρετέ κατὰ τινα ἡμέραν τὴν περιστάσιν νὰ τῇ εἴπητε ὅ,τι ἔκαμα διὰ ν' ἀπαλλάξω αὐτὴν μιᾶς δυσχεροῦς στιγμῆς.

— Μὴ ἐλπίζητε νὰ τῇ εἴπω τοῦτο, ὑπέλαθεν ἡ Καλὴ Γυναῖκα, δὲν θὰ τὸ εἴπω ποτέ. Πρέπει νὰ ἦνε νεκρὸς ὁ εἰς διὰ τὸν ἄλλον, καὶ δὲν θὰ ἦμαι ἐγὼ ἐκείνη ἣτις θὰ ἐξεγείρῃ τὸ παρελθόν.

Ἡ παρουσία τῆς Λουίζῶνης, ἣτις ἦλθεν ἵνα ὑπηρετήσῃ εἰς τὴν τράπεζαν, ἐμπόδισε τὴν Κυρίαν Λαμβέρτου νὰ ἐξακολουθήσῃ, καὶ ἤρξατο λοιπὸν ποιῶσα τὰς τιμὰς τῆς τραπέζης μετὰ χάριτος καὶ ἡσυχίας, ὡς ἂν ἡ ἀτυχῆς μεταλλαγῇ, ἣτις ἔμελλε νὰ ἐπέλθῃ ἐν τῇ θέσει τῆς, ἐν ταῖς ἔξῃσι καὶ ταῖς συμπαιθείαις τῆς, εἶχον ὅλως λησμονηθῇ.

Ἐν τούτοις τὸ δειπνὸν ὑπῆρξε σκυθρωπὸν, καὶ ὡς εὐκόλως δυνάμεθα νὰ εἰκασώμεν, οὔτε ὁ εἰς, οὔτε ὁ ἄλλος τὸ ἐτίμησεν εἰς τὸ τέλος δ' αὐτοῦ εἰσῆλθεν ἐν τῷ ἐστιατορίῳ ὁ Διονύσιος κατηφῆς καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς νεύοντας χαμαὶ, καὶ ἐκαθέσθη σιωπηλῶς εἰς τὴν συνειθισμένην θέσιν του· εἶτα δὲ, μηχανικῶς πᾶς, ἔσυρε πρὸς ἑαυτὸν τὰ διάφορα ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐδέσματα καὶ ἤρξατο νὰ τρώγῃ, πάντοτε σιωπηλῶς, μὲ ἀδδηφαγίαν, ἣτις ὁμοιάζει φρενήτιν. Ἡ Κ. Λαμβέρτου καὶ ὁ Δουκλέρκ τὸν παρετήρουν περιλύπως καταβροχθίζοντα, σχεδὸν χωρὶς νὰ αἰσθάνηται, ὅ,τι ἐδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ πρὸς τροφὴν πολλῶν ἀνθρώπων. Ἄλλ' ὁ Διονύσιος αἰφνης, ὡς προσβληθεὶς ὑπὸ ἀκαριαίας τινὸς ἰδέας, ἄφησε νὰ πέσῃ τὸ τεμάχιον ὅπερ ἔφερον εἰς τὸ στόμα του, ἀπώθησεν ἀποτόμως τὸ χειρομακτρὸν αὐτοῦ, καὶ ὕψωσε τὴν χεῖρα πρὸς τὸ μέτωπον, ὡς εἰ ἠσθάνετο δριμύεις ἐν αὐτῷ πόνους, εἶπε μὲ φωνὴν βραχνῶδη.

— Ἀλλὰ τί διάβολον κάμνω ἐγώ;

Εἶτα ἠγέρθη διὰ κινήσεως σπασμωδικῆς, ἐβρί-

ψε τὴν ἔδραν του μακρὰν καὶ ἐξῆλθε κατεσπευσμένως. Ἦκουσαν τὴν κλίμακα τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸν θάλαμόν του τρίζουσαν ὑπὸ τὰ βαρῆα σιδηρόφρακτα πέδιλά του· ἡ δὲ Κ. Λαμβέρτου, καὶ τοὶ δεῖξασα μέχρι τοῦδε μεγίστην ὑπομονήν, δὲν ἐδυνήθη πλέον νὰ περιστείλῃ τὴν ταραχὴν τῆς, καὶ ἠγέρθη ἐν τάχει.

— Οὐδέποτε εἶδον τὸν Διονύσιον τοσοῦτον περιαλγῆ, εἶπε περίφροντις, καὶ φοβοῦμαι μὴ δὲν δυνήθῃ νὰ τὸν πρᾶνω τόσον εὐκόλως, ὅσον ἠλπίζον. Συγχωρήσατέ με, κύριε Ἀλφρέδε, διότι ἐν στιγμαῖς τοσοῦτον ἐποδύνομαι, μίαν μῆτηρ πρέπει νὰ προσέχῃ καθ' ὀλοκληρίαν τὸν υἱὸν τῆς. . . Πρέπει ἀπολύτως νὰ ἴδω τί κάμνει αὐτὸς ὁ ἄμοιρος Διονύσιος, τὸν ὁποῖον μετεχειρίσθη ἴσως μεθ' ὑπερβαλλούσης αὐστηρότητος.

Καὶ χαιρετήσασα αὐτὸν διὰ νεύματος ἐξῆλθε τοῦ ἐστιατορίου, ἀφήσασα ἐν αὐτῷ τὸν Ἀλφρέδον μόνον, ὅστις ἴσως δὲν ἐλυπήθη, διότι τὸν ἄφησε ν' ἀναπαυθῇ ἐν τῇ μοναξίᾳ ἀπὸ τὰ σφοδρὰ αἰσθήματα, ἅτινα τὸν κατεσπάρασσον ἀπὸ τινων ὤρων. Καὶ λοιπὸν ἀπεσύρθη εἰς σκοτεινὴν τινα γωνίαν, ἵνα μὴ κατοπτεύηται ἐκ τοῦ πλησίον ἀπὸ τοὺς ὑπνέτας, καὶ ἐκεῖ ἔμεινε σκεπτόμενος. Ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς του, εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ἀγρονόμου, ἤκουεν ἐκ διαλειμμάτων κραυγὰς μυχιούς διασχίζουσας τὸ εὐσθενὲς στήθος τοῦ Λαμβέρτου, καὶ τὴν πρᾶξιν καὶ ἐμμελῆ φωνὴν τῆς Καλῆς Γυναίκης, ἣτις προσεπάθει νὰ τὸν παρηγορήσῃ. Εἰς δὲ τὸ παρακείμενον δωμάτιον ὅλοι οἱ ὑπνέται καὶ αἱ θεράπαιναι τῆς ἐπαύλεως ἦσαν συνηγμένοι περὶ τὴν ἐστίναν τοῦ πυρός καὶ ἠρώτων ἀλλήλους ταπεινῇ τῇ φωνῇ καὶ μετ' ἐκπλήξεως, ὁποῖα ἄρ' ἔγε δυσυχία ἐνέσκυψεν ἐπὶ τῆς οἰκίας ταύτης, τῆς τῶς τοσοῦτον εὐδαίμονος.

Ἐν τούτοις ὁ θόρυβος εἶχε διασκεδασθῆ εἰς τὸ ἄνω ὀρόφωμα, μετ' οὐ πολὺ δ' ἡ Κ. Λαμβέρτου εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἶθουσαν ἔνθα παρέμενεν ὁ Δουκλέρκ.

— Δὲν σᾶς παρέσχομεν τόσῳ καλὴν φιλοξενίαν, κύριε Ἀλφρέδε, εἶπεν ἡ Καλὴ Γυναῖκα μελαγχολικῶς, ὥστε δὲν θὰ παραιτήσῃτε μετὰ λύπης οἰκίαν, ἐν ἣ τὰ πάντα διάκεινται πενθίμως.

— Ὅπου καὶ ἂν ὑπάγω πλέον, κυρία, ἀπεκρίθη καὶ ὁ Ἀλφρέδος περιλύπως, δὲν θὰ ζητήσω περισσότερον τὴν φαιδρότητα, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν, ἐπιτρέψατέ μοι, πρὶν ἀναχωρήσω, νὰ σᾶς ἀπευθύνω μίαν παράκλησιν.

— Όσοι ανήκουν
— Γνωρίζω ότι η Άδελφίς; εξ ευσεβείας έκτισαν
εις τὸ ἔλος τῆς Σαιντέβης, πλησίον τοῦ μέρους,
ἐνθα ἀπόλετο ὁ ἀδελφός της, ἐκκλησιδίων τι, ἐν
ὧ κείνται τὰ λείψανα τοῦ δυστυχούς Γουστάβου.
Δὲν θέλω νὰ ἐγκαταλείψω τὴν Όζεραιὴν διὰ πο-
λὸν χρόνον, ἀν ἔχει διὰ πάντοτε, πρὶν ὑπάγω νὰ
χύσω ἐν δάκρυ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ καλλιτέρου μου
φίλου, ἐκείνου μεθ' οὗ πάσαι αἱ ἐλπίδες μου ἐ-
σέσθησαν.

Ἡ Καλὴ Γυναίκα πρετίτηεν ἀκαρδιαικῶς ἐπὶ μίαν στιγμήν τὸν Ἀλφρέδον, καὶ εἶτα ὑπέλα-
θε μὲ ἦθος περίφροντι.

— Ἴσως εἰς τὸ βέλος τῆς ψυχῆς σας ἐγκείται, ὑπερβολικὰ τις, τὴν ὁποίαν προσπαθεῖτε νὰ ἀ-
ποκρίψετε καὶ ἀπὸ ὑμᾶς αὐτὸν. Ἄλλ', ἀδελφόν μου,
κύριε, ἢ ἐπιθυμία σας μοι φαίνεται ἀξέπικνος
καὶ δὲν ἔχω τὴν γεννικιότητα νὰ σας ἀρνῶμαι τὴν
παρηγορίαν ταύτην. Ἔχω μίαν κλειδα τῆς ἐκκλη-
σίας, διότι ἐγὼ ἔχω τὴν φροντίδα τοῦ νὰ περικου-
σῶ με ἀνθ' ἑαυτοῦ θυσιαστήριον, ὑπερκαλύπτει τὸν
τάφον. Δύριον τὸ πρῶτον λοιπὸν, πρὶν ἀναχωρήσετε,
θὰ σας ὁδηγήσω ἐγὼ αὐτὴ εἰς τὸ ἐκκλησιδίων,
καὶ ὁ Θεὸς ἅς σας κρίνει, ἀν ἔχηται ἄλλην πρόθεσιν,
παρὰ νὰ εἴπητε ἐν τελευταίον χαίρε εἰς τὴν κόριν
τοῦ φίλου σας.

Καὶ χωρὶς νὰ περιμένῃ ἀπάντησιν τοῦ Δου-
κλήρα, προσκαλέσασα μίαν ὑπερέτριαν, τὴν διέτα-
ξε νὰ ὁδηγήσῃ τὸν ξέγον εἰς τὸ δωματίον, ὅπου
τὸ εἶχε προπαρασκευασθῆ.

Ἡ νύξ, ὡς δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, διήλθεν ἐν
τῇ ἐπαύλει λυπηρὰ καὶ τεταραγμένη. Ἐν τούτοις
ὅταν ἀνέλαμψεν ἡ ἡμέρα, ὁ ξένος εἶχεν ὑποκύψει
εἰς τὴν κόπωσην καὶ ἐνομιμάτο ὑπνον ἐλαφρὸν καὶ
πλήρη ἀναρῶν ἐνέργειων, ὅτε κτύποι τινες γενόμε-
νοι σιγαλῶς ἐπὶ τῆς θύρας, τὸν ἀρύπνισαν. Ἦτιν
ἢ ὑπερέτρια, ἐλθοῦσα νὰ τῷ ἀναγγεῖλῃ ὅτι ἡ Κ.
Λημδέστου τὸν ἀπερίμενον ὅπως πραγματοποιήσῃ.
Ἐν ὀλίγαις στιγμήσι ἐνδύθει, ἡτοιμάσθη ὅπως ἀνα-
χωρήσῃ, ὅτε δὲ κατέλθει εἰς τὴν κάτω αἴθουσαν,
εἶρε τὴν Καλὴν Γυναίκα περικυκλωμένην ἀπὸ τού-
των ὑπηρετίας καὶ τὰς θεραπεύουσας της, αἵτινες τῇ ἐλά-
λουν ταπεινῇ τῇ φωνῇ. Προσελθόντος δὲ τοῦ Ἀλ-
φρέδου, αὐτὴ ἐστράφη πρὸς αὐτὸν με ὄφρα πρόσ-
χηρι, καὶ τῷ εἶπε μετὰ τὰς πρώτας φιλοφρονή-
σεις, δεκνύοντα τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης προπαρα-
σκευασμένα κυμβία τοῦ καφέ.

— Ἡλπίζον ὅτι ὁ Δι' οὐσίος ἦθελε μὲν τιμῆται διὰ

τῆς παρουσίας του εἰς τὸ πρόγευμα, ἀλλὰ μοι εἶ-
πον ὅτι ἐξῆλθε λίαν πρῶτ', χωρὶς νὰ γνωρίζωσι ποῦ
ὑπῆλθεν. Ἔχω σκοπὸν νὰ τὸν ἐπιπλήξω ὀλίγον,
ὅταν ἐπανέλθωμεν τοῦ περιπάτου ἐντούτοις γνω-
ρίζετε τὴν παρουσίαν κατὰ τῆσιν μας καὶ ἐλπίζω
νὰ ἦσθε ἐπιεικῆς εἰς τὰς ἐλλείψεις τοῦ πτωχοῦ
υἱοῦ μου. Ἀλλ' ἄς σπεύσωμεν, κύριε Ἀλφρέδε, διό-
τι τὸ ἐκκλησιδίων ἀπέχει ἀπ' ἐδῶ πλέον τῆς μίσε
καὶ ἡμισεῖς λεύγαι; ἄλλως τε καὶ ὀδὸν δυνάμε-
θα ν' ἀπαντήσωμεν.

— Τί, κυρία;
— Πρόσωπον τὸ ὅποιον δὲν πρέπει νὰ ἰδῆτε, εἶ-
πεν ἡ Καλὴ Γυναίκα μετ' αὐστηρότατος. Ἀλλὰ σας
ἐπικαλαμβάνω, ἃς σπεύσωμεν, καὶ σκεῖθητε ὅτι
ὅσον καιρὸν δάπανῶ δι' ὑμᾶς, τὸν ἀφαιρῶ ἀπὸ τὸν
υἱόν μου, ἀπὸ τὸν πτωχὸν μου Διονύσιον, ὅστις
τὴν ὄραν ταύτην ἔχει τὸσπύ ἀνάγκην παρηγορίας.

III

Ἡ πρώτη ἦτο ψυχρὰ καὶ ὀμιγλώδης, ὁ δὲ ἀνα-
τέλλων ἥλιος μόλις ἐδύνατο νὰ διαπεράσῃ τὰς
λευκὰς ἀναθυμιάσεις, αἵτινες ἐξεπέμποντο ἐκ τῶν
περυφῶρων, τῶν ὁποίων ὁ πύργος ἦτο κέντρον.
Ἐν τούτοις ὡς διὰ λεπτοῦ ὑφάσματος, διακρίνετο
τὰ σχῆμα τοῦ οἰκοδομήματος, ὅπου ἐπικάλυ-
πτον ἐναέριον ἀνεμοδείκται, τὰ χλοερὰ ἐδάφη
τῆς κοιλάδος, ἧτις τῷ ἐχρησίμευον ὡς βάσις,
αἱ ἐν τῇ παράθῃ περυστημέναι αἰγεῖροι, οἱ κτρι-
νόχοροι ἄγροι, οἱ ἰλομανεῖς λειμῶνες τῆς ἐπαύ-
λειῶς; εἶτα, ὀλίγω παρῆκει, ἐφαίνοντο τὰ ἀργυρέν-
τα τῆς λίμνης ὕδατα, περιωρισμένα ἐν τῇ κοίτῃ
τῶν ὑπὸ βύρλων καὶ ἐτέρων ἐνὸδρων δένδρων. Ἀὔ-
ρα τερπνὴ ἐπὶ ὀμίχλῃ ἐναχοῦ τὴν ὀμιγλῆν καὶ τὴν κα-
θίστα μᾶλλον πυκνὴν, ἐνῶ τὸ ἀντίθετον μέρος τῆς
εἰκόνης παρίστατο καὶ ὄλην αὐτῆς τὴν καθαρότη-
τα καὶ τὴν λάμπριν τῶν χρωμάτων της ὥστε καθ'
ἐκάστην στιγμήν ἐγεννῶντο νέα ἀπόψεις, ἀποτελέ-
σματ' αἰῶς καὶ φωτός, τὰς ὁποίας ὁ ὤχρος ἦ-
λιος, ἐρῶσον ἀνέτελλεν ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος, ἐξήρ-
νιζεν.

Ἡ εὐρύχωρος αὐτὴ παιδιάς, οὕτως ὑπὸ ἐπιχρύ-
σεως ἀναθυμιάσεων καλυπτομένη, ἤθελεν ἔχει
χαρακτῆρά τινι μελαγχολικόν, ἀν χίλιοι θόρουβοι
διάφοροι, ἐκ παντοίων διεσπῶσεων ἀκουόμενοι,
δὲν ἐδίδον ζωὴν εἰς τὴν μοναξίαν. Σταγόνες δρό-
σου ἐπιπτον ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον εἰς ἐκάστην
πνοὴν τῆς αὐρᾶς ἐπὶ τῶν μεγάλων δένδρων, Ὄκ-
νοι ἐξέβηλιν τοῦς παραδόξους μυκηθμούς των εἰς
τὰ γυμνωσασαρχεῖα τοῦ ἔλους, ἐνῶ τὰ μικρὰ πτηνὰ

ἀρχίζον, εἰς τοὺς κήτους τοῦ πύργου τὰ ποιέ-
λα καὶ ζωπρὰ αὐτῶν καλαθόματα. Ἐκ δια-
λειμμάτων τριγμοὶ μακτίγων, ἄσματα περιχα-
ρᾶ ἠκούοντο ἐκ μέρους τῆς μεγάλης ὁδοῦ, ἢ πυ-
ρροβηλισμοὶ μεμονωμένοι ἀντήχουν μακρόθεν ἐν
τῷ μέσῳ τοῦ ἔλους, ἀναγγέλλοντες ὅτι ἐπιτήδειοι
πικαρδαὶ κύνες εἰ ὠφέλοῦντο τοῦ καλοῦ καιροῦ ἡ-
ρῶντες ἐνδρα πτηνά.

Καὶ τοιαῦτα οὗτα ἢ φθινοπωρινῇ αὐτῇ πρωτῇ
δὲν ἐστερεῖτο θεληγῆρων, τὸνναντίην μάλιστα ἡ-
ρίζεν ὅπως τις καταφρονήσῃ πάντα κίνδυνον διὰ
ν' ἀναπνεύσῃ τὸν ἀσπῆρον καὶ εὐχάριστον αὐτῆς
ἀέρα. Τοιουτοτρόπως ἐν παράθῃ τοῦ πύργου
ἠνοήθη εἰς τὸ πρῶτον ὀρόφωμα, καὶ νύκ γυνὴ ἀ-
τημελήτως, ἀλλὰ κομφῶς περιεβλημένη μεταξί-
νη ἐσθῆτα, ἐφάνη ἐπὶ τοῦ ἐξώστου θαυμάζουσα
ἐν-σιωπῇ τὴν χωρογραφίαν ταύτην, ἢ ἦτον ὁ
ποιητικώτερος στολισμός.

Ἡ γυνὴ αὐτὴ εἶχε μίαν τῶν ἐπιχαρίτων καὶ
καθάρων ἐκείνων φυσιογνωμιῶν, αἵτινες εἰσιν ὁ
τύπος τῆς ἐκφραστικῆς καὶ εὐφραδοῦς ὠραιότη-
τος. Ἡ γλυκεῖα χορῶ τοῦ κανονικοῦ προσώπου
της, οἱ ζωπρὸι καὶ πλήρεις πυρὸς ὀφθαλμοὶ της,
ἡ μαύρη κόμη της, ἡ βρόστρηγοὶ τινες διέφευγον
μὲ ἀταξίαν θελακτικὴν ὑπὸ τὰ τρίχαπτα τοῦ κρη-
δέμου της, ἀνῆγγελλον γυναίκα ζωπρῶτάτων πα-
θῶν, ἀμὰ ταῦτα ἦσαν εἰς τὴν ἐξασφίν των. Ἐφαί-
νετο ὅτι εἶχεν ἠλικίαν εἰκοσὶν ἢ εἰκοσι δύο ἐτῶν
τὸ πάλιν, καὶ, παρὰ τὴν νεότητά της, ἐκέκτητο
σοβαρότητα τινι, ἧτις ἐπέβηκε τὸν σεβασμὸν.
Καθ' ἣν δὲ στιγμήν ἐκλινεν οὕτω πρὸς τὸ παρά-
θυρον, ἐδύνατό τις εἰπεῖν ὅτι ὀφθαλμοὶ της εἶχε ἄ-
ραχθῆ ὑπὸ τινος ἀνίατοῦ λογιζομένου τὸν ἐπιπὸν ἠθελε
νὰ δικτακιδάσῃ διὰ τῆς θέας τῆς ἐξυπνοῦτος τύ-
σεως ἀλλ' ἐκ τοῦ τρόπου μεθ' οὗ περιεπλάνα τὸ
βλέμμα της εἰς τοὺς ἀγρούς, ἐδείκνυεν ὅτι οὐδό-
λωσ παρετήρει αὐτὴν καὶ ὅτι μέριμνα κρύφει ἐ-
πάρασαν τὴν μελαγχολικὴν θεωρίαν της. Ἡ γυνὴ
αὐτὴ ἦν ὁ Ἀδελφὸς Γρανσάμ, ἡ κυρία τοῦ πύργου
καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ δυστυχούς αὐτοῦ Γουστάβου δὲ
Σαιντομόν, οὗ ὁ ἀγρονόμος εἶχε τὴν προτεραιάν
διηγεθῆ τὸ οἰκτρὸν τέλος.

Ἀπὸ ἐνὸς ἤδη τετάρτου τῆς ὥρας, αὐτὴ εὐρί-
σκετο εἰς σὴν σκεπτικὴν ταύτην στάσιν, ὅτε τὸ
βλέμμα της τὸ τόσῳ ἀσχημένον καὶ ἀδιάφορον
πρὸ μικροῦ, ἐφάνη προσελαύμενον εἰς ἰδίον τι ση-
μαίον τοῦ ὀρίζοντος καὶ προσπαθοῦν νὰ διεισδύσῃ
εἰς τοὺς διαφανεῖ ἀγρούς, αἵτινες ἐδίδον εἰς ἕλα

τὰ ἀντικείμενα σχῆμα ἀμφίβολον. Ὅ,τι προσείλ-
κυεν οὕτω τοὺς ὀφθαλμούς της, ἦσαν δύο ἄνθρω-
ποι βυθίζοντες διὰ τοῦ λειμῶνος στενήν τινα ἀτρα-
πόν, εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων βημάτων ἀπὸ τοῦ πύ-
ργου. Ἀναμριθόλωσ ἡ παρουσία των ἐν τῇ διευθύν-
σει ταύτῃ εἶχε πολὺτιμον σημασίαν διὰ τὴν Ἀδε-
λαΐδα, διότι ἐκλινεν αὐτὴ ζωπρῶς ἐπὶ τοῦ ἐξώ-
στου, ψιθυρίζουσα μετὰ ταραχῆς.

— Ὡ! ἀναμριθόλωσ εἶνε αὐτὴ, εἶνε ἡ φιλοκτι-
μου Σουσάννα, τὴν ὁποίαν συνοδεύει ὁ υἱὸς της,
δυστυχεῖς! Ἐμαθον πλέον τὰ πάντα καὶ θὰ διηλ-
θον νύκτα πολὺ κακὴν. Καὶ ὅμως ὑπάγουσιν εἰς
τὸ ἐκκλησιδίων, ἴσως διὰ ν' ἀπευθύνωσι τὸ τε-
λευταίον χαίρε εἰς τὸν ἀγαθὸν καὶ γενναῖον φίλον
των! . . Ἀλλὰ πόσον ἀχάριστος εἶμαι, προσέθηκε
φέρνυσα τὸν λιχανὸν πρὸς τοὺς μῆνιγγας με ἦθος
περίφροντι, δὲν εἶνε σήμερον ἢ δευτέρα σεπτεμ-
βρίου; δὲν εἶνε ἡ ἐπέτειος ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ δυστυ-
χῆς μου ἀδελφός . . ὦ ναί, ἐνθυμοῦνται καλ-
λίτερον ἐμοῦ καὶ ὑπάγουσι νὰ κομηῆσῃσι τὰ ἐκ-
κλησιδίων με ἀνθ'. Ἐχοῦσι δικαίον, διότι ὁ Γου-
στάβος τοὺς ἠγάπα ὅλους, ἐκεῖνος δὲν τοὺς ἐδίω-
ξε, καὶ ὅμως ἐγὼ, ἀσθενῆς γυνὴ . . Ὡ! ἀν ἡ-
δυνάμην νὰ τοὺς προφθάσω, ἤθελον τοῖς ὀμιλήσει,
ἤθελον τοῖς δώσω νὰ ἐνοήσωαι . . Καὶ διατί
ἔχει; θὰ ὑπάγω, θά . .

— Τί βλέπετ' ἐκεῖ, κυρία; ἠρώτησεν αἰφνης ὀπι-
θεν φωνῇ τις μελιτώδης, ἧτις τὴν ἔκαμε νὰ φρε-
κίσῃ. Καὶ στραφείσα μετὰ εἴδους τινος τρόμου
ἀνεγνώρισε τὸν σύζυγόν της, ὅστις εἰσῆλθεν εἰς
τὸν θαλαμὸν της χωρὶς αὐτὴ νὰ τὸν ἀκούσῃ.

Ὁ Κάρολος Γρανσάμ ἦτον, ὡς καὶ ὁ Ἀλφρέδος
Δουκλήρα, υἱὸς ἐνὸς ἐργαστασταρχοῦ, ὅστις πολὺν
χρόνον πρὶν τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἀρχεῖται ἡ ἱστο-
ρία, εἶχεν ἀποσπῶθαι τοῦ ἐμπορίου μετὰ περιουσίαν
ἀρκοῦσαν ὅπως ζῆσῃ ἐντίμως εἰς ἐπαρχίαν. Καί-
τοι ὁ ἕλκων τὸ γένος ἐξ ἀστῶν, ὁ σύζυγος της
Ἀδελφίδος εἶχεν ἀϊώσεσι τινὰς εὐγενείας, καὶ ἐν
ἀριστοκρατικὸν δε ἠγεῖτο τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν
περιστάσειν ἐπιδείξεως, καίτοι συνήθως τὸν ὀ-
νόμαζον ἀπλῶς Γρανσάμ, οὐδόλωσ προσέχοντες
εἰς τὰς ἀπειθήσεις του. Ἴσως δὲ οἱ ἰσχυρισμοὶ του
οὗτοι δὲν ἦσαν ξένοι εἰς τὴν πίσιν, ἢ εἶχον κά-
μαι ἐπὶ νεάνιδος οἰκογενείας ἀρχαίας ἐν τῷ τόπῳ
καὶ τῆς ἡ δόξα δὲν ἐδύνατο ἢ νὰ ἐπαυξήσῃ τὴν
ἀμφίβολον εὐγένειαν τοῦ υἱοῦ τοῦ πρώτου βιομη-
χάνου. Ὅπως ποτ' ἀν ἢ, γνωρίζομεν ἤδη διὰ τίνων
δεσμῶν εἶχεν ἦδη συνδεθῆ πρὸς τὸν Γουστάβον δὲ

Σκισσομόν ἐν τῷ Γυμνασίῳ τοῦ Ἀμιέν, πῶς εἶχεν ἀμφισβητήσει τὴν χεῖρα τῆς Ἀδελφαίδος εἰς τὸν Δουκλέρκ, καὶ τέλος διὰ τινῶν ὀλεθρίων περιπετειῶν κατίσχυσε τοῦ ἀπόντος ἀντιζήλου του. Ἀπολείπεται ἤδη νὰ γνωρίσωμεν ἰδιαιτέρως τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸ ἄτομόν του.

Ἐἶχεν ἡλικίαν τριάκοντα ἐτῶν, ἀλλ' ἦτο τοσοῦτον βραχύς τὸ ἀνάστημα ὥστε μόλις ἐφαίνετο εἰσοσιπεντούτης, τὸ πρόσωπόν του ἦτον ἰσχνόν καὶ ἐπίμηκες, ὁ πάγων του ξανθός καὶ σπάνιος, τὸ χρώμά του χολερικόν, οἱ δὲ ἡμίκλειστοὶ ὀφθαλμοὶ του, τοὺς ὁποίους ἔνευε χαμαὶ, ἅμα ἄλλοι προσηλθόντο ἐπ' αὐτῶν, ἐξέφραζον μεγάλην δειλίαν, ἣν οἱ ἔχθοροὶ του ὡς ὑποκρισίαν ἐξέλαμβάνον. Ἐν τούτοις δὲν ἔστραφεν οὔτε χάριτος, οὔτε ἀξιοπρεπείας, ὅτε εὐρίσκατο ἀπέναντι κατωτέρων ἢ φίλων του· ἀλλὰ ἀπέναντι ξένων ἢ ἐκείνων τοὺς ὁποίους ὑπέθετεν ὡς δυσμενῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένους ἦτον ἀνήσυχος, ἐταράσσετο καὶ τὰ βλέμματα τὸν ἐβάρυνον δίκην φορτίου. Ἦτο τέλος εἰς τῶν χαύνων καὶ φιλοπόπτων ἐκείνων χαρακτῆρων, οἵτινες πανταχοῦ εὐρίσκουσιν ἐχθροὺς καὶ τοὺς πάντας φοβούνται. Ἐνοεῖται δὲ ὅτι δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῆς ὑλικῆς ἐκείνης χαυνότητος, ἣτις συνίσταται εἰς τὸ ὀπισθοδρομεῖν ἐνώπιον τοῦ κινδύνου, ἀλλὰ περὶ τῆς ἠθικῆς ἣτις ἐπάγει σκέψιν ἐνώπιον παντός, ὅτι εἶναι ἰσχυρόν, ὅτι δύναται νὰ ἀμυνθῆ, καὶ ἣτις ἐπάγει θράσος καὶ ἀσπλαγχνίαν ἐνώπιον παντὸς ἀσθενοῦς καὶ ὑποτεταγμένου. Τοιοῦτον χαρακτῆρα εὐκόλως ἐδύνατο νὰ δαμάσῃ μία γυνὴ ἤρκαι μόνον νὰ δείξῃ αὐτῇ σταθεράν τινα καὶ ἐνεργητικὴν θέλησιν κατὰ τῶν φαύλων αὐτοῦ διαθέσεων, καὶ εὐκόλως ἤθελε τῷ ἐπιβάλλει ὅλην τῆς τῆν δύναμιν. Ἀλλ', ὡς εἶδομεν, ἡ Ἀδελφαίς ἦτο πολὺ νέα, πολὺ ἀπειρος, πολὺ ἀσθενὴς τέλος ἐν ἑαυτῇ ὅπως καθυποτάξῃ ἐκείνον ὥστε φυσικῶς ἔπρεπεν ἐκείνη νὰ καθυποταχθῇ ὑπ' αὐτόν.

Ὅτε ἡ Ἀδελφαίς εἶδε τοσοῦτον πλησίον τὸν σύζυγόν της, ἐν στιγμῇ μάλιστα καθ' ἣν εἶχεν αἰτίαν νὰ μὴ ἐπιθυμῆ πολὺ τὴν παρουσίαν του, εὐρέθη εἰς δυσχερῆ θέσιν καὶ ἐστράφη πρὸς αὐτόν ἐν γωνίᾳ. Τὸ πρόσωπον τοῦ Γρανσάμ ἦν γαλήνιον κατ' ἐπιφάνειαν, ἀλλ' οἱ ἡμίκλειστοὶ ὀφθαλμοὶ του ἐξηκόντισαν ταχὺ βλέμμα πρὸς τὴν πεδιάδα, ὡς διὰ νὰ εὕρῃ ὅποιον ἦτο τὸ ἀπασχολοῦν τὴν Ἀδελφαίδα πρὸ τῆς ἐλευθεσίας του ἀντικείμενον. Ἄλλως τε ἦν ἤδη ἐνδεδυμένο; ἵνα ἐξέλθῃ, καὶ ἡ κομφότης τῆς στολῆς του εἰς ὥραν τοσοῦτῃ πρωϊνῇ ἐ-

φαίνετο ἔκτακτος. Πλήρης ἐνδυμασία, διόπτρον χρυσοῦν, ὑποδήματα ἐστιλβωμένα, δακτύλιος εἰς ὄλους τοὺς δακτύλους, ἦσαν πράγματα λίαν πολυτελῆ σχετικῶς πρὸς τὴν ἐρημὴν ἐν ἣ ἔζων εἰς Ὀζεραίνῃ ἀλλ' ὅ,τι ἔπραττεν ὁ Γρανσάμ εἶχεν αἰτία ἰδιαιτέρως, τῶν ὁποίων μόνος ἐφύλαττε τὸ μυστικόν, καὶ τὰ ὁποῖα οὐδεὶς ἄλλος ἐδύνατο νὰ ἐννοήσῃ, εἰ μὴ ἐκείνητος τὰς χαμαζήλους καὶ παραδοξοῦς αὐτοῦ ἀδυναμίας. Ἐν τούτοις ἐδύνατό τις εὐλόγως νὰ εἰκάσῃ ὅτι ἡ λαμπρὰ αὐτῆ στολὴ σκοπὸν εἶχεν ἢ νὰ καταπλήξῃ χωρικόν τινα, οὗ ὁ Γρανσάμ πρὸς τὸ παρὸν εἶχεν ἀνάγκην, ἢ νὰ διασκεδάσῃ τὰ ἔγνη τῆς κοπώσεως καὶ τῆς ἀγρυπνίας, ἣτις ἐδείκνυτο ἐπὶ τοῦ προσώπου του. Ὅπως δὴποτε, ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρα ἀνοικτὴν τινα ἐπιστολήν, ἣς ἐφαίνετο ὅτι προὔτιθετο ν' ἀνακοινώσῃ τὸ ἐμπεριεχόμενον εἰς τὴν Ἀδελφαίδα, ἔλθων παρ' αὐτῇ λίαν πρωῶ.

— Πῶς! εἶθε σεῖς, φίλε μου; εἶπε τέλος ἡ νέα γυνὴ μετὰ μικρᾶς ταραχῆς. Ἐπασχον καὶ ἠθέλησα ν' ἀναπνεύσω ὀλίγον καθαρὸν αἶρα· ἀλλ' ἡ πρωϊνὴ ὀμίχλη εἶνε ψυχρὰ, καὶ θά . . .

Καὶ ἤρχισε νὰ κλείῃ τὸ παράθυρον διὰ νὰ ἐμποδίσῃ ἴσως τὸν σύζυγόν της, νὰ εἶδῃ τοὺς δύο πορευομένους καὶ τὴν διεύθυνσιν ἣν ἐλάμβανον. Ἀλλ' ὁ Γρανσάμ τῆς ἀνεχάιτισε τρυφερῶς τὸν βραχίονα καὶ τὴν ἠρώτησεν ἐκ νέου, δεικνύων διὰ τοῦ δακτύλου τὰ δύο ἄτομα ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων τὸ σχῆμα καθίστατο ἐπὶ μάλλον καὶ μάλλον δυσδιάκριτον, ἐφ' ὅσον ἀπεμακρύνοντο ἐν τῇ ὀμίχλῃ. — Καὶ τί ἐβλέπετε μετὰ τοσαύτης προσοχῆς, φιλιότητι μου Ἀδελφαίς;

— Θεέ μου! Κάρολε, εἶπεν ἡ νέα γυνὴ ἐρυθρῶσα, κἀνὲν δὲν ἐνυπάρχει μυστήριον. Ἦτον ἡ Σουάννα καὶ ὁ υἱὸς της, οἵτινες διήρχοντο ὑπὸ τὰ παράθυρά μου, καὶ ἐσκόπευον νὰ . . .

— Νὰ τοὺς προσκαλέσῃς καὶ εἰσαγάγῃς εἰς τὸν πύργον; εἶπεν ὁ Γρανσάμ εἰρωνικῶς. Ἐνομίσατε ἴσως ὅτι ἐξῆλθον καὶ ἠθελήσατε ἐν ἀπουσίᾳ μου νὰ δεχθῆτε ἀνθρώπους; τοὺς ὁποίους δὲν ἀγαπῶ, τοὺς ὁποίους δὲν δύναμαι νὰ ὑποφέρω, καὶ ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀπαρτίσασα ἤδη ν' ἀπαλλαγθῶ διὰ παντός. . . Διὰ τοιοῦτον τρόπον, Ἀδελφαίς, θέλετε νὰ καταστήσῃτε σεβαστὴν τὴν ἐξουσίαν μου;

Οἱ λόγοι οὗτοι, ἀπαγγελλθέντες μὲ τόνον ἐπιπλήξεως, εἶχόν τι τὸ ἀναποφάσιστον καὶ πικρὸν ὥστε ἡ Ἀδελφαίς βαθεῶς συγκινηθεῖσα, ἀπεκρίθη μὲ θαυμάσιον ὀφθαλμῶς.